

BP Azərbaycanca

Davamlı inkişaf haqqında hesabat 2006

Bu hesabat barədə Bu hesabat 2006-cı təqvim ili ərzində BP-nin biznes fəaliyyəti, ətraf mühit ilə bağlı gördüyü işləri və Azərbaycanda daha geniş rolunu əhatə edir. Bu, Davamlı İnkişaf haqqında bizim dördüncü hesabatımızdır və əvvəlki nəşrlər haqqında aldığımız rəyləri əks etdirir. 2006-cı il hesabatı Gürcüstan və Türkiyədəki fəaliyyətimizi (əgər konkret olaraq başqa cür nəzərdə tutulmayıbsa) əhatə etmir, çünki bu iki ölkədəki fəaliyyətimiz haqqında məlumat müvafiq ölkə qrupları tərəfindən dərc edilir.

Bundan əvvəlki nəşrlərdə bizim yanaşma tərzimiz, metodologiya və təriflər haqqında bu hesabatda təkrar edilməmiş müfəssəl materiallar vardır. Bu məlumatı www.bp.com/caspian saytında və Bakıdakı ofislərimizdə əldə etmək olar.

“Davamlılıq” termini ilə biz bir kommertiya təşkilatı kimi aktivləri yeniləşdirməklə, cəmiyyətin daim artan ehtiyaclarını təmin edən daha yaxşı məhsul və xidmətlər yaratmaq və onları çatdırmaqla, səhmdarlarımıza gəlir gətirməklə, dəyişən nəsillərin nümayəndələrini işə cəlb etməklə, davamlı ətraf mühitə töhfələr verməklə və öz müştərilərimizin və fəaliyyət göstərdiyimiz icmaların inamını və verdikləri dəstəyi saxlamaqla, zamanın sınaqlarına davam gətirmək bacarığını nəzərdə tuturuq.

Xüsusi olaraq göstərilən hallar istisna olmaqla, bu hesabatda “bize”, “biz” və “bizim” sözlərinə edilən istinadlar BP Azərbaycan şirkətinə edilən istinadlardır. “BP” və “BP qrupu”na edilən konkret istinadlar BP p.l.c. onun törəmə şirkətləri və filialları deməkdir. Başqa cür nəzərdə tutulmayıbsa, mətdə BP p.l.c. və onun törəmə şirkətləri və filiallarının əməliyyatları və fəaliyyətləri arasında fərq qoyulmur.

Ernst & Young şirkətinin bildirişi

Bu hesabat BP qrupu auditorları olan Ernst & Young şirkəti tərəfindən yoxlanılmışdır. Yoxlama prosesinin əsas məqsədi hesabatın mətnində BP-nin davamlı inkişafı ilə bağlı fəaliyyətinə dair faktların, iradların və məlumatın dəlillərə əsaslandığını təsdiq etməkdən ibarətdir. Bu proses müstəqil üçüncü tərəfin hesabatın məzmununu barəsində zəmanət verməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Ernst & Young şirkətinin gördüyü işlərin həcmi və əldə etdiyi nəticələr 64-cü səhifədə verilir.

Üz qabığında Soldan sağa: Bütövlük və Texniki Təhlükəsizlik üzrə mühəndis Rüşfət Əzizov, Hüquq müşaviri Məmməd Abbasov, Azərbaycan Qərb boru kəmərləri əməliyyatları üzrə direktor Zaur Paşayev, Sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, təhlükəsizlik və ətraf mühitin mühafizəsi şöbəsinin müdiri Sevinc Əlifxanova, Azəri yatağında əməliyyatlar üzrə menecer Daniel Blançard və Dənizdə ətraf mühitin mühafizəsi üzrə məsləhətçi Sevil Sadıxova

- 1 BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü (SİB) prezidentinin giriş sözü**
- 2 BP Azərbaycan SİB-nin sabiq prezidentinin giriş sözü**
- 3 BP üçün məsuliyyət nə deməkdir**
- 4 Ölkə haqqında məlumat**
- 5 Nailiyyətlər və çətinliklər**
- 6 Hesabatın konsepsiyası, əhatə dairəsi və hazırlanma prosesi**
- 7 BP Azərbaycan SİB-nin maraqları**
- 8 Fəsil 1 - BP Azərbaycanda: əməliyyatlarımız**
  - 9 BP Azərbaycana baxış
  - 12 BP Azərbaycan - gələcəyə nəzər
  - 13 Dialoq və görüşlər
  - 17 Layihə və əməliyyatlarımız
  - 23 Əməliyyatların məsuliyyətlə aparılması: əməyin təhlükəsizliyi və sağlamlıq
  - 27 Ətraf mühitin idarə edilməsi
  - 35 Təhlükəsizlik və insan haqları
  - 39 Əməkdaşlar, riyəət, etika
  - 47 Fəsil 1 üzrə əsas statistik göstəricilər
- 48 Fəsil 2 - BP Azərbaycanda: cəmiyyətdə rolumuz**
  - 49 Davamlı inkişafa dəstək
    - Regional İnkişaf Təşəbbüsü
    - İctimai sərməyə
    - Ətraf mühitə sərməyə
  - 54 Gəlirlərin şəffaflığı
  - 56 Sahibkarlığın inkişafı
  - 58 Təhsil təşəbbüsləri
  - 60 Fəsil 2 üzrə əsas statistik göstəricilər
- 61 Dörd il üzrə fəaliyyət göstəriciləri**
- 62 MŞŞT üzrə hesabat verilən məlumatlar**
- 64 Müstəqil zəmanət bəyanatı**
- 65 Sözlük**
- 67 Necə...**
- 68 Rəy və təkliflər**
- 69 Əlavə məlumat**

BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü (SİB) prezidentinin giriş sözü

2006-cı ilin noyabrında BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümünə 8 il rəhbərlik etmiş Deyvid Vudvordun BP-dən təqaüdə çıxmasından sonra mənə BP Azərbaycan SİB-yə rəhbərlik etmək kimi şərəfli bir imkan verildi. Azərbaycana gəldikdən sonra bizim burada həyata keçirdiyimiz işlərin görünməmiş miqyası və global əhəmiyyəti mənə dərin təəssürat doğurdu.

Bizim ən başlıca məqsədımız Azərbaycanda sürətlə inkişaf edən biznesin yaradılmasına davam etmək məqsədi ilə öz tərəfdaşlarımız, Azərbaycan hökuməti və digər əsas maraqlı tərəflərlə işləməkdən ibarətdir. Bura ölkənin neft, qaz potensialının müəyyən edilməsi, uğurlu istismarı və onun bölgə və dünya bazarlarına çıxarılması daxildir. Bu məqsədlə 2006-cı ildə biz tərəfdaşlarımızla birgə Şərqi Azəri (ŞA) yatağında qrafiki dörd ay qabaqlayaraq istismara başladığımız, Azərbaycanın tarixində gündəlik neft hasilatını rekord həddə (600 000 bareldən artıq) çatdırmağa nail olduq, Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft boru kəmərinin istismarına başladığımız və BTC boru kəməri ilə nəql olunan ilk nefti Ceyhan terminalında tankərə yüklədik, Cənubi Qafqaz Boru Kəməri (CQBK) tam istismara verdik, Şahdəniz (ŞD) yatağından birinci qazı hasil etdik və Kompresor və Suvurma platformasından (KSVP) laya birinci qazın vurulmasını həyata keçirdik.

Hər şeydən öncə, biz bütün fəaliyyətlərimizin təhlükəsiz şəkildə həyata keçirilməsini təmin olunmasını istəyirik. Təəssüflər olsun ki, layihələrimizin birində baş verən bədbəxt hadisə - Səngəçal terminalında aparılan tikinti işləri zamanı bir nəfər podratçının ölümü həmin ilə kölgə saldı. Bu faciəvi hadisə podratçı təhlükəsizlik göstəricilərinin ümumən yaxşılaşmasına baxmayaraq baş verdi. Bu qəzanın baş verməsinə biz dərinləndirən təəssüflənir və bizim layihələrimizdə çalışan insanların

təhlükəsizliyini daha da gücləndirmək üçün əlimizdən gələni edirik. Əməyin təhlükəsizliyi ən vacib məsələ olub və hər zaman belə olaraq qalacaqdır.

İstismar sahəsində göstərdiyimiz səylərlə yanaşı, biz işçi qüvvəmizin bacarıq və sənədlərini gücləndirməklə, yerli resurslardan istifadəni artırmaqla və cəmiyyətin daha geniş təbəqələrində bacarıq yaratma fəaliyyətlərinə dəstək verməklə Xəzərdə fərqli mövcudluğa nail olmaq üçün çalışırıq.

2006-cı il ərzində biz Azərbaycanda işə təxminən üç yüz nəfər yeni işçi götürdük. Biz tərəfdaşlarımızla birlikdə yerli kiçik və orta müəssisələr (KOM), Azərbaycanın dövlətə məxsus şirkətləri və azərbaycanlı tərəfdaşları olan birgə müəssisələrlə 650 milyon dollardan artıq vəsait xərcləmişik. BP və tərəfdaşlarının Azərbaycanda qoyduğu ictimai sərmayənin məbləği 6,59 milyon dollara bərabər olmuşdur. İl ərzində biz BTC/CQBK boru kəmərləri marşrutu boyunca yerləşən yerli icmaların inkişafına dəstək verməkdə davam etmişik. Bundan başqa, BP özü birbaşa bir sıra təşəbbüslərə, o cümlədən "Oksford Ekonomiks" tərəfindən həyata keçirilən makro-iqtisadi modeləşdirmə, "Britiş Kansl" tərəfindən jurnalistlər üçün ingilis dilinin tədrisi təşəbbüsünə dəstək vermişdir.

Bu hesabatda bizim fəaliyyətlərimiz barədə daha ətraflı məlumat verilir. Ümid edirik ki, o, sizin üçün faydalı olacaqdır.

Bill Şreyder

BP Azərbaycan SİB-nin prezidenti

BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümünün (SİB) sabiq prezidentinin giriş sözü

2006-cı ilin noyabr ayında BP Azərbaycan SİB-nin keçmiş prezidenti Deyvid Vudvord təqaüdə çıxdı. Biz ondan Azərbaycanda çalışdığı dövrlə bağlı düşüncələrini "2006-cı il üçün Azərbaycanda Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat"la bölüşməyi xahiş etdik.

Unudulmaz səkkiz il ərzində Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə dünya səviyyəli neft və qaz layihələrində əvəzolunmaz insanlarla işləmək bəxtimin gətirməsi və mənim üçün şərəf işi olub.

Birgə əldə etdiyimiz nailiyyətlərlə olduqca fəxr edirəm. Bu nailiyyət çox nadir uğurlardan biridir - 30 il ərzində ilk dəfədir ki, BP karbohidrogenlərlə zəngin belə çox mühüm bir regionda fəaliyyət göstərir. Lakin mənim üçün ən vacib olan şey təkçə gördüyümüz işlər deyil, həm də o işləri necə - ətraf mühitə, insan haqlarına, təmasda olduğumuz icmalara, hər üç ölkənin mədəni irsinə hörmətlə yanaşmaqla görməyimiz və fəaliyyətimiz nəticəsində yaranan sərvətdən gələcək nəsillərin bəhələnməsini təmin etmək üçün əlimizdən gələni etməyimizdir.

Bizim indiyədək əldə etdiyimiz nailiyyətləri daha da artırmaq

üçün BP böyük imkanlara malikdir. Şirkətin sağlam kommersiya strategiyası var: kapital qoyuluşunun səmərəliliyini maksimuma çatdıran və inteqrasiya edilmiş hasilat, emal və ixrac eməliyyatını genişləndirməyə imkan verməklə maneəsiz keçid təmin edən "layihə texnoloji xəttini" lazımı səviyyədə saxlamaq. Biz eləcə də yerli sahibkarlığın inkişafını sürətləndirmək, korporativ idarəetməni yaxşılaşdırmaq və davamlı inkişafa dəstək vermək üzrə öhdəliklərimizi yerinə yetirmək əzmindəyik.

Bu olduqca möhtəşəm bir vəzifədir, lakin əminəm ki, şirkət və onun əməkdaşları bu vəzifənin öhdəsindən gələcəkdir.

Deyvid Vudvord

BP Azərbaycan SİB-nin sabiq prezidenti

BP üçün məsuliyyət nə deməkdir

Bu hesabatın strukturu bizim BP qrupunun korporativ məsuliyyətin müxtəlif aspektlərini təsvir etmək üçün istifadə etdiyimiz təməl əsasında müəyyən edilmişdir. Bu təmələ uyğun olaraq fəaliyyətlərimiz iki kateqoriyaya bölünür: bizim nəzarət etdiyimiz və təsir göstərdiyimiz fəaliyyətlər. “Nəzarətimizin əhatə dairəsinə” bizim həyata keçirdiyimiz əməliyyatlar daxil olsa da, “təsirimizin əhatə dairəsi” belə əməliyyatlar çərçivəsindən kənara çıxaraq cəmiyyətin və ətraf mühitin bir çox aspektlərini ehtiva edir.

Fəsil 1: Məsuliyyətli əməliyyatlar

Nəzarətin əhatə dairəsi: məsuliyyətli əməliyyatlar

Əməliyyatların məsuliyyətlə aparılmasının iki səviyyəsi vardır. Onun təməlinə qanun və qaydalara riayət olunma dayanır. Daha yüksək ikinci səviyyədə biz qanunun tələb etdiyindən daha uzağa gedən öz standartlarımızı müəyyən etməklə “tərəqqipərvər əməliyyatçı” kimi fəaliyyət göstərməyə səy edirik. İnanırıq ki, qarşısına uzun müddət uğurla işləməyi məqsəd qoymuş bir şirkətin dünyanın hər yerində hər bir fəaliyyətə tətbiq edilən fərdi və kollektiv davranışının universal standartları olmalıdır. BP kimi böyük və çoxşaxəli bir təşkilat üçün bu məsələ əsas çətinliklərdən biri olaraq qalır. Azərbaycanda bu sahədə 2006-cı il üzrə göstəricilərimiz Fəsil 1-də təsvir edilmişdir.

Fəsil 2: Cəmiyyətdəki rolumuz

Təsirin əhatə dairəsi: Cəmiyyətdəki rolumuz

Bu sahədə biz BP qrupunda təcrübəmizin, aktivlərimizin və bacarıqlarımızın bizə müsbət təsir göstərməyə imkan verdiyi iqlim dəyişikliyi və inkişaf kimi mühüm sahələrdə öndə getməyə səy göstəririk. İqlim dəyişikliyi probleminin həllində bizim rolumuz yalnız atmosfərə buraxdığımız emissiyaların minimuma endirilməsindən deyil, eləcə də strategiya ilə əlaqədar debatlarda iştirakdan, tədqiqatlara dəstək verməkdən və energetika və nəqliyyatda yeni və daha təmiz texnologiyaları işləyib hazırlamaqdan ibarətdir. Biz BP Alternativ Enerji biznesi vasitəsilə bərpa olunan və alternativ mənbələrdən enerji alınmasına sərmayə qoymaqla davam etmiş və 2006-cı ildə aşağı karbonlu enerji növünün yeni nəsillərinin tədqiqatına cəlb olunması, yaradılması və bazara çıxarılması üçün bioloji yanacaqlar üzrə biznes sahəsi yaratmışıq. Sosial və iqtisadi inkişaf baxımından, bizim əsas yardımımız bir qayda olaraq, dövlət gəlirləri, iş yerləri, bacarıqların öyrədilməsi və məhsullar formasında olur. Bununla belə, sağlam idarəetmənin yaxşılaşdırılmasında və fəaliyyət göstərdiyimiz ölkələrin xalqlarının tərəqqisinə töhfələr verilməsində bizim daha geniş sahələri əhatə edən bir rolumuz vardır. Fəsil 2 bu sahələr üzrə 2006-cı ildə əldə etdiyimiz irəliləyişi əhatə edir.

Ölkə haqqında məlumat

2007-ci ilin başlanğıcında yeni dəniz karbohidrogen yataqlarının tammiqyaslı işlənməsinə başlandıqdan və BTC/CQBK neft və qaz boru kəmərlərinin açılışından sonra Azərbaycan dünyanın enerji təchizatı mənbələrinin təkamülündə aparıcı iştirakçılardan biri oldu.

Azərbaycan üçün 2006-cı il ölkə potensialının reallığa çevrilməsi ili kimi böyük əhəmiyyət kəsb etdi. Neft hasilatı tarixən özünün ən yüksək həddini ötüb keçdi. Azəri-Çıraq-Dərinisulu Günəşli (AÇG) yataqları son 15 ildə dünya bazarlarına çatdırılan yeganə ən böyük qeyri-OPEK neft mənbəyidir. Dəniz yataqlarından hasil edilən qaz Azərbaycan istehlakçılara çatdırıldı. Azərbaycan hökuməti təkə BP-nin eməliyyatçı olduğu layihələrdən təxminən 3 milyard dollar daxil olmaqla, Xəzərdəki aktivlərdən əvvəllər görünməmiş miqyasda gəlir əldə etməyə başladı.

Növbəti 30-40 ildə böyük həcmli yeni gəlir axınlarından Azərbaycanın necə istifadə edəcəyi iki onillikdən də az müddətdə müstəqil olan gənc, inkişaf etməkdə olan bir ölkə üçün kifayət qədər mürəkkəb məsələdir.

Neft və qaz sənayesi üçün Azərbaycan hələ də mürəkkəb biznes mühiti olaraq qalır. Uğurlu bazar iqtisadiyyatı yaradılması, eləcə də xərclərə və inflyasiyaya nəzarət, qanunvericilikdə dəyişikliklərin həyata keçirilməsi, xarici sərmayələrin yeni mənbələrinin axtarılması, ictimai infrastruktura daha çox sərmayə qoyulması və bank və məhkəmə sistemlərində islahatların aparılması üçün çox iş görmək lazımdır. "Trensperensi

İnterneşnl" təşkilatı Azərbaycanın reytinginin yaxşılaşmasını etiraf etsə də, ölkə hələ də bu təşkilatın korrupsiya indeksində 163 ölkə arasında 130-cu yeri tutur.

Son vaxtlar əldə edilmiş bəzi nailiyyətləri, ələlxusus hökumətin Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsünü (MSŞT) həyata keçirmək üçün göstərdiyi səyləri BP Azərbaycan da təqdir edir. Əminik ki, neft və qaz gəlirlərinin sabit və davamlı tərəqqiyə yol açacaq tərzdə bərabər paylaşırlmasının təmin edilməsi ölkənin sabit uğurlarının açarıdır.

Ölkədə uzun müddət üçün qoyulmuş sərmayələrin sahibi kimi, biz Azərbaycanın uğurlu inkişafına kömək etmək öhdəliyinə sadıq. Öz fəaliyyətlərimizdə biz şəffaflığın inkişaf etdirilməsinə, insan haqlarına hörmətlə yanaşmanın yüksək səviyyədə saxlanılmasına cəhd edirik və cəmiyyətdə müsbət rol oynamağa səy göstəririk.

İnanırıq ki, davamlı inkişafa eməliyyatların təhlükəsiz aparılması, ətraf mühitə məsuliyyətlə yanaşma və işçi heyətinin səriştəliliyinin, yerli resurslardan istifadənin və bacarıq və vərdişlərin artırılması vasitəsilə nail olunacaqdır.

2006-cı il Azərbaycan - faktlar və rəqəmlə

Madde	Rəqəmlə ifadəsi
Ərazisi	86 600 km ^a (33 774 mil ^a)
Əhalisi, cəmi (milyonlar ilə) ^a	8,5
Qadınlar arasında orta uzunömürlülük (ii) ^a	75,2
Kişilər arasında orta uzunömürlülük (ii) ^a	69,6
Ümumi Daxili Məhsul (ÜDM) (cari ABŞ dolları) (milyardlar ilə) ^b	20,4
ÜDM-nin artımı (illik %) ^a	34,5
Qeyri-neft ÜDM (milyard ABŞ dolları ilə) ^c	9,3
Qeyri-neft ÜDM-nin artımı (illik %) ^c	12,1
Qeyri-neft ÜDM (ÜDM-nin %-i) ^d	45
İnflyasiya, istehlak qiymətləri (illik %) ^a	8,3
Kapital qoyuluşu (ÜDM-nin %-i) ^d	33,6

Mənbə:

^a Dövlət Statistika Komitəsi (DSK): <http://www.azstat.org/publications/azfigures/2006/en/index.shtml>

^b İlk rəqəmlər DSK-ə əsaslanır və biz AzN-i 1 ABŞ dolları = 0,87 AZN qiyməti ilə (2006-cı ilin sonu) ABŞ dollarına çevirmişik

^c Azərbaycan Milli Bankı (AMB): <http://www.nba.az/>

^d AMB-yə məxsus ilkin rəqəmlər bizim hesablamamız ilə.

Nailiyyətlər və çətinliklər

Bu səhifədə biz diqqətimizi Azərbaycandakı biznesimizin davamlılığı ilə əlaqədar məsələlər üzərində cəmləməklə, 2006-cı ilin əsas nailiyyətlərinin və qarşılaşdığımız çətinliklərin xülasəsini veririk.

Nailiyyətlər

Əməliyyatlar Bu il Şərqi Azəri (ŞA) yatağı istismara verildi. Biz hasilat normasını Azərbaycanda gündəlik neft hasilatında rekord bir həddə (gündə 600 000 bareldən çox) - çatdırmağa nail olduq. Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft boru kəməri işə salındı və Ceyhan terminalında birinci neft BP şirkətinin "Britiş Hotorn" tankerine yükləndi. Şahdəniz yatağından (ŞD) birinci qaz hasil olundu (səhifə 17-22).

Texnologiya BP qrupunda ilk çoxplatformalı təkmilləşdirilmiş əməkdaşlıq mərkəzi (TƏM) 2006-cı ildə Azərbaycanda inşa edildi və rəsmi olaraq 2007-ci ilin yanvar ayında işə salındı. TƏM rəqəmli əsaslarla real vaxt məlumatlarından istifadəyə və video konfrans keçirməyə şərait yaratmaqla, qərarların daha effektiv qəbul edilməsinə imkan verməklə və ofis və dəniz arasında əlaqəni yaxşılaşdırmaqla, üç Azəri platformasını və onların quruda yerləşən yardımçı qruplarını birləşdirir.

Ətraf mühitin idarə edilməsi 2006-cı ildə BP Azərbaycan SİB aktivlərinin əksəriyyəti ətraf mühitin idarə edilməsi üzrə aparıcı beynəlxalq standart olan İSO 14001 Ətraf mühitin İdarə edilməsi Sisteminə uyğunluq sertifikatı almışdır (səhifə 27-34).

Əməkdaşlarımız Biz yerli əməkdaşların əmək haqlarını regional əmək haqqı səviyyələrinə uyğunlaşdırdıq. 2006-cı ilin sonunda peşəkar mütəxəssis kadrlarımızın hər on nəfərindən yeddisi Azərbaycan vətəndaşı olub. BP-nin məzunları işəgötürmə və inkişaf proqramının

iştirakçılarının - "sınaq təcrübəçiləri"nin çoxluğuna görə BP Azərbaycan SİB BP qrupunda yeganə SİB olaraq qalmışdır (səhifə 39-46).

Yerli ehtiyatlardan istifadə 2006-cı ilin payızında Biznes Mərkəzi (BM) yenidən açıldı. Yerli ehtiyatlardan istifadə edilməsində podratçılarımızı yüksək nəticələrə sövq etmək məqsədi ilə biz və tərəfdaşlarımız 2006-cı ildə illik "Ən yaxşı biznes mükafatları" təsis etdik və dörd şirkət yerli işçi qüvvəsini inkişaf etdirmək sahəsində göstərdiyi səylərə və nailiyyətlərə görə bu mükafatların qalibləri oldu (səhifə 56-57).

Sosial sərmayə 2006-cı ildə Azərbaycanda sosial inkişaf layihələrinə, o cümlədən Regional İnkişaf Təşəbbüsünə, müxtəlif icma layihələrinə və digər təşəbbüslərə tərəfdaşlarımızla birgə təxminən 6,59 milyon dollar sərmayə qoyduq; bundan əlavə, BP Azərbaycan SİB özü müxtəlif sosial sərmayə layihələrinə 154 000 dollar xərcləyib (səhifə 49-59).

Çətinliklər

Ölüm halları Azərbaycandakı Səngəçal terminalında aparılan tikinti işləri zamanı podratçılarımızdan biri həlak oldu. Bu ölüm halı bizi ürkədən kədərləndirir və bu qəzadan dərs almağa çalışırıq (səhifə 25).

Şahdəniz/CQBK Biz ŞD/CQBK Mərhələ 1 quru və dəniz qurğularının tikintisi, sınaqdan keçirilməsi və istismara verilməsini başa çatdırdıq və 2006-cı il dekabr ayının 15-də SDA-01 quyusundan birinci qazı hasil etdik. Lakin sonradan

yaranan texniki problemlər göstərdi ki, bu quyuyu təmir işlərinin aparılması üçün bağlanmalıdır (səhifə 20-21).

QİBK-nin bağlanması uzadılması Qərb İxrac Boru Kəməri (QİBK) Çıraq neft platformasının və İlkin Neft Layihəsi (İNL) sisteminin planlaşdırılmış 10 günlük cari təmir işlərinin bir hissəsi kimi, bağlandı. Bundan sonra kəmərin bağlanması müddəti xəttin müəyyən bölmələrinin yoxlanılmasına və texniki xidmət və digər təmir işlərinin başa çatdırılmasına imkan yaratmaq üçün uzadıldı.

Tullantıların idarə edilməsi Azərbaycanda tullantıların idarə edilməsi üzrə Avropa Birliyi standartlarına uyğun qurğuların olmaması 2006-cı ildə də bizim üçün çətinlik olaraq qaldı (səhifə 30-32).

Hesabatın konsepsiyası, onun əhatə dairəsi və hazırlanma prosesi

Davamlı inkişaf barədə hesabatın verilməsi BP-nin korporativ hesabatvermə sisteminin bir hissəsini təşkil edir. O, qəbul edilmiş beynəlxalq standartlara əsaslanır və ardıcıl şəkildə BP Azərbaycanın əsas fəaliyyətlərini əhatə etmək məqsədi daşıyır. Fəaliyyət göstərdiyimiz hər bir ölkə üçün fərdi davamlı inkişaf haqqında hesabat hazırlamaqda məqsədimiz dünyanın hər yerində aktiv və əməliyyatlarımızın keyfiyyəti barədə aydın və şəffaf məlumatlar verilməsini təmin etmək və biznesimizi necə idarə etdiyimiz barədə açıq hesabat verməkdir.

2006-cı ilin əlamətdar hadisələri

Bu hesabat Azərbaycanda Davamlı İnkişaf haqqında sayca dördüncü Hesabatdır və il ərzində BP-nin Azərbaycanda həyata keçirdiyi biznes fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumat verir, eləcə də həmin dövrdə onun iqtisadi, ətraf mühitlə bağlı və sosial sahədə gördüyü işləri təsvir edir.

Hesabat BP Azərbaycanın Bakıdakı Əlaqələr və xarici işlər (ƏXİ) şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən hazırlanmışdır. Bu işdə bizə xaricdən Böyük Britaniyadakı müstəqil qeyri-mənfəət araşdırmalar təşkilatı - Beynəlxalq Ətraf mühit və İnkişaf İnstitutu (BƏMİİ) kömək etmişdir. Hesabatın iki fəslə BP qrupunun

hesabatlarla bağlı rəhbər prinsiplərinə uyğundur. Birinci fəsilə əsas diqqət 2006-cı ildə bizim Azərbaycandakı fəaliyyətimiz üzərində cəmlənmişdir. İl ərzində cəmiyyətdə oynadığımız rol, o cümlədən icmalara qoyduğumuz sərmayələr, yerli sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi və regional davamlı inkişaf təşəbbüslərinə göstərdiyimiz dəstək barədə hesabat sonrakı fəsilə verilir. İcra göstəriciləri fərdi olaraq hər bir fəslin tərkibində, eləcə də 2006-cı ilədək olan dörd ili əhatə etməklə, bu hesabatın axırındakı bölmədə verilib.

Bütün hesabat boyunca biz BP barədə məlumatların digər mənbələrlə əlaqələri və BP əməliyyatlarının daha geniş məzmununa istinadları ön plana çəkirik.

Məlumatların düzgünlüyünə kənar zəmanət, bu hesabatda verilmiş rəqəmlərin, açıqlamaların və təsdiqlərin sənədlərə əsaslandığını və Azərbaycandakı fəaliyyətlərimizlə bağlı əsas məsələlərin hesabatda tarazlaşdırılmış təqdimatını təmin etmək vəzifəsi həvalə edilmiş BP qrupunun auditoru "Ernst & Young" tərəfindən verilmişdir.

BP-nin davamlı inkişaf haqqında hesabatı və belə hesabatvermənin rəhbər prinsipləri barədə daha ətraflı məlumatı www.bp.com/sustainability və ya www.globalreporting.org və ya www.accountability.org.uk saytlarından almaq olar

Tələbələrini dinlərkən

Hər il biz əvvəlki ilin Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatını tələbələrlə müzakirə etmək üçün rəy sorğusu yığıncağı keçiririk. Yığıncağın iştirakçıları Azərbaycandakı universitetlərin dekanlıqları tərəfindən seçilir və ora iqtisadiyyat və/və ya ekologiya sahələri üzrə ixtisaslaşan tələbələr daxil edilir. 2006-cı ildə bu tədbirdə iştirak edən universitetlər Dövlət Neft Akademiyası, Bakı Dövlət Universiteti, İqtisadiyyat Universiteti, Xəzər Universiteti və Qərb Universiteti oldu. ABŞ Məzunlar Cəmiyyətinin üzvləri və BP Azərbaycan şirkətində işləyən

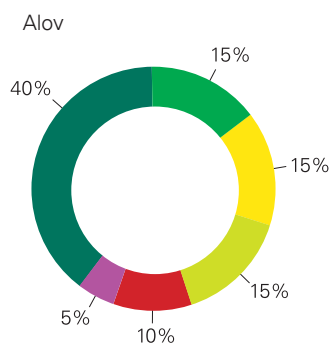
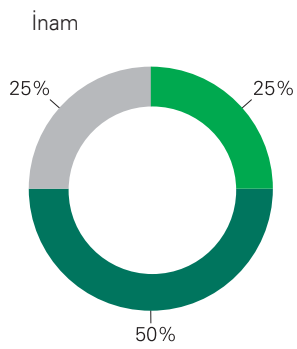
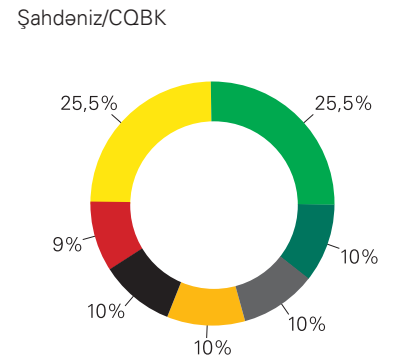
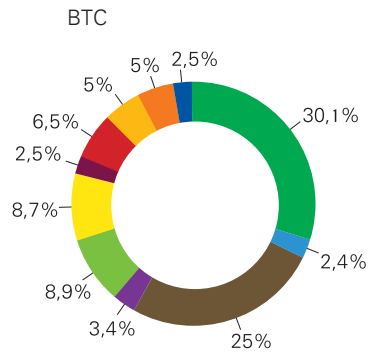
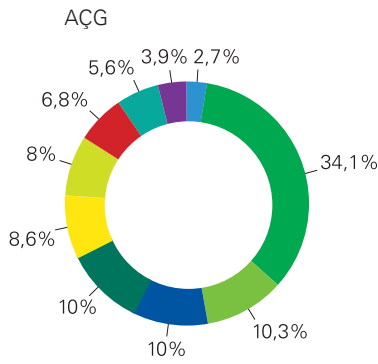
tələbə-praktikantlar da bu yığıncaqda iştirak etdilər.

2006-cı ilin noyabr ayında keçirilən iclasda diqqət 2005-ci il hesabatı üzərində cəmləndi və biz bir sıra konstruktiv və düşünməyə təhrik edən rəylər aldığımızı. Yığıncaq boyu üç mövzudan daha çox bəhs edildi - davam edəcək və daha geniş şəffaflyq arzusu; BP-nin Azərbaycanda təhsil təşəbbüsləri barədə daha ətraflı məlumatın verilməsi xahişi; və hesabatda gələcək planlar barədə daha çox məlumatın verilməsi barədə təkliflər.

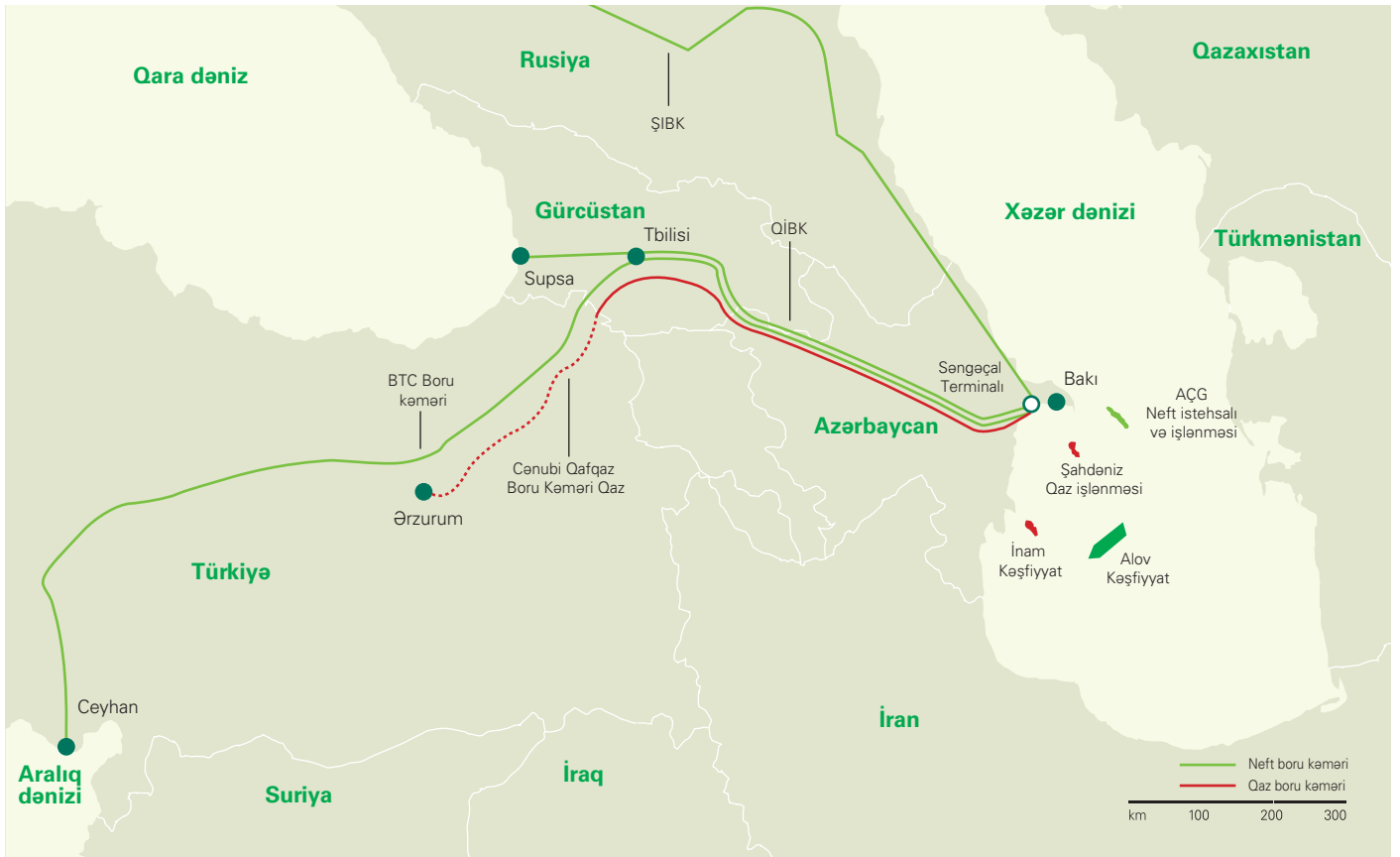
Müzakirədə açıqlanan konkret fikirlərdən biri göstərdi ki, Azərbaycanda işçilərə, hökumətə və yerli podratçılara maliyyə ödənişlərimiz barədə daha dolğun məlumat almağa maraqlıdır. Bəzi tələbələr qəza və xəsarətlər barədə daha konkret statistik məlumat arzuladılar. Digərləri kollektorun bütün istismar dövründə idarə olunması barədə məlumatın, illik işəgötürmə proqramımız barədə rəylərin və BP-nin Azərbaycanda həyata keçirdiyi əməliyyatların BP qrupu portfelinə və strategiyasına nə dərəcədə uyğun olması barədə daha ətraflı məlumatın verilməsini təklif etdilər. Bir qrup kimi, tələbələr tullantıların idarə edilməsi və təkrar emal kimi məsələlərə daha geniş yer verilməsi barədə arzularını bildirərək, ətraf mühitin idarə edilməsi problemləri ilə digər rəy qruplarından daha çox maraqlandıqlarını nümayiş etdirdilər. Biz onların bu təkliflərini yerinə yetirməyə çalışmışıq.

BP Azərbaycanın layihələrdə iştirak payları

■ Hess	■ İNPEKS
■ AzBTC	■ İtoçu
■ BP	■ LUKoyl
■ Şevron	■ NIKO
■ KonokoFilips	■ Şell
■ Devon	■ ARDNŞ
■ EnKana	■ Statoyl
■ Eni	■ Total
■ EksonMobil	■ TPAO

BP Azərbaycanda: əməliyyatlar

1

- 1.1 BP Azərbaycanca baxış
- 1.2 BP Azərbaycan - gələcəyə nəzər
- 1.3 Dialoq və görüşlər
- 1.4 Layihə və əməliyyatlarımız
- 1.5 Əməliyyatların məsuliyyətlə aparılması: əməyin təhlükəsizliyi və sağlamlıq
- 1.6 Ətraf mühitin idarə edilməsi
- 1.7 Təhlükəsizlik və insan haqları
- 1.8 Əməkdaşlar, riyət, etika
- 1.9 Fəsil 1 üzrə əsas statistik göstəricilər

1.1 BP Azərbaycana baxış

Bizim strukturumuz, təşkilatımız, aktivlərimiz və tariximiz

Hüquqi struktur	1992-ci ildən başlayaraq ölkədə və regionda həyata keçirilən əməliyyatlarda öz iştirakını tədricən artıran BP Azərbaycanda bir sıra hüquqi şəxslər vasitəsilə əməliyyatlarını həyata keçirir. İlk hüquqi şəxs BP Eksploreşn (Kaspian Si) Ltd Şirkətidir.
BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü (SİB)^a	BP Azərbaycan SİB Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə fəaliyyət göstərən təşkilati strukturdur. BP Azərbaycanda bir neçə Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişi (HPBS) və Azərbaycan Hökuməti ilə bağlanmış Tranzit Əraziyə Malik Ölkə Hökuməti Sazişi (TƏMÖHS) əsasında fəaliyyət göstərir. Gürcüstan və Türkiyədə o, ixrac boru kəmərləri və terminallarını əhatə edən TƏMÖHS-lər əsasında fəaliyyət göstərir.
Biznes strukturu	2006-cı ilin sonunda dörd icra bölümü (İB) - yeni işlənmələr, əsas layihələr, dənizdə əməliyyatlar və quruda əməliyyatlar BP SİB-nin prezidentinə hesabat verirdi.
Baş ofis	BP SİB-nin baş ofisi Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, Neftçilər prospekti 2 (Bayıl qəsəbəsi), Villa Petrolea ofisində yerləşir. Telefon: +994 12 497 9000; Faks: +994 12 497 9602
Əməkdaşlar	2006-cı ilin sonunda BP Azərbaycan tərəfindən daimi işə götürülmüş azərbaycanlıların ümumi sayı 1 560 nəfər olmuşdur.
Dəniz hasilat aktivləri	(1) Azəri-Çıraq-Dərişulu Günəşli ^b (AÇG) Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda ən böyük neft yatağıdır, (2) Şahdəniz (ŞD) çox böyük dəniz qaz və kondensat yatağıdır.
İstismarda olan dəniz qurğuları (2006-cı ilin sonuna)	Çıraq 1 platforması; Mərkəzi Azəri platforması; Kompresor və Suvurma platforması; Qərbi Azəri platforması; Şərqi Azəri platforması; Şahdəniz TPG 500 platforması.
Təxmini hesablanmış ehtiyatlar	AÇG-nin çıxarıla bilən ehtiyatları - 5,4 milyard barel; ŞD-nin çıxarıla bilən ehtiyatları - 22,1 trilyon kub fut qaz və 750 milyon barel kondensat.
Nəqlətmə və ötürmə qabiliyyəti	Nəqlətmə: Qərb İxrac Boru Kəməri Marşrutu (QİBKM): Səngəçal terminalını Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa limanı ilə birləşdirən 830 km uzunluğunda boru kəməri. Şimal İxrac Boru Kəməri Marşrutu (ŞİBKM): Səngəçal terminalını Rusiya sərhədi ilə birləşdirən 231 km uzunluğunda boru kəməri ^c . Səngəçal terminalı: Bakı şəhərinin cənubunda yerləşən neft və qaz emalı terminalı. Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri (BTC): Səngəçal terminalını Türkiyənin Ceyhan dəniz terminalı ilə birləşdirən 1 768 km uzunluğunda (443 km-i Azərbaycanda olan) boru kəməri. Cənubi Qafqaz Boru Kəməri (CQBK): Səngəçal terminalı ilə Gürcüstan/Türkiyə sərhədi arasında çəkilmiş 690 km uzunluğunda qaz boru kəməri. 2006-cı ilin sonunda ötürmə qabiliyyəti: İxrac boru kəmərləri: ŞİBKM - gündə 115 000 barel (min barel/gün); QİBKM - 140 min barel/gün; BTC - 2006-cı ildə maksimum hasilat zamanı 500 min bareldən artıq olmuşdur. Bu boru kəmərinin ötürmə qabiliyyətinin 1 milyon barelə qədər artacağı gözlənilir. CQBK - 2007-ci ildə Faza 1 üçün gözlənilən ötürmə qabiliyyəti - gündə 720 milyon kub fut (ildə 7,4 milyard kub metr). Terminal: Səngəçal - 1,2 milyon bareldən (162 000 ton) artıq neft və 2 milyard kub fut (56 milyon standart kub metr) qaz emal edə bilir. Rezervuarlarının xam neft tutumu 3 milyon bareldir (405 000 ton).
Geoloji-kəşfiyyat işləri	İnam - Şahdəniz yatağından cənubda yerləşən böyük geoloji struktur; Araz-Alov-Şərqi - sərhəd zonasında yerləşən kəşfiyyat ərazisi.
Planlaşdırılmış əsaslı xərclər	AÇG, BTC, ŞD Mərhələ 1 və CQBK layihələri üçün təxminən 25 milyard dollar
Neft hasilatı	ABƏŞ 1997-2006-cı illər: cəmi 543 milyon barel; 172 milyon barel (2006)

^a Bu hesabatda BP Azərbaycana istinadlar SİB-nin yalnız Azərbaycandakı fəaliyyətlərinə istinadlır, BP Azərbaycan SİB-yə istinadlar SİB-nin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədəki fəaliyyətlərinə istinadlıdır.

^b Dayazsulu Günəşli yatağının işlənməsi Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) tərəfindən həyata keçirilir.

^c Şimal marşrutunun Novorossiysk şəhərinə qədər qalan hissəsini "Transneft" şirkəti istismar edir.

BP Azərbaycan SİB-nin rəhbər qrupu (2006-cı ilin sonu)

Bill Şeyder - BP SİB-nin prezidenti

Bill 2006-cı ilin noyabr ayından bəri BP Azərbaycan SİB-yə rəhbərlik edir. O, BP-də 26 illik təcrübəyə malikdir və bu müddətdə BP Kemikalz, Emal və Marketing, Dəniz, Geoloji-kəşfiyyat və Hasilat bölümlərində bir çox rəhbər vəzifələrdə çalışmışdır. O, ABŞ, London, Şimal dənizi, İndoneziya və Anqolada işləmişdir.

Pol Klayn - Yeni işlənmələr İcra Bölümü (İB) üzrə vitse-prezident

Pol BP Azərbaycan SİB-nin Geoloji-kəşfiyyat və Yeni İşlənmələr üzrə fəaliyyətləri üçün məsuldur. Onun Şimal dənizində "Şihalliyon", "Endru" və "Hardinq" kimi yeni işlənmələrdə operativ rəhbərlik təcrübəsi vardır. O bundan əvvəl Alyaska, Kanada və Norveçdə işləmişdir.

Bryus Luberski Əsas layihələr İB üzrə vitse-prezident

Bryus AÇG layihəsinin və ŞD və AÇG yataqlarında gələcək potensial layihələrin həyata keçirilməsi üçün cavabdehdir. Onun bundan əvvəlki vəzifəsi Meksika körfəzinin dərin sulu hissəsində həyata keçirilən "Məd Doq" layihəsinə rəhbərlik olmuşdur. Bryus Alyaskada və Meksika körfəzində əməliyyatlar və layihələr üzrə zəngin təcrübə əldə etmişdir.

Mayk Skitmor - Dənizdə əməliyyatlar İB üzrə vitse-prezident

Mayk AÇG və ŞD əməliyyatları və Maddi-texniki təchizat üzrə məsul şəxsdir. Bundan əvvəl Mayk Əməliyyatlar, Geoloji-kəşfiyyat və Texnologiya üzrə rəhbər (Avropa) işləmiş və Əməliyyatlarda Təşkilati struktur potensialını yaxşılaşdırmağa və Şimal dənizi əməliyyatlarının irəliləməsinə öz töhfələrini vermişdir.

Rəşid Cavanşir - Quruda əməliyyatlar İB üzrə vitse-prezident

Rəşid SİB-də quruda həyata keçirilən əməliyyatlar üçün cavabdeh şəxsdir. Rəşidin İngiltərə, ABŞ və Azərbaycanda geoloji - kəşfiyyat işlərində, əməliyyatlarda, Qrup strategiyası və əlaqələrin müəyyənləşdirilməsində böyük rəhbərlik təcrübəsi vardır. O, geologiya və geofizika elmləri üzrə professorudur.

Fil Houm - Kommersiya işləri üzrə vitse-prezident

Fil planlaşdırma və iqtisadiyyatın idarə edilməsi, birgə müəssisələrin menecmenti, kommersiya əməliyyatları, biznes inkişafı və biznesə dəstək funksiyaları üzrə məsul şəxsdir. O, Böyük Britaniya, Norveç, Avstraliya və Papua Yeni Qvineyada işləmişdir və geoloji - kəşfiyyat, planlaşdırma və nəzarət və kommersiya sahəsində zəngin təcrübəyə malikdir.

Feredun Abbasian - Azərbaycan SİB-nin Texniki işlər üzrə vitse-prezidenti

Feredun petro-texniki və Təchizat sisteminin idarə edilməsi sahələrinə cavabdehdir. Böyük Britaniyada o, əsasən, Qazma və Tamamlama işlərində çalışmış, tədqiqat və işlənmə, qazma əməliyyatları və texnologiya sahələrində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir.

Zərinə Zeynalova - Kadr ehtiyatları üzrə vitse-prezident

Zərinə 2002-ci ildən bəri BP Azərbaycan SİB-də işçi heyətinin yerləşdirilməsinə rəhbərlik edir. O, Kadrlar şöbəsində 11 il işləyib. O, BP-yə 1995-ci ildə gəlib və ABŞ-da ezamiyyətdə olub və Böyük Britaniyada bir il Beynəlxalq İnkişaf Ezamiyyətini keçib.

Qunter Nyukam - Sağlamlıq, Əməyin təhlükəsizliyi, Təhlükəsizlik və Ətraf mühit məsələləri üzrə vitse-prezident

Qunter BP Azərbaycan SİB-də əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyatların bütövlüyü proqramının həyata keçirilməsi üçün məsuliyyət daşıyır. Onun bundan əvvəlki vəzifəsi Aberdində Terminallar və Boru kəmərləri İcra Bölümünün rəhbəri olub. BP-də 27 illik karyerası müddətində Qunter Böyük Britaniya, Almaniya, Çin, Norveç, İndoneziya və Venesuelada işləmişdir.

Kler Bebbinqton - Əlaqələr və Xarici işlər üzrə vitse-prezident

Kler BP Azərbaycan SİB-də xarici və daxili münasibətlər və əlaqələr üzrə məsul şəxsdir. BP daxilində və ondan kənarında yüksək vəzifələrdə 18 il çalışan Kler bu sahənin peşəkar mütəxəssisidir. Bundan əvvəl o, Londonda BTC Əlaqələr meneceri vəzifəsində işləmişdir.

Tarix

Sentyabr 1994

BP, onun tərəfdaşları və Azərbaycan hökuməti arasında Xəzər dəniz ehtiyatlarının işlənməsi üzrə AÇG Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişi (HPBS) imzalandı

İyun 1996

Şahdəniz yatağı üzrə HPBS imzalandı

İyul 1998

İnam və Araz-Alov-Şərç yataqları üzrə HPBS-lər imzalandı

Dekabr 1998

Qərb İxrac Boru Kəməri (QİBK) istismara verildi

Sentyabr 2002

AÇG Faza 2 layihəsinə sanksiya verildi

Aprel 2003

BTC boru kəmərinin inşasına başlandı

Oktyabr 2004

Cənubi Qafqaz qaz boru kəmərinin (CQBK) inşasına başlandı

Mart 2005

Azərbaycanın xam neftinin ixracına başlandı

Dekabr 2005

Dərinsulu Günəşlidə qazmadan əvvəlki proqrama başlandı. Qərbi Azəri yatağında neft hasilatına başlandı

İyun 2006

Ceyhan terminalında ilk tanker Xəzər nefti ilə yükləndi; AÇG yatağında hasilat norması rekord gündə 500 000 bareldən çox həddə çatdı

Noyabr 2006

Şərqi Azəridə birinci mənfəət nefti hasil edildi

Fevral 1995

Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) təsis edildi

Noyabr 1997

Çıraç yatağından ilk neft hasil edildi

Avqust 2001

AÇG Faza 1 layihəsinə sanksiya verildi

Fevral 2003

Şahdəniz Mərhələ 1 layihəsinə sanksiya verildi

Sentyabr 2004

AÇG Faza 3 layihəsinə sanksiya verildi

Fevral 2005

Xəzər dənizində Mərkəzi Azəri yatağından hasilata başlandı

May 2005

Mərkəzi Azəri yatağından Azərbaycana qaz verilməyə başlandı; BTC boru kəmərinin Azərbaycandakı hissəsinin açılışı qeyd edildi

May 2006

Birinci qaz CQBK-yə nəql edildi

İyul 2006

BTC boru kəmərinin Türkiyədəki hissəsi, Ceyhan terminalı və BTC boru kəmərinin ixrac sisteminin açılışı qeyd edildi

Dekabr 2006

Şahdəniz yatağından qaz hasilatına başlandı; Cənubi Qafqaz boru kəmərinin istismarına başlandı

1.2 BP Azərbaycan - gələcəyə nəzər

BP 100-dən artıq ölkədə fəaliyyət göstərir. BP-nin fəaliyyət göstərdiyi hər yerdə olduğu kimi, BP Azərbaycan da inanır ki, dünya səviyyəli bir təşkilat məqsədyönlü, dəyişməz və davamlı fəaliyyət göstərməyi qarşısına məqsəd qoyursa, onda onun ən mühüm təməl daşlarını aydın idarəetmə konsepsiyası və yaxşı idarəetmə təşkil edir.

Gələcəyi necə görürük Biz işçi qüvvəsinin qabiliyyətlərini artırmaqla, yerli ehtiyatlardan istifadə etmək və bacarıqlar yaratmaqla yüksək keyfiyyətli və aşağı qiymətli xidmətlər göstərmək və Xəzərdə davamlı və fərqli mövcudluq yaratmaq əzmindəyik. Biz layihələrin işə salınmasını sürətləndirməklə, qurğuların səmərəliliyini yaxşılaşdırmaqla, ehtiyatların işlənməsini və hasilatı artırmaqla dəyər yaratmağa çalışırıq. Həmişə qəzasız işləmək, ətraf mühiti qorumaq və insan hüquqlarına hörmət etmək kimi öhdəliklərimizə sadıq. Məqsədimiz Azərbaycanın neft və qaz ehtiyatlarının işlənməsində dəyərli və etibarlı tərəfdaş olmaqdır.

İdarəetmə konsepsiyamızın əsası BP qrupunun 2004-cü ildə hazırladığı idarəetmə konsepsiyasının əsasında dörd prinsip dayanır: rəhbərlik, rolların aydın bölüşdürülməsi, vəzifələrin yüksək səviyyədə yerinə yetirilməsi və vahid və yekdil bir təşkilat. Hər kəsin istinad edə biləcəyi "BP-nin İdarəetmə konsepsiyasının əsası" sənədində əks olunmuş bu konsepsiya şirkət daxilində hər bir kəsin məsuliyyətini müəyyən edir.

"BP-nin İdarəetmə konsepsiyasının əsası" səlahiyyətlərin qrup icraçı direktorundan yerli iş səviyyəsinə necə çatdırılmasını müəyyən edir. Bu, şirkətin əsas daxili nəzarət sistemi olub, biznesin

heyata keçirilməsi və səhmdarlara gəlir gətirilməsində istifadə olunan idarəetmə sistemlərinin bütöv bir komplektini, təşkilati strukturları, prosesləri, standart və davranışları əhatə edir.

2006-cı ildə Azərbaycandakı idarəetmə strukturumuz dörd icra bölümü (İB) üzərində qurulmuşdu: bütün dəniz istismar qurğularını idarə edən dəniz əməliyyatları üzrə İB; Səngəçal terminalını və ixrac boru kəməri sistemlərini idarə edən quru əməliyyatları üzrə İB; biznesin davamlılığını təmin etmək üçün yaradılmış yeni işlənmələr üzrə İB; və ŞD və AÇG yataqları potensiallarının işlənməsi məqsədi ilə təsis edilmiş əsas layihələr İB. Bundan başqa, sağlamlıq, eməyin təhlükəsizliyi, təhlükəsizlik və ətraf mühitin mühafizəsi (SƏTTƏM) və əlaqələr və xarici işlər (ƏXİ) şöbələri də daxil olmaqla bilavasitə BP Azərbaycan SİB prezidentinin tabeliyində olan kommersiya, texniki məsələlər və kadrlar üzrə fəaliyyət və vəzifələri əhatə edən şöbələr var idi.

Biznes strategiyamız Azərbaycandakı strategiyamız BP qrupunun strategiyasını əks etdirir. Bu işə irimiqyaslı, dünya səviyyəli neft və qaz işlənmələri imkanlarının araşdırılması deməkdir. Buna görə biz həm də inam qazanmaq, nüfuzumuzu möhkəmləndirmək və qarşılıqlı faydalara əsaslanan davamlı biznes yaratmaq üçün işlərimizi məsuliyyətlə görmək,

əməliyyatların təhlükəsizliyini təmin etmək və insan haqlarına hörmətlə yanaşmaq əzmindəyik.

Kommersiya sahəsində məqsədimiz regionda rəqabətə davamlı fəaliyyət göstərmək və BP qrupunun icra göstəricilərini artıran gəlirlərin əldə edilməsini təmin etməkdir. Biz bunu sərmayə səmərəliliyini maksimuma çatdıran və işlənmə mərhələsindən inteqrasiya edilmiş hasilat, emal və ixrac mərhələlərinə hamar keçidə imkan verən layihə texnoloji xəttini lazımi səviyyədə saxlamaqla edirik. Biz həm də uzunmüddətli yeni işlənmələr variantları, o cümlədən geoloji-kəşfiyyat imkanları və qaz ehtiyatlarının pula çevrilməsi yollarını arayıq.

Azərbaycandakı tərəfdaşlarımızın çoxu işimizə qiymətli töhfələr verir, qarşımıza vəzifələr qoyur və öz köməklərini esirgəmir. Bütün uğurlarımızda onların böyük xidmətləri var.

1.3 Dialoq və görüşlər

Biz inanırıq ki, BP-nin həyata keçirdiyi fəaliyyətlər hamı üçün iqtisadi fayda və imkanlar yaratmalıdır və biz mümkün qədər səmimi və məsuliyyətli olmalıyıq. Bu məqsədlə bu bölmənin sonunda 2006-cı ildə maraqlı tərəflərlə olan görüş və dialoqlarımızın xülasəsi verilir.

Xülasə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən ən böyük sərmayəçi kimi, biz bir çox şəxs və təşkilatlarla qarşılıqlı maraq doğuran məsələlərin geniş bir diapazonu üzrə əməkdaşlıq edirik. Bizim müntəzəm olaraq əlaqə saxladığımız tərəflərə hökumət nümayəndələri, dövlətin tənzimləyici orqanları, icma nümayəndələri, media mənsubları, müəllimlər və tələbələr, yerli və beynəlxalq QHT-lər, çoxtərəfli təşkilatlar (kreditor təşkilatlar və layihə sponsorları da daxil olmaqla) və yerli mülki qruplar daxildir.

2006-cı ildə biz bu tərəflərlə müxtəlif yollarla, o cümlədən illik Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatımız, nəşrlərimiz və on-layn xidmətlərimiz, eləcə də iclaslar, ictimai tədbirlər, səfərlər və mütəxəssislər üçün təşkil edilən seminarlar vasitəsilə əlaqə saxlamışıq.

Hökumətlə

- Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz fəaliyyətlərlə bağlı son məlumatları çatdırmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti və digər yüksək rütbəli rəsmi şəxslərlə müxtəlif görüşlər keçirdik.
- Prezident İlham Əliyev mart ayında Zığ istehsalat sahəsinə səfər etdi və rəhbərliyin nümayəndələri və işçi heyəti ilə görüşdü. 2006-cı ildə biz

həmçinin digər yüksək vəzifəli hökumət nümayəndələrinin tikinti sahələrinə çoxsaylı səfərlərini təşkil etdik.

- Biz Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fonduna (ARDNF) onun "Oksford Ekonomiks" təşkilatı ilə Azərbaycan iqtisadiyyatının makroiqtisadi modelini işləyib hazırlamaq işində dəstək verdik.
- Mədəni Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsünün (MSŞT) həyata keçirilməsində ARDNF-lə əməkdaşlıq etdik.
- İkitərəfli Təhlükəsizlik Protokolunun bağlanması üzrə dövlət nazirlikləri ilə məsləhətləşmələrimizi davam etdirdik.
- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) ilə birlikdə bir sıra problemlərin həll edilməsi üzərində çalışdıq. Məsələn, illik iş planının gedişi və digər əlaqədar məsələləri müzakirə etmək üçün biz ARDNŞ-nin yüksək vəzifəli şəxsləri və texniki və kommersiya məsələləri üzrə mütəxəssisləri ilə müntəzəm iclaslar keçirməyi davam etdirdik. Bizim ARDNŞ ilə münasibətlərimiz HPBS/TƏMÖHS-lər və digər müvafiq sazişlərlə tənzimlənir.

Sərmayədarlarla

- Sentyabr ayında biz dünyanın aparıcı broker şirkətləri olan 29 sərmayəçi təşkilatın Bakıya səfərini təşkil etdik.

Vətəndaş cəmiyyəti ilə

- Biz Azərbaycandakı yerli QHT-ləri müxtəlif nəzarət fəaliyyətlərinə, o cümlədən BP Azərbaycan/Açıq Cəmiyyət İnstitutu (ACİ-SF) QHT Monitoring və audit proqramına cəlb etdik. Bu barədə daha ətraflı məlumatı <http://www.bp.com/caspian/ngomonitoring>

Bizi necə görürlər

Azərbaycanın QHT-ləri BP haqqında nə düşünür? 2006-cı ildə biz 37 yerli QHT-dən bu barədə öz rəylərini bildirməyi xahiş etdik. 2006-cı ilin iyul-noyabr ayları arasındakı dörd ay ərzində bu təşkilatların 17-dən cavab aldığımız ki, onların da hamısı BP Azərbaycan şirkəti ilə əlaqədar proqramlarda təmsil olunur və ya olunmuşdur.

Nəticələr göstərdi ki, BP-dən çox şey, bəzən isə bizim biznesə heç bir əlaqəsi olmayan şeylər gözləyirlər. Bəzi hallarda bu gözləntilər, bir neft və qaz şirkəti kimi, bizim səlahiyyətlərimizə uyğun gəlmir. Məsələn, bəziləri bu şirkətə uşaqlar üçün yay

düşərgələri və ailəvi istirahət zonaları kimi xidmət sahələrinin potensial təchizatçısı kimi baxırlar.

Rəyi soruşulan yerli QHT təmsilçiləri BP-nin gördüyü işləri ümumilikdə müsbət qiymətləndirirlər. Bizim müxtəlif bacarıqlar yaradan layihələrimizin, icma inkişafı ilə əlaqədar təşəbbüslərimizin və iqtisadiyyata verdiyimiz töhfələrin dəstəkləndiyi qeyd olundu. Narazılıq milli təhsil və təhsil müəssisələrinə BP-nin diqqət yetirməməsi üzərində cəmləndi və bu, bəlkə də bizim Azərbaycandakı təhsillə bağlı fəaliyyətlərimizdən onların xəbərdar olmamasını əks etdirir.

QHT təmsilçiləri tərəfindən irəli sürülən ideyalara qadınlara və uşaqlara kömək proqramlarına daha çox diqqət yetirmək, milli təhsil standartlarının işlənilib hazırlanmasında hökumətə kömək etmək və kənd təsərrüfatı avadanlıqlarının təchizatı üçün mərkəzləşdirilmiş idarəetmə sisteminin yaradılması daxil idi.

İctimai sərmayə layihələrimiz barədə daha ətraflı məlumat almaq üçün baxın: səhifə 51-53

- Vətəndaş cəmiyyəti ilə əlaqələrlə bağlı mövqeyimiz barədə rəyləri öyrənmək üçün bir təhqiqat apardıq. Təhqiqatın məqsədi vətəndaş cəmiyyətinin bizdən nələri gözlədiklərini daha yaxşı öyrənmək və bizim hansı fəaliyyətlərimizin yerli QHT-lər tərəfindən daha çox dəstəkləndiyini müəyyən etməkdən ibarət idi.

Əməkdaşlarla

- Biz aktual məsələləri müzakirə etmək üçün rüblük əsasda ümumi yığıncaqlar keçirmişik. Biz il ərzində işçi heyəti üçün Azərbaycan və ingilis dillərində "Compass" jurnalının 10 nömrəsini nəşr etmişik.
- BP-nin əməkdaşları üçün nəzərdə

tutulan "Open talk" ("Açıq söhbət") adlanan və uyğunluq və etika məsələlərinə xidmət edən etimad telefon xətti öz işini davam etdirmişdir (səhifə 46).

- Əməkdaşlarla hərtərəfli əlaqə yaratmaq, o cümlədən ümumi narahatlıq doğuran məsələləri öyrənməyə və bizə onları aradan qaldırmağa imkan verən müntəzəm "rəy sorğusu"nu həyata keçirməyə başlamaqla, biz BP Azərbaycan SİB-nin intranet səhifəsində köklü şəkildə təkmilləşdirmə apardıq.
- Biz quş qripi ilə bağlı məlumatlılıq və qrip pandemiyasına qarşı hazırlıq kampaniyaları həyata keçirdik.
- Biz 2005-ci ilin oktyabrında fəaliyyətə başlamış, gələcəyin liderlərinə biznes məsələlərini müzakirə etmək imkanı verən "Yeni Düşüncələr Şəbəkəsi"ne (YDŞ) dəstək verməyə davam etdik.

İcmalarla

- BTC/CQBK boru kəmərlərinin inşası başa çatdıqdan sonra da biz boru kəmərləri boyunca yerləşən icmalarla əlaqə saxlamağı davam etdirdik. Görülən işlər barədə sakinləri məlumatlı saxlamaq və onları narahat

edən məsələləri öyrənmək məqsədi ilə icmalarla əlaqə üzrə məsul 7 nəfər əməkdaşımız (İƏMŞ) müntəzəm olaraq 120-dən artıq icmaya səfər etmişdir.

- Ümumi problemlərin müzakirə olunmasını təşviq etmək məqsədilə ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə əməkdaşları, yerli təhlükəsizlik xidməti əməkdaşları və BTC/CQBK boru kəmərləri boyunca yerləşən icmalar arasında ümumi narahatlıq doğuran məsələlər haqqında dialoqların aparılmasına dəstək vermişik (səhifə 35-36).
- BTC/CQBK layihələri başa çatdırıldıqdan sonra da narazılıqların aradan qaldırılması üzrə rəsmi mexanizmlər öz işlərini davam etdirmişdir (səhifə 36).

Kütləvi informasiya vasitələri ilə

- BTC/CQBK tikinti layihələri başa çatdırıldıqdan və istismara verildikdən sonra bir çox ölkələrin jurnalistləri üçün Azərbaycanda və xaricdə çoxsaylı müsahibələr və tikinti sahələrinə səfərlər təşkil edilmişdir.
- Hər bir rübdə tərəfimizdən mətbuat konfransları keçirilmişdir.
- Yerli jurnalistlər üçün beş seminar, o cümlədən Arxeologiya İnstitutunun mütəxəssisləri ilə bir seminar keçirilmişdir.

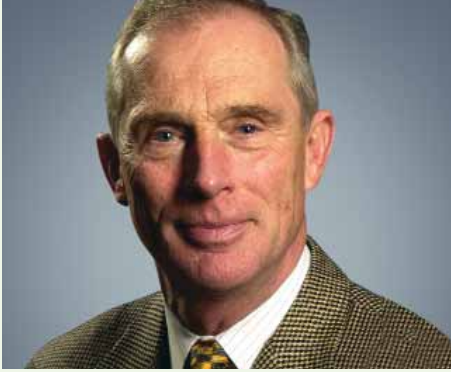
"Bizim fikrimizcə, BP şirkəti Xəzərin Azərbaycan sektorunda heç bir qərb neft şirkətinin rəqabət apara bilməyəcəyi, həqiqətən, dünya səviyyəli geoloji-kəşfiyyat və hasilat şəraiti yaratmışdır".

Fred Lukas, Kazenove

2005/06 QHT Monitoring proqramının nəticələrinin xülasəsi

QHT-ləri narahat edən məsələlər	BP Azərbaycan şirkətinin cavabı
BTC/CQBK boru kəməri dəhlizində təhlükəsizliklə bağlı nəqliyyat vasitələrindən istifadə torpağın bərpasının başa çatdırılmasında çətinliklər yaranır.	Torpağın bərpası məsələsinə və boru kəmərləri yaxınlığında yaşayan və işləyən adamların hüquqlarına hörmətlə yanaşmaqla bərabər, biz hökumətlə boru kəmərlərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı müzakirələri davam etdiririk. İctimaiyyətlə məsləhətləşmələr bu prosesin vacib hissələrindən biridir. 2007-ci ildə biz QHT-lərlə, icmalara və torpaq sahibləri ilə məşvərət görüşləri təşkil edəcəyik.
Mədəni irsin qorunması sahəsində fəaliyyət göstərən aktivistlərin hökumətlərarası əlaqələndirmə işlərinin zəifliyi ilə bağlı davam edən narahatçılığı.	Bizim fəaliyyətlərimizlə bağlı yoxlamanın əhatə dairəsinə aid olmayan irad. Biz BTC/CQBK monitoringinin nəticələri ilə bağlı Xəzər Enerji Mərkəzində (XEM) arxeoloji sərği təşkil etməyi nəzərdə tuturuq.
BP və tərəfdaşlarının ictimai sərmayə layihələrinin monitoring və auditlərinin sayının artırılması bu layihələr əsasında tamamlanmış infraqurruktura mülkiyyət hüququnun lazımi şəkildə transferini təmin edəcəyi kimi, icmalara çatdırılan ümumi dəyəri də artırır.	Biz bununla razılaşıırıq və qoyduğumuz sərmayələrin yoxlanılmasını daha sistemətik şəkildə həyata keçirmək üçün digər əminlik proseslərini ya əlavə etmiş, ya da onları dəyişdirərək uyğunlaşdırmışıq. Bu proseslərə aşağıdakılar daxildir və yalnız onlarla məhdudlaşmır: İcma ilə əlaqələr üzrə məsul şəxslər və BP əməkdaşları tərəfindən ictimai sərmayə layihələrinin müntəzəm təftişi/auditi; müvafiq infraqurrukturun transfer edilməsində yerli səlahiyyətli təşkilətlərlə əməkdaşlıq.
Layihənin təsir göstərdiyi icmalara qaynar telefon xətti xidmətinin təmin edilməsində yaranan çətinliklər aradan qaldırılmayıb.	Bu, çox yerinə düşən irad olsa da, ilin sonunda aparılan yoxlama göstərdi ki, qaynar xətt tam işlək vəziyyətdə olub və bu xətt bərdə hər bir icmada elənlər asılmışdır.
QHT-lər tərəfindən təqdir olunan işlər	
Nəzərdə tutulandan çox işəgötürmələr də daxil olmaqla, yerli əmək ehtiyatlarından istifadə ilə bağlı müsbət rəylər. Lakin bu sahədə işləri daha da yaxşılaşdırmaq imkanları var.	Biz razılaşıırıq ki, boru kəməri tikintisinə işəgötürmələri marşrut(lar) boyunca daha geniş şəkildə paylaşdırmaq olardı. Biz 2007-ci ilin iyun ayında layihələr üzrə tikinti işləri zamanı mövzusu əmək və işəgötürmə ilə bağlı öyrənilmiş dərslərdən ibarət olacaq bir müşavirə təşkil etməyi planlaşdırırıq.
Tikinti və torpaqların bərpasında BP-nin ətraf mühitlə bağlı fəaliyyəti ümumilikdə tərifləyicidir, amma bəzi problemlərin (yuxarıda qeyd edilən oxşar narahatlıqlar kimi) olduğu da qeyd edilmişdir.	
İctimaiyyətlə əlaqələr, məsləhətləşmələr və narazılıqların aradan qaldırılması işlərini daha da yaxşılaşdırmaq təklifləri verilməklə müsbət rəylər və bu proseslərin həyata keçirilməsini davam etdirmək bərdə tövsiyə.	Biz boru kəmərlərinin istismarı dövründə şikayətlərə baxılması prosesinin səmərəli və şəffaf olmasını nəzərdən keçirəcək və tələb olunduğu halda ona dəyişiklik edəcəyik.

Müşahidəçinin rəyi

BTC və CQBK tikinti layihələri konsepsiya mərhələsindən tutmuş tamamlanma işlərinə qədər bir sıra müxtəlif səviyyəli monitorinqlər^a keçirilməklə çox diqqətlə yoxlanıldı. Monitorinqlərdən biri müstəqil tərəf kimi çıxış edən və BP-nin icraçı rəhbər qrupunun xarici məsləhətçi orqanı olan Xəzərdə işlənmələr üzrə məsləhət şurası (XİMŞ) tərəfindən keçirildi.

XİMŞ-nin sədri Yan Leşli deyir ki, "bizim ən diqqətəlayiq xidmətlərimiz BP-nin öz layihə tərəfdaşları və regional inkişaf təşkilatları ilə birlikdə bölgəyə əlavə ictimai sərmayələr qoymağı planlaşdırması ilə bağlıdır. BP və BTC-nin MSŞT-ni dəstəkləmək qərarını qəbul etməsində bizim də güclü təsirimiz olub."

Bəs BP-nin BTC layihəsində ictimai və ekoloji sahədə gördüyü işləri XİMŞ necə qiymətləndirir? Leşliyə görə "layihə üçün müəyyən edilmiş ekoloji və əməyin təhlükəsizliyi standartlarının çox böyük təsiri olmuşdur." O etiraf edir ki, XİMŞ "torpağın bərpası və təsirlərin aradan qaldırılması sahəsində çox gözəl nümunələrin şahidi olmuşdur. Lakin uzunmüddətli sosial təsirin nəticələrini görmək üçün hələ neçə illər lazım gələcəkdir." BP və onun tərəfdaşları tərəfindən maliyyələşdirilən Regional İnkişaf Təşəbbüsü (RİT) onun fikrincə "çox şeylər vəd edən bir başlanğıcdır".

Digər maraqlı tərəflərlə

- **Vəzifəli şəxslərdən ibarət beynəlxalq nümayəndə heyətləri** Gördüyümüz işlərlə faktiki olaraq tanış olmaq məqsədi ilə 2006-cı ildə bizim obyektlərə baş çəkənlər sırasında Litvanın, Cənubi Koreyanın və Ukraynanın prezidentləri, Qazaxıstanın baş naziri, York Hersoqu, ABŞ senatoru Riçard Luqar və İsrailin milli infrastruktur naziri olmuşdur.
- **Tələbələr** Biz Tələbələrin Məşğulluq Proqramını həyata keçirdik. Bu, tələbələrə iki yerli QHT - "Ümid" və

"Tələbələrin Məşğulluq Proqramında iştirakımız zamanı əldə etdiyimiz təcrübəni digər tələbələrlə bölüşəcəyik. Əminəm ki, bu bilik bizim gələcək təhsilimizdə və eləcə də karyeramızda bizə çox kömək edəcəkdir."

Nermin Bağırova, iştirakçı tələbə

"Həyat" təşkilatları tərəfindən reallaşdırılan BTC /CQBK ictimai sərmayə qoyuluşu layihələrində iştirak etmək imkanı verdi. Tələbələrin fəaliyyət dairəsinə biznes planlarının hazırlanması və şagirdlik proqramlarında iştirakdan tutmuş iqtisadi inkişaf üzrə tədqiqatların aparılması kimi işlər daxil idi. Biz, eləcə də, internatura proqramını davam etdik (səhifə 41) və Azərbaycan-Böyük Britaniya Məzunlar Cəmiyyətinə dəstək verdik (səhifə 59).

- **Həmkarlar ittifaqları** 2006-cı ildə biz podratçılarımızın işi ilə əlaqədar əmək problemlərini həll etmək üçün ARDNŞ və həmkarlar təşkilatları ilə görüşlər keçirdik. Bu əməkdaşlıq nəticəsində 2006-cı ildə müvafiq rəhbər prinsiplər hazırlandı və bu da bütün ABƏŞ üzrə podratçı işçilərin 2007-ci il üçün əmək haqqı normasına yenidən baxılmasının uğurla həyata keçirilməsinə səbəb oldu.
- **Geniş ictimaiyyət** Biz mart ayında Xəzər regionunda BP-nin rəhbərlik etdiyi layihələrin istismar mərhələsi barədə daha çox məlumat almağa imkan verən yeni xarici veb-səhifə açdıq. Belə məlumatlara bir sıra xarici hesabatlar, o

cümlədən kreditorların rüblük hesabatları, QHT-lər tərəfindən aparılmış monitorinqlər barədə hesabatlar və başqaları daxildir. Bu veb-səhifə Azərbaycan və ingilis dillərindədir və Azərbaycan dilində ən böyük internet saytı hesab olunur. Yerli şirkət tərəfindən layihələşdirilmiş bu veb-səhifə Azərbaycanda xüsusi olaraq bu işə cəlb edilmiş bir qrup tərəfindən idarə olunur. Veb-səhifənin ünvanı belədir: www.bp.com/caspian.

- **Xəzərdə işlənmələr üzrə Məsləhət Şurası (XİMŞ)** Şura BTC layihəsinə monitorinq davam etdirmişdir. Onun hesabatları və BP-nin cavabları ilə www.bp.com/caspian və www.caspsea.com saytında tanış olmaq olar

^a Şirkətdənənar monitorinq barədə əlavə məlumatı www.bp.com/caspian saytında tapmaq olar.

XİMŞ-nin veb-səhifəsi belədir: www.caspsea.com. Yan Leşli ilə müsahibənin tam mətni ilə <http://www.bp.com/bpmagazine/2006/3/> saytında tanış olmaq olar.

1.4 Layihə və əməliyyatlarımız

2006-cı ildə dəniz əməliyyatlarında bir neçə əlamətdar nailiyyət əldə olundu. İllik neft hasilatı planlaşdırılmış 172 milyon barelə və ya gündə orta hesabla 472 000 barelə çatdı. İlin sonlarında gündəlik hasilat 600 000 bareldən artıq oldu və bu da indiyədək Azərbaycanda əldə edilmiş ən yüksək hasilat göstəricisidir.

Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli (AÇG)

Xülasə AÇG Xəzər hövzəsinin Azərbaycan sektorunda işlənməkdə olan ən iri neft yatağıdır. Bakıdan təxminən 100km şərqi doğru uzanan AÇG yatağı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin (ABƏŞ) əməliyyatçısı olan BP Azərbaycan tərəfindən işlənir.

AÇG-də hasilat işlərinə 1997-ci ilin noyabr

ayında Çıraq yatağından başlanmışdır. Bunun ardınca Şərqi, Qərbi və Mərkəzi Azəri kompleksində Faza 1 və Faza 2 işlənmələrinə başlanmışdır. Faza 3 mərhələsində Dərinsulu Günəşli yatağının işlənməsi həyata keçiriləcək. Ümid edirik ki, AÇG yataqlarının tammiqyaslı işlənməsi nəticəsində 2009-cu ilədək gündə təxminən bir milyon barel neft hasilatı əldə olunacaqdır.

Əlamətdar hadisələr (2006) 2006-cı il müddətində AÇG-nin əməliyyat xərcləri planlaşdırılmış 227 milyon dollara qarşı 234 milyon dollar və əsaslı xərcləri planlaşdırılmış 2 552 milyon dollara qarşı 2 477 milyon dollar olmuşdur.

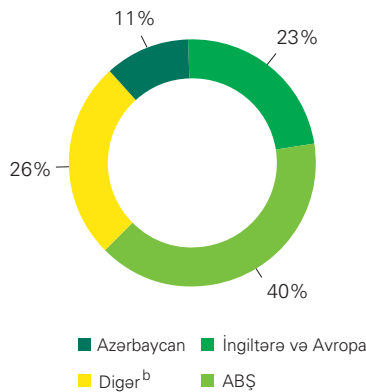
İlin ortasından etibarən biz öz dəniz platformalarımızdan ilin sonlarında gündə yarım milyon bareldən artıq neft hasil etmək planımızı ötür keçdik. Bütövlükdə, 2006-cı ildə biz planlaşdırılmış 458 000 barelə qarşı gündə orta hesabla 472 000 barel neft hasil etdik. Buna Şərqi Azəridə birinci neftin hasil edilməsinin qrafiki dörd ay qabaqlaması, quyunun yaxşı rejimi və yüksək istismar səmərəliliyi nəticəsində nail olundu.

Orta hesabla gündə hasil edilmiş 472 000 barel neftin 142 000 bareli Çıraqdan, 223 000 bareli Mərkəzi Azəridən (MA), 96 000 bareli Qərbi Azəridən (QA) və 11 000 bareli Şərqi Azəri (ŞA) platformasından hasil edilmişdir.

AÇG yatağı son 15 ildə bazara çıxarılan qeyri-OPEK neft təchizatının yeganə ən böyük mənbəyidir. Bir barel neftin qiymətinin 60 dollar olduğu bir vaxtda BP-nin Azərbaycanda ümumi hasilatı 2006-cı ildə BP-nin Geoloji-kəşfiyyat və Hasilat portfelində yeddinci ən yüksək göstərici olmuşdur.

2006 BP Qrupu üzrə cəmi hasilat^a

gündə 1 351 barel
(birgə müəssisələr istisna olmaqla)

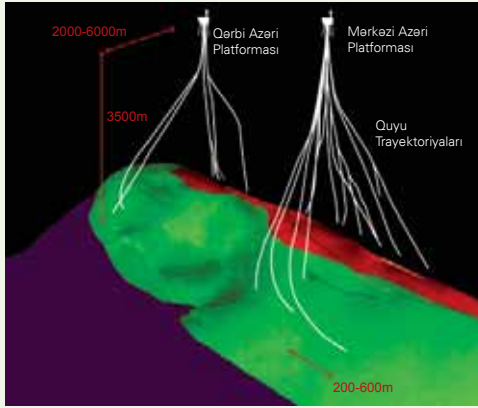

^a Bura təbii qaz mayeləri və kondensat daxildir

^b Bura Anqola, Avstraliya, Kanada, Kolumbiya daxildir.

2006-cı ildə MA, QA və ŞA platformalarından hasil edilən səmt qazının Səngəçal terminalına və oradan da Azərbaycanda daxili istehlak üçün "Azəriqaz"ın milli qaz şəbəkəsinə nəql edilməsi davam etdi. Buna əlavə olaraq, Çıraq platformasından hasil edilən səmt qazı ARDNŞ-nin Neft Daşlarındakı kompressor stansiyasına nəql edildi. 2006-cı ildə biz Azərbaycana ümumilikdə 2,2 milyard kub metr səmt qazı verdik.

2006-cı ilin may ayından başlayaraq AÇG yatağından hasil edilən səmt qazının yerdə qalan hissəsi yataqdakı sualtı qaz boru kəmərləri vasitəsilə Kompresor və Suvurma platformasına

İntellektual tamamlamalar

AÇG quyuları BP-nin bütün dünyadakı portfelinə ən məhsuldar quyular sırasındadır. Məhsuldarlığın bu səviyyəsinin saxlanması çoxsaylı kollektorlara onlarda təzyiqli saxlamaq üçün böyük həcmə su vurulmasını tələb edəcəkdir. Su axınlarının hasilat verən quyulara vurulmasına "nail olmaq" da çox böyük əhəmiyyət kəsb edəcəkdir ki, bu axınlar təzyiqli lazımcı və lazımi yerdə saxlasınlar. Buna nail olmaq üçün istifadə olunan əsas metod "intellektual tamamlamalar" adı ilə tanınır. Mahiyyət etibarilə tamamlamalar quyuların dibində borulardan hazırlanmış aqreqlərdir və onlar eyni vaxtda həm neft çıxarmağa, həm də quyuya su vurmağa imkan verir. İntellektual tamamlamalar hasilat quyularının səmərəliliyini maksimuma çatdırmaq üçün su axınlarının tənzimlənməsini təmin edir.

BP Azərbaycanın texniki məsələlər üzrə vitse-prezidenti Fəredun Abbasiana görə, intellektual tamamlamalar AÇG kompleksindən ümumi hasilat həcmi artırmağa imkan verən yeganə üsuldur. "Keçmişdə biz hər bir kollektora ayrıca bir quyuyu qazmalı olardıq," deyir o, izah edir. "Bu yeni texnoloji işlənmələrlə biz iki quyunun yerinə yetirdiyi işi bir quyuyu ilə görürük." O, əlavə edir ki, intellektual tamamlamaların "böyük tətbiq potensialı" var və dünyanın başqa yerlərində də BP qrupu əməliyyatlarına əhəmiyyətli faydalar verə bilər.

(KSVP) neql edildi. Bu platforma təzyiqli saxlamaq və neftin çıxarılmasını maksimuma çatdırmaq məqsədi ilə MA-da quraşdırılmışdır. KSVP platformasının işə salınması ilə Çıraqlı platformasında qazın müntəzəm olaraq məşəldə yandırılması dayandırıldı.

Gələcəyə bir nəzər 2007 2007-ci ildə biz Mərkəzi, Qərbi, Şərqi və Çıraqlı platformalarından gündə orta hesabla 708 000 barel neft hasil etməyi planlaşdırırıq. Bu miqdarın 141 000 barelinin Çıraqlıdan, 257 000 barelinin MA-dən, 168 000 barelinin QA-dən və 142 000 barelinin

ŞA-dən hasil olunacağı gözlənilir.

2007-ci il üçün bizim AÇG üzrə əməliyyat xərclərimiz təxminən 400 milyon dollar məbləğindədir və nəzərdə tuturuq ki, AÇG üzrə əsaslı xərclər 2,6 milyard dollara bərabər olacaqdır.

2007-ci ildə biz AÇG-dən ARDNŞ-ə səmt qazının çatdırılmasını davam etdirməyi planlaşdırırıq.

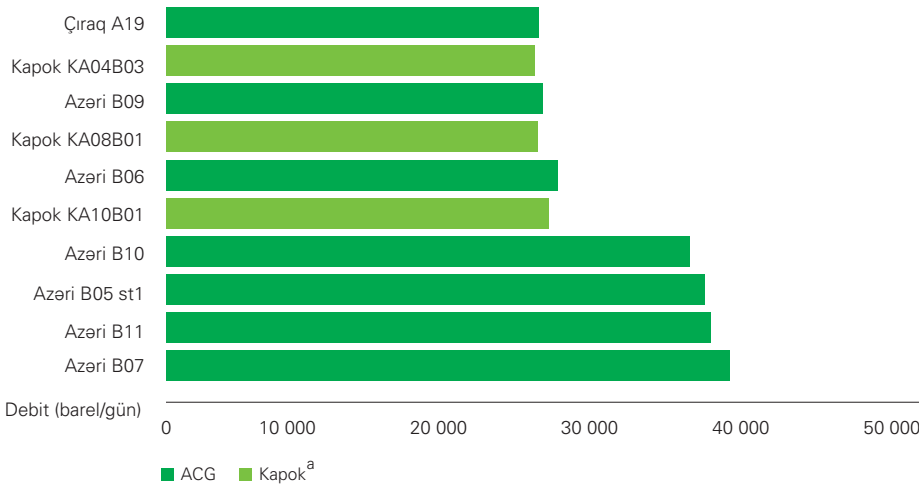
Uzun müddət üçün strategiyamız AÇG-nin tammiqyaslı işlənməsi üç fazaya bölünür. Faza 1 və Faza 2 hasilatı artıq həyata keçirilir. Dərinsulu Günəşlidə Faza 3 işlənməsinə 2008-ci ilin ikinci rübündə başlanılması gözlənilir. Yatağın tammiqyaslı işlənməsinə aşağıdakılar daxildir:

- Altı ədəd şəbəkə tipli dayaq blokunun, altı hasilat göyertəsinin, dörd dayaq tavasının quraşdırılması və 100-dən çox payanın vurulması
- Dörd qazma qurğusu
- 1 000 km-dən artıq sualtı boru kəməri
- Səngəçal terminalında altı hasilat aqreqləri

Gələcək potensial Hazırda çıxarıla bilən ehtiyatların^b təxminən 5,4 milyard barel neft həcmində olduğu hesab edilir. Hər hansı bir yataqdan mümkün qədər çox

Bütün dünyada BP-nin 10 ən yaxşı hasilat quyusundan yeddisi AÇG yatağındadır - bu yataqlar Xəzər hövzəsinin Azərbaycan sektorunda yerləşən ən böyük neft yataqlarıdır.

BP-nin 10 ən yaxşı hasilat quyusu

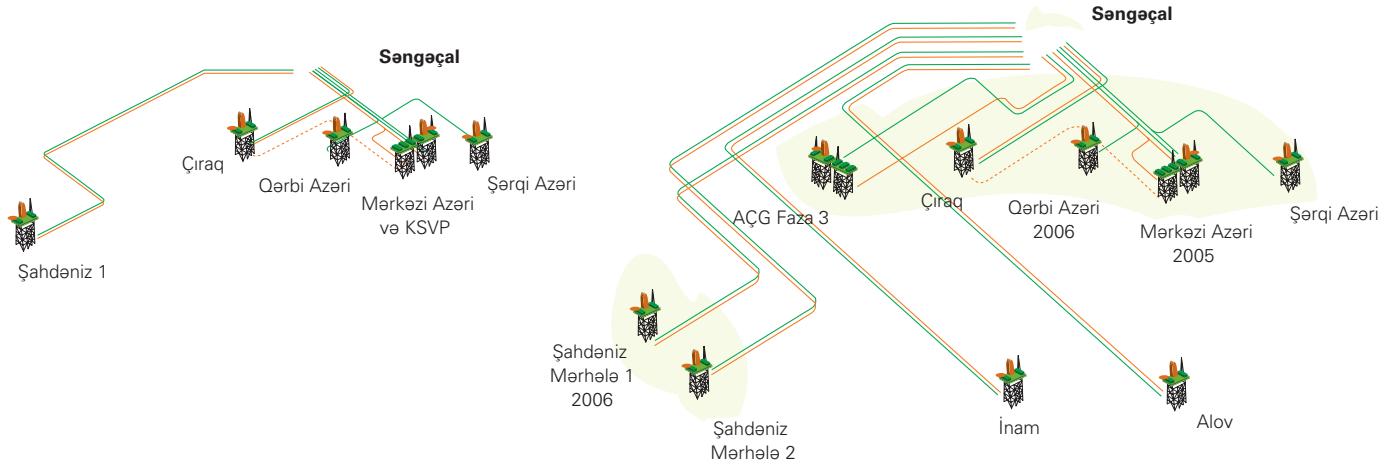

^a Kapok qaz yatağı Trinidadın şərq sahilində yerləşir və BP Trinidad və Tobaqo tərəfindən istismar olunur.

^b Müasir iqtisadi və istismar şəraitində məlum kollektorlardan çıxarıla biləcək ehtimal olunan neft və ya təbii qazın miqdarı.

2006 BP Azərbaycan SİB

Gələcək potensial dəniz qurğuları

neftin çıxarılması kollektorun idarə edilməsində mürəkkəb metodlardan və qabaqlayıcı seysmik məlumatlardan, çoxtərəfli tamamlama işlərindən və laya CO2 vurulması kimi gücləndirilmiş neftçixarma texnologiyalarından istifadə tələb edir.

Yataqların işlənməsi zamanı əldə etdiyimiz kollektor məlumatları ilə birgə dünyanın hər yerində həcmcə çox böyük və yüksək keyfiyyətli yataqların istismarında qazandığımız təcrübə və nailiyyətlər bizə əmin olmağa imkan verir ki, biz AÇG kompleksindən əsas planda nəzərdə tutulduğundan artıq əlavə üç milyard barel neft çıxara biləcəyik.

Sengəçal terminalı əməliyyatları

Sengəçal terminalı Xəzərdən çıxarılan karbohidrogenləri ixrac olunmazdan əvvəl texnoloji emaldan keçirən mərkəzi emal terminalıdır. Terminal Xəzər dənizindən indi hasil olunan əlavə neft və qaz həcmələrini idarə etmək üçün dəniz işlənmələri ilə əlaqədar mərhələli şəkildə inşa olunmuşdur.

Bu terminal Xəzərdə bütün BP tərəfindən idarə olunan obyektlərdən gələn hasilatı emal etmək və gələcək genişləndirməyə imkan yaratmaq üçün layihələşdirilmişdir. Terminal AÇG neft emalı qurğularını,

Şahdəniz qaz emalı qurğularını, BTC-nin birinci nasos stansiyasını və CQBK kompressor stansiyasını əhatə edir.

Sengəçal inteqrasiya olunmuş terminaldan daha çox, hər bir elementi ayrıca idarə oluna bilən kompleks terminal hesab olunur. Əsas texnoloji qurğular layihələr arasında bölüşdürülmüş və vahid idarəetmə qrupu (Sengəçal terminalının genişləndirilməsi proqramı - STGP) və vahid baş podratçı olan Türkiyənin "Tekfen" şirkəti və ARDNŞ-nin yaratdığı "Azfen" şirkətinin daxil olduğu "Tekfen-Azfen" alyansı tərəfindən inşa edilmişdir.

Hər bir layihənin düzgün və əgəlabatan xərclərlə işləməsini təmin etmək məqsədilə xərclərin bölüşdürülməsi üzrə sazişlər mövcuddur. Birgə terminalın inşa olunması ilə bütün layihələr böyük məbləğdə vəsaitə qənaət etmişdir.

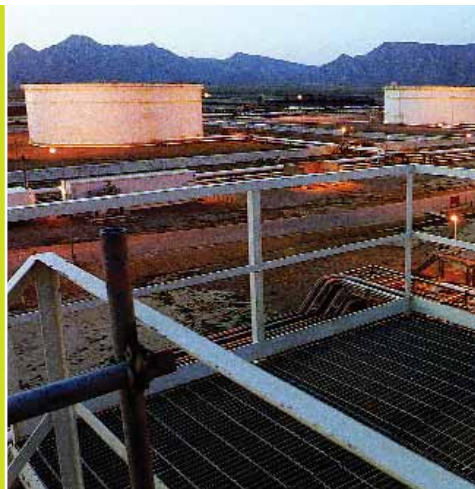
AÇG Mərhələ 2 qurğularının qrafikdən bir neçə ay əvvəl işə salınması ilə Sengəçal terminalının ümumi neft emalı gücü artmışdır. Sengəçal terminalının genişləndirilməsi proqramının (STGP) Mərhələ 3 qurğuları 2007-ci ilin dördüncü rübü ərzində tamamlanmalıdır.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəməri

Xülasə Uzunluğu 1 768 km olan BTC boru kəməri nefti Bakının cənubunda

Sengəçal üzrə əsas faktlar

- Sahəsi: 500 hektara yaxın.
- Yeri: Bakıdan 55 km cənubda Qaradağ ərazisində
- 2006-cı ilin sonundan Sengəçal - 1,2 milyon bareldən çox neft (162 000 ton) və 2 milyard kub futdan artıq qaz (56 milyon standart kub metr) emal edir
- 2006-cı ilin sonundan Sengəçalın xam neft saxlama gücü 3 milyon barel olmuşdur (405 000 ton)
- Terminalın əməliyyatçısı BP Azərbaycandır

BTC baredə əsas faktlar

- Uzunluğu: 1 768 km
- Boru kəmərinin diametri: 42/46/34"
- Məhsuldarlığı: 600 min barel/gün - 2007-ci ilin fevral ayından etibarən və məhsuldarlığın ən yüksək səviyyəsində ötürmə qabiliyyətinin gündə 1 milyon barelə çatdırılacağı gözlənilir
- Keçdiyi marşrutun ən yüksək nöqtəsi 2 800 m-dir
- Hər biri 130 Meqa Vatt enerji hasil edən səkkiz nasos stansiyası
- 30 000 torpaq sahəsindən keçir
- İnşasına 130 milyon tikinti saati sərf edilmişdir
- Maksimum işçi qüvvəsi: 21 000 nəfər
- Bütün boru kəmərinin inşası və istismarı üçün BTC Co şirkəti məsuliyyət daşıyır
- "BOTAŞ" şirkəti boru kəmərinin Türkiyədəki hissəsi üçün birdəfəlik qiymətlə "açar təhvil" podratçısı idi
- "BOTAŞ" İnterneşnl Limited (BİL) şirkəti boru kəmərinin Türkiyədəki hissəsinin istismarı üçün cavabdehdir

yerləşən Səngəçal terminalından Gürcüstan ərazisini keçməklə Türkiyənin Aralıq dənizi sahillərində yeni tikilmiş Ceyhan dəniz terminalına nəql etmək üçün inşa edilmişdir. Ceyhan terminalına nəql edilən neft oradan tankerlər vasitəsilə dünya bazarına çıxarılır və beləliklə də, neftin ekoloji baxımdan həssas və gəmilərin sıx hərəkət etdiyi Türkiyə boğazlarından daşınmasına ehtiyac qalmayacaq.

2006-cı ilin əlamətdar hadisələri Əsas qurğuların tikintisi və xəttin doldurulması ilin ortalarında başa çatdırıldı. Kəmərin istismarı mərhələsinə ilin ikinci yarısında başlandı və qurğular və nasos stansiyaları sisteme qoşulduqca boru kəmərinin məhsuldarlığı getdikcə sabit şəkildə artdı. 2006-cı il ərzində xəttin doldurulması və maliyyə-ləşdirmə xərcləri də daxil olmaqla, əsaslı xərclərə 920 milyon dollar vəsait sərf olundu.

Gələcəyə bir nəzər 2007-ci ilin əvvəllərində gündəlik nəqletmə norması 600 000 bareldən artıq oldu. İndi gözlənilir ki, kəmərinin məhsuldarlığını gündə bir milyon barelə (ildə təxminən 50 milyon tona) çatdırmaq mümkün olacaqdır. Texniki modifikasiyalar aparmaqla BTC-nin ötürmə qabiliyyətini daha da artırmaq mümkün olacaqdır.

2007-ci ildə BTC-nin inkişaf etdirilməsi işləri nasos stansiyalarının istismara verilməsi üzərində cəmlənəcəkdir. Boru kəmərinə 2007-ci ildə qoyulacaq cəmi əsaslı xərclər təxminən 138 milyon dollar məbləğində olacaqdır.

İlkin olaraq BTC boru kəməri yalnız AÇG yatağından hasil edilən nefti nəql edirdi və Şahdəniz yatağından çıxarılan birinci kondensat həcmi 2007-ci ilin yanvar ayında nəql olunmağa başladı. Daha sonrakı kondensat həcmələrinə, ehtimal var ki, 2007-ci ildə Xəzərlə göndəriləcək yüklər də daxil ola bilər.

Şahdəniz və Cənubi Qafqaz qaz boru kəməri

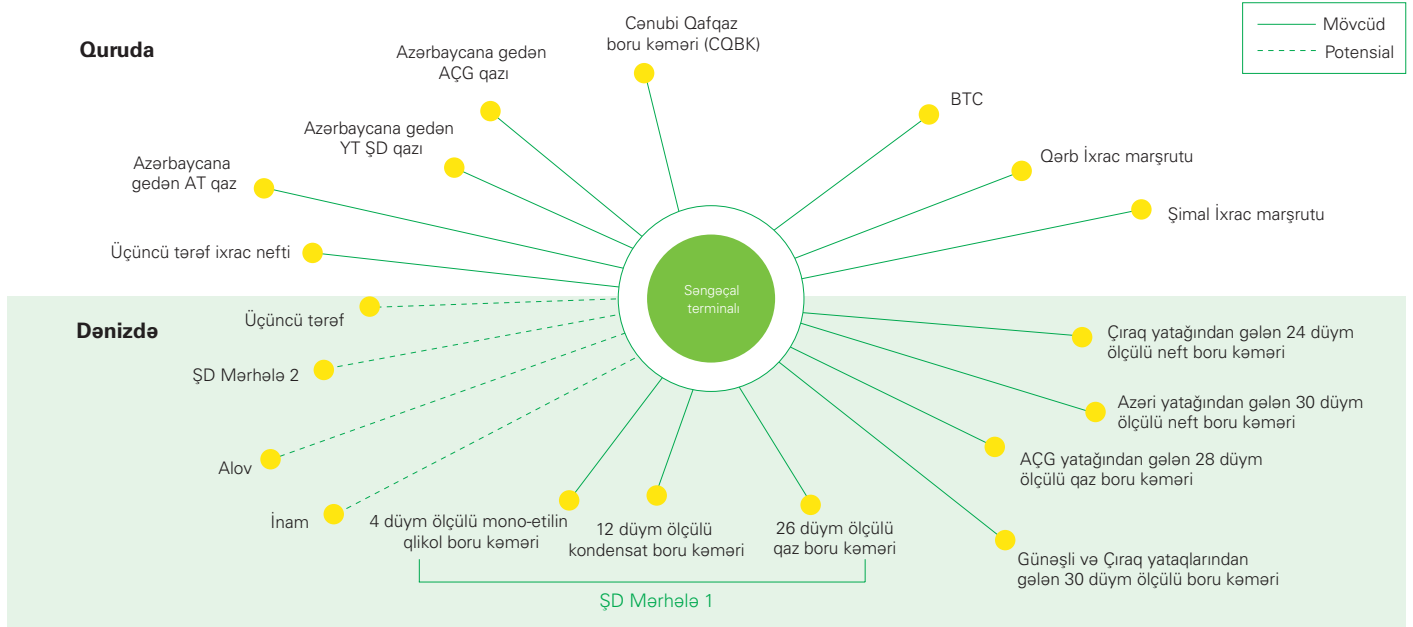
Xülasə Son illərdə aşkar edilmiş ən böyük yeni karbohidrogen yataqlarından biri olan Şahdəniz (ŞD) təbii qaz yatağı 1999-cu ildə kəşf edilmişdir. BP Eksploraşın (Şahdəniz) Limited şirkəti ŞD-nin əməliyyatçısı və Cənubi Qafqaz qaz boru kəmərinin (CQBK) texniki operatorudur. O, boru kəmərinin inşası və texniki işi üçün cavabdehdir. "Statoyl" şirkəti boru kəmərinin kommersiya operatorudur və qazın sifarişçilərə çatdırılmasına məsuldur.

Şahdəniz təbii qaz yatağı Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda, sahilədən dənizə doğru 70 kilometrlik bir məsafədə yerləşir. Şahdəniz yatağının yerləşdiyi ərazidə suyun dərinliyi şimal-qərbdə 50 metr, cənub-şərqdə isə 600 metrə çatır. Yataq 250 km² ölçüdə bir sahəni əhatə etməklə çoxsaylı kollektor "horizontlarından" ibarət kompleks geoloji strukturdur. Şahdəniz yatağından çıxarıla bilən qaz ehtiyatları 22,1 trilyon kub fut (600 milyard kub metrden artıq), kondensat ehtiyatları isə 750 milyon barel təxmin edilir və yatağın daha dərin horizontları əlavə karbohidrogenlər potensialına malikdir. Gözlənilir ki, ŞD Mərhələ 1-in ən yüksək sabit hasilat dövründə ildə 8,6 milyard kub metr qaz və gündə təxminən 30 000 barel kondensat hasilat olacaqdır.

Şahdəniz yatağından hasil olunacaq qaz Gürcüstan/Türkiyə sərhədində ümumi uzunluğu 690 km olan Cənubi Qafqaz boru kəməri vasitəsilə Gürcüstana və Türkiyəyə çatdırılacaqdır.^a Türkiyə sərhədində CQBK Türkiyənin milli qaz şəbəkəsinə qoşulur. Azərbaycan və Gürcüstan respublikalarının ərazilərində CQBK BTC boru kəmərinə paraleldir və eynilə BTC boru kəməri kimi torpağa basdırılmışdır.

^a Şahdəniz qazı Azərbaycana yüksək və aşağı təzyiqli boru kəmərləri vasitəsilə, Səngəçalda yerləşən Şahdəniz emal qurğusundan göndərilir.

Xəzər üçün strateji mərkəz

ŞD və CQBK üçün birinci mərhələnin işlənmə xərcləri təxminən 4,1 milyard dollar təşkil edəcəkdir ki, bu xərclərə bir stasionar hasilat platformasının dənizdə quraşdırılması və quruda Səngəçal terminalına qədər

uzanan üç sualtı boru kəmərinin ona birləşdirilməsi xərcləri də daxildir.

2006-cı ilin əlamətdar hadisələri 2006-cı ildə Mərhələ 1 üzrə quruda və dənizdə qurğuların inşası, sınaqdan keçirilməsi və istismara verilməsi işləri başa çatdırıldı. CQBK-yə birinci istismar qazı 2006-cı ilin may ayının 21-də və birinci kommersiya qazı 2006-cı ilin dekabr ayının 15-də verildi. Bundan sonra birinci quyu ilə bağlı problemlər aşkar olundu və quyu cari təmir işləri üçün bağlandı.

Şahdənizin işlənməsinin əlavə mərhələlərinə dəstəklə əlaqədar qiymətləndirmə qazması işləri 2006-cı il ərzində davam etdirildi.

2006-cı ildə Şahdəniz üzrə əməliyyat xərcləri 20 milyon dollar, əsaslı xərclər isə 771 milyon dollar olmuşdur. CQBK layihəsinə il ərzində sərf edilən əsaslı məsrəflər ümumilikdə 269 milyon dollar olmuşdur.

Gələcəyə bir nəzər Şahdəniz yatağından qaz hasilatı 2007-ci ildə öncəqazma quyuları ümumi sistemə qoşulduqca tədricən artacaqdır. İl ərzində platformadan bir neçə yeni quyu qazılacaqdır. SDX-4 kəşfiyyat quyusundan əldə edilmiş əlavə məlumatların analizindən Mərhələ 2-nin planlaşdırılmasında istifadə ediləcəkdir. Biz

yataqdan gündə orta hesabla 65 000 barel (neft ekvivalenti) miqdarında hasilat gözləyirik.

2007-ci ildə biz Şahdəniz layihəsi ilə bağlı fəaliyyətlərimizdə əsaslı xərclərə 334 milyon dollar, əməliyyat xərclərinə isə 183 milyon dollar sərf etməyi planlaşdırırıq. Şahdəniz layihəsinə sərf edilən əsaslı xərclər ümumilikdə 41 milyon dollar olmuşdur.

Əlavə potensial Şahdəniz 22 km uzunluqda, kollektorunun qalınlığı 1000 m-dən artıq olan yüksək təzyiqli nəhəng qaz kondensat yatağıdır. Hazırkı Mərhələ 1 işlənməsi yatağın yalnız 20% potensialını hasil etmək üçün planlaşdırılıb. Biz hazırda yatağın qalan etiyatlarını istismar etmək üçün işlənmənin ikinci mərhələsinə qiymətləndiririk və gələcəkdə bu nəhəng yatağın üçüncü işlənmə mərhələsinin ola biləcəyi ehtimalı da istisna olunmur. Kifayət qədər sərmayə qoymaqla CQBK-nin ötürmə qabiliyyəti gündə 720 milyon kub futdan 1,9 milyard kub futadək (ildə 7,4 milyard kub metrdən 20 milyard kub metradək) artırıla bilər.

Geoloji-kəşfiyyat işləri

Xülasə BP Xəzərdə uzunmüddətli işlənmə potensialına malik yeni karbohidrogen

CQBK üzrə əsas faktlar

- Uzunluğu 690 km
- Boru kəmərinin diametri: 42 düym
- Həcmi: gündə 720 milyon kub fut (ildə 7,4 milyard kub metr) təbii qaz
- Türkiyə sərhədində eyni kəmərlər dəhlizi boyunca uzanır
- BTC kəməri yaxınlığında yerləşdirilmiş pазlı siyirtmələr
- Birgə rəhbərlik və podratçılar
- Türkiyədəki hissə üçün "BOTAŞ" şirkəti məsuldur
- Kommersiya məsələləri üzrə əməliyyatçı "Statoyl"dur - bu o deməkdir ki, CQBK-nin kommersiya fəaliyyətləri üzrə əməliyyatı inzibati (məs: mühasibat) və biznes məsələlərini əhatə edir
- BP Exploreysn (Şahdəniz) Ltd texniki əməliyyatçıdır - bu o deməkdir ki, CQBK-nin texniki əməliyyatı boru kəmərinin tikinti və texniki əməliyyatlarını əhatə edir

Xəzər ehtiyatlarının çıxarılması: Quyunun təkindən

Bir cümə gecəsi. Manfred Hoermann (şəkil verilib) Almaniyanın İnqolştadt şəhərindəki Aral benzindoldurma məntəqəsindən öz təzə Audi A4 markalı avtomobilini sürərək çıxır. Manfred üçün bu gecə bəlkə də həftəsonu gecələrindən axşamlardan biridir, lakin BP Azərbaycan üçün bunun tamamilə başqa bir mənası var.

BP Azərbaycanda Azərbaycanın nəşrlər üzrə əməkdaşı Humay Quliyeva "özünün" məhz bu barel neftinin Xəzərdən İnqolştadtadək bütün yolunu izləyib. Bu əlahiddə bir barel neft Xəzərin Mərkəzi Azəri yatağındakı BO5 quyusundan sualtı boru kəməri ilə Səngəçal terminalına nəql edilib və orada texnoloji emaldan keçərək yüksək keyfiyyətli xam neftə çevrilib. Daha sonra bu neft Aralıq dənizinin Türkiyə sahilindəki Ceyhan limanına çatmadan əvvəl Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə ərazilərindən keçmək üçün BTC boru kəmərinə vurulub.

Bu məntəqədə xam neft BP-nin "Britiş Hotorn" tankerinə vuruldu və İtaliyanın Triyest şəhərinə yola salındı. Bu "Azəri-layt" yüngül nefti buradan Avropanın ən böyük boru kəmərinə - Trans-Alp boru kəmərinə göndərildi və şimali İtaliyadan və Avstriyadan keçərək "Bayernoyl" neft emalı zavoduna çatmadan əvvəl Qazaxıstan xam nefti ilə qarışdırıldı. Bu qarışıq burada yenidən emal olunaraq mazuta, benzinə və ekstra-yüngül yanacağa çevrildikdən sonra avtosisternlərlə Almaniyanın altıncı ən böyük şəhəri olan Bavariyanın İnqolştadtında BP-yə məxsus Aral benzindoldurma məntəqəsinə gətirildi. Həmin cümə axşamı Manfred özü də bilmədən maşınını "Azəri layt" neftindən alınmış dizel yanacağı ilə dolduran ilk müştərilərdən biri olmaqla tarixə düşdü.

Bu materialı tam şəkildə www.bp.com/bpmagazine saytında oxumaq olar; Buraxılış 3, 2006; səhifə 25-26

yataqlarının aşkar edilməsi ilə bağlı işləri davam etdirmək əzmindədir. İndi diqqətimiz aşağıdakılar üzərində cəmlənmişdir:

İnam Şahdənizin cənubunda, Kür deltası ərazisində qazma şəraitinin çətin olduğu sahədə yerləşən bir strukturdur. Burada kəşfiyyət xarakterli ilk dərin istismar quyusu 2001-ci ildə qazılıb, lakin lay təzyiqinin həddən artıq olması üzündən kollektora çatmaq mümkün olmayıb. İkinci kəşfiyyət quyusunun planlaşdırılması son mərhələyə keçirilib və "İstiqlal" qazma qurğusundan istifadə olunacaq. Bu işə başlamağın faktiki vaxtı Şahdəniz yatağındakı dördüncü kəşfiyyət quyusunun tamamlanmasından asılı olacaqdır.

Alov, Araz, Şərq Müvafiq Xəzəryanı

dövlətlər dənizin bölünməsi üzrə razılığa gəlməyincə, bizim və tərəfdaşlarımızın Alov, Araz və Şərq müqavilə sahəsində iş aparmaq üçün heç bir planımız yoxdur. Biz tədqiqatlarımızı sahəyə çıxmadan aparırıq. Sahədə işin hər hansı növbəti mərhələsi üçün vaxt və tələbat tərəfdaşlarımızla Azərbaycanın səlahiyyətli orqanları arasında məsləhətləşmələrdə müəyyən ediləcəkdir. Hər şeydən əvvəl, dənizin bölünməsi işi yalnız hökumətlərin özlərinin həll edəcəyi məsələdir.

Digər fəaliyyət sahələri

Kompleks təchizat və ticarət (KTT) BP Azərbaycan hasil etdiyi xam neft məhsulunu özünün Londonda yerləşən Kompleks

Təchizat və Ticarət (KTT) qrupu vasitəsilə bazara çıxarır. Bu qrup tutduğu səviyyəyə və coğrafi miqyasına görə dünyanın ən böyük enerji satıcılarından biridir.

BP-nin istehsal etdiyi sürtkü yağları

Azərbaycanda BP-nin Azərbaycandakı bütün layihələri üçün bütün sürtkü yağlarını, o cümlədən BP və "Castrol" markalı sürtkü yağlarının rəsmi təchizatçısı "Petrochem" qrupudur. 2006-cı ildə 2,8 milyon litr yüksək keyfiyyətli sürtkü yağı BP Azərbaycan və onun Azərbaycandakı podratçılarna çatdırılmışdır. Bundan başqa, Azərbaycanda neft yataqlarında xidmət göstərən əksər podratçılar BP/"Castrol" sürtkü yağları ilə təchiz edilir.

BP Azərbaycanın layihələrdə iştirak payları

HPBS/TƏMÖHS	Əməliyyat şirkəti	BP-nin müvafiq hüquqi
AÇG	Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ)	BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited Amoko Kaspian Si Petroleum Limited
BTC	Bakı-Tbilisi-Ceyhan Payplayn Kompani	BP Payplaynz
ŞD	BP Eksploreyşn (Şahdəniz) Limited	BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited
CQBK	Cənubi Qafqaz Payplayn Kompani Limited	BP Payplaynz
İnam	BP Amoko Eksploreyşn (İnam)	Amoko İnam Petroleum Kompani
Alov	BP Eksploreyşn (Alov) Limited	BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited

1.5 Əməliyyatların məsuliyyətlə yerinə yetirilməsi: əməyin təhlükəsizliyi və sağlamlıq

2006-cı ildə işçi və podratçılar tərəfindən işlərin təhlükəsiz görülməsi və sağlamlıq üzrə göstəriciləri yaxşılaşdırmaq sahəsində söylərimizi davam etdirməklə yanaşı, biz BP qrupu prioritetlərinə uyğun olaraq əməliyyatların təhlükəsizliyini və bütövlüyün idarə edilməsini diqqət mərkəzində saxlamaq üçün birgə söylər göstərmişik.

Əməyin təhlükəsizliyi

Xülasə Layihələrimizin birində baş verən bir ölüm halı - Səngəçal terminalında aparılan tikinti işləri zamanı bir nəfər podratçının ölümü öten ilə kölgə saldı. Bu faciəvi hadisə, podratçı təhlükəsizlik göstəricilərinin ümumən yaxşılaşmasına baxmayaraq baş verdi. Buna baxmayaraq, bütün qəzaların qarşısını almaq olar və biz baş vermiş bu faciəyə ürkədən acıyır və belə hadisələrdən dərs almaq üçün hər cür səy göstəririk.

Biz inanırıq ki, şirkət üçün fəaliyyət göstərən zaman heç bir kəs lüzumsuz risklərə məruz qalmamalıdır. Sağlamlıq və əməyin təhlükəsizliyi üçün sahə rəhbərliyi məsuliyyət daşısa da, BP üçün işləyən hər bir kəs dünyanın harasında fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq, öz vəzifəsini bütün hallarda təhlükəsiz şəkildə yerinə yetirməyə görə şəxsi məsuliyyət daşıyır.

Bir qrup kimi, BP təhlükəsizliyin üç müstəvisində - şəxsi təhlükəsizlik, əməliyyatların təhlükəsizliyi və ətraf mühitin mühafizəsi sahələrində neft və qaz sənayesində lider olmağa can atır. 2006-cı il ərzində şirkət işçi və podratçıların əməyin təhlükəsizliyi üzrə

göstəricilərini, təlim və məlumatlılığı artırmaq üçün bütün dünyada geniş fəaliyyət göstərmişdir.

Biz Azərbaycanda qrupu, geoloji-kəşfiyyat və hasilat fəaliyyətlərini və BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümünün həyata keçirdiyi təhlükəsizlik siyasətlərini birləşdirən və onların arasında əlaqələr yaradan əməyin təhlükəsizliyi planını həyata keçiririk. Bu planda həmin siyasətləri dəstəkləyən və təhlükəsizliklə bağlı məlumatlılığı gücləndirmək, işçiləri təhlükəsiz davranışa sövq etmək və baş vermiş qəzalardan ibrət götürmək üçün yerinə yetirilməli konkret tədbirlərin təsviri verilir.

BP Azərbaycanın 2006-cı il üçün Əməyin Təhlükəsizliyi Planı, bizim 2005-ci ildə əməyin təhlükəsizliyi üzrə ölkədə əldə etdiyimiz göstəricilərə və BP-nin 2005-2006-cı illərdə dünyanın başqa yerlərindəki hadisələrdə gördüyü cavab tədbirlərinə tənqidi yanaşmağımıza əsaslanır. İl ərzində biz üç sahəyə - podratçıların işinin idarə edilməsinə, əməliyyatların bütövlüyünün idarə edilməsinə və əsas qəza potensiallarının qiymətləndirilməsi və aradan qaldırılması məsələlərinə xüsusi diqqət yetirmişik.

2006-cı ildə BP Azərbaycan üzrə əməyin təhlükəsizliyi sahəsində əsas hadisələrə daxildir:

- Ardıcıl olaraq 7 il ərzində (mart 2000 - mart 2007) BP Neqliyyat şöbəsi əməkdaşlarının Azərbaycanda sürücülük fəaliyyəti ilə bağlı QNİİG^a hadisəsi baş verməmişdir - bu fəaliyyət neft və qaz ehtiyatlarının işlənməsi və istismarında ən riskli fəaliyyət növlərindəndir
- Tr@ction sisteminin işə salınması. Bu sistem qəzalar barədə hesabatları qeydə alır və saxlayır, onlarla bağlı təhqiqat aparılmasını müvafiq şəxslərə həvalə edir və onun başa çatdırılması üçün görülən tədbirləri izləyir
- BP və podratçı şirkətlərin bütün obyekt və tikinti sahələrində enerjinin təcridi praktikasına başlanması. Məqsəd əməliyyatlar, texniki-təmir və tikinti işləri zamanı gözlənilməz emissiyalar da daxil olmaqla bəzi yüksək riskli fəaliyyətlərlə bağlı məlumatlılığı və bacarıqları artırmaqdan ibarətdir
- BP və əsas podratçı/subpodratçı şirkətlərinin peşəkar sürücüləri BP-nin neqliyyat vasitələrinin təhlükəsiz idarə edilməsi çempionatında iştirak etdilər

^a QNİİG-nin mənası üçün səhifə 24-da verilmiş xəttaltı izaha baxın.

STOP (Təhlükəsizlik texnikası üzrə Təlim və Müşahidə Proqramı) və ƏTTA (Əməyin təhlükəsizliyinin təkmilləşdirilmiş auditi)

BP Azərbaycan təhlükəsiz davranış və onunla əlaqədar məlumatlılığı yaxşılaşdırmaq üçün iki əsas proqramdan - STOP və ƏTTA proqramlarından istifadə edir.

STOP dərhal tədbir görmək tələb edir. Təhlükəli davranış müşahidə edən şəxsə belə işin mümkün nəticələrini işi görənlərə izah etmək səlahiyyəti verilir. Sonra müşahidəçi nə baş verdiyi barədə məlumat verir. STOP məlumatlarında ad göstərilməsi tələb olunmur və onunla əlaqədar inzibati tədbir görülmür. Bu sistem digər işçilərə təhlükəli praktikalardan yayınmağa kömək edir və SƏTƏM menecerlərinə təkrar olunan təhlükəli davranışları təhlil etmək və mümkün qədər onları aradan qaldırmaq imkanı verir.

Məsələn, 2006-cı ildə verilmiş STOP məlumatlarının biri adamların hərəkəti yolunda ilişmək təhlükəsi yaradan çanta barədə idi. Müşahidəçi onu kənara qoymuş və çanta sahibindən gələcəkdə təhlükəsizlik qaydalarına riayət xahiş olunan qeyd qoymuşdu. 2006-cı ildə 682 845 STOP məlumatları təqdim edilib.

Rəhbərliyin bu sahədə liderliyə xüsusi diqqət yetirməsi və bütün işçi qüvvəsini cəlb etməsi ilə, ƏTTA işçilər arasında inam yaratmaqla təhlükəsizlik mədəniyyətinin yaxşılaşdırılmasına xidmət edir. STOP-dan fərqli olaraq, ƏTTA əks-əlaqə və məsələni tədbir görməklə başa çatdırmağı tələb edir. Bu iş adətən biri rəhbər vəzifədə olan ən azı iki nəfərdən ibarət qruplarda görülür. Həmişə ASA-dan sonra təhlükəsizlik metodikasını yaxşılaşdırmağa xidmət edən təlim keçirilir.

Məsələn, 2006-cı ildə iki nəfərdən ibarət bir qrup BP Azərbaycan ofislərinin birində ilk tibbi yardım çantası və göz yuyan dərman komplektinin olub-olmamasını öyrənmək qərarına gəlirlər. Qrup aşkar edir ki, çanta da, komplekt də qayda və prosedurlara uyğun olaraq yerindədir, lakin göz yuyan dərman komplekti təzələnməlidir. Qrup rəhbərliyə məlumat verir və ertəsi gün görürlər ki, göz yuyan dərman komplekti dəyişdirilib. 2006-cı ildə 107 864 ƏTTA hesabatı təqdim olunub.

BP Azərbaycan SİB-nin əməyin təhlükəsizliyi üzrə göstəriciləri - 2004-2006-cı illər^a

	Faktiki 2004	Faktiki 2005	Faktiki 2006	Plan 2007
Ölüm halları ^b	2	2	1	0
YPH (t) ^c	0,023	0,005	0,03	0,02
QNIİG (t) ^d	0,031	0,01	0,03	0,02
QOXXH (t) ^e	0,44	0,33	0,25	0,28
YNQÜS ^f	1,45	0,49	0,71	0,50
ASA (t) ^g	353	937	983	600
STOP (t) ^g	1 885	3 659	5 923	3 000
Təlim (t) ^h	3 563	4 537	6 241	4 000
Qət edilmiş kilometr (milyon)	50,35	59,24	46,46	yoxdur
İşlənmiş saatlar (milyon)	51,71	44,09	31,18	yoxdur

Cədvəldə verilmiş bütün rəqəmlərə BP-də qeydə alınmalı/nəzarət sahəsinin rəqəmləri daxildirⁱ

2006 - yanvar-dekabr BP Azərbaycanın təhlükəsizlik üzrə göstəriciləri

Ölüm halları ^b	1
YPH (t) ^c	0,04
QNIİG (t) ^d	0,02
QOXXH (t) ^e	0,32
YNQÜS ^f	0,99
ASA (t) ^g	988
STOP (t) ^g	6 255
Təlim (t) ^h	5 740
Qət edilmiş kilometr (milyon)	28,28
İşlənmiş saatlar (milyon)	21,83

Qeydlər:

^a Bu cədvəl yalnız BP Azərbaycan SİB-yə aid olan məlumatı göstərir. Bura yalnız layihə məlumatları daxil deyildir. BP-də istifadə olunan xəsarət və xəstəlik tərifləri ABŞ Peşə Sağlamlığı və Əməyin təhlükəsizliyi İdarəsi (PSƏTI) tərəfindən müəyyən edilmiş təriflərdən və bu təriflərin şərhlərindən götürülmüşdür.

^b Məlumat verilən ölüm hallarını göstərən rəqəmlərə layihə işləri daxil deyildir. 2006-cı ildə BP Azərbaycan SİB-nin bilavasitə nəzarət etmədiyi, lakin "təsir göstərdiyi" bir layihə işində ölümlə nəticələnən əlavə bir qəza hadisəsi baş verib.

^c YPH akronimi Yüksək Potensiallı Hadisə ifadəsinin ixtisar edilmiş variantıdır.

^d Qəza nəticəsində itirilmiş iş günü hadisəsi (QNIİG) iş ilə bağlı xəsarət və ya xəstəlik nəticəsində ziyan çəkmiş şəxsin iş qabiliyyətini itirməsinə və belə hadisənin baş verdiyi gündən sonrakı ən azı bir normal iş növbəsinə çıxma bilməsinə (çünki belə şəxs hər hansı bir vəzifəni yerinə yetirmək iqtidarında olmur) səbəb olan hadisə deməkdir. QNIİG hadisəsinin tezliyi [QNIİG(t)] işlənmiş 200 000 saat ərzində şəxsin (əməkdaşın və ya podratçının) bir və ya bir neçə gün (növbə) ərzində iş qabiliyyətini itirməsi ilə nəticələnən xəsarət və ya xəstəliklərin sayı ilə ifadə olunur.

^e Qeyd olunan xəsarət (QX) işlə bağlı bütün xəsarət hallarının, yeni ilk tibbi yardımdan əlavə müalicə tələb edən, məhdudlaşdırılmış iş, başqa işə keçirilmə, işə çıxmağa səbəb olan xəsarətlər, və ölüm hallarının sayı deməkdir. QX-nin baş vermə tezliyi [QXX(f)] işlənmiş 200 000 saat ərzində qeyd olunan xəsarətlərin sayı ilə ifadə olunur.

^f Yol-nəqliyyat qəzalarının ümumi sayı (YNQÜS) nəqliyyat vasitəsilə qət edilmiş hər milyon kilometr məsafəyə düşən yol-nəqliyyat qəzalarının sayıdır.

^g Əməyin təhlükəsizliyi üzrə təkmilləşdirilmiş auditin (ƏTTA) və Əməyin təhlükəsizliyi üzrə qaydalara riayət proqramının (STOP) tezlikləri işlənmiş hər 200 000 saat ərzində başa çatdırılan ƏTTA və ya STOP müşahidələrinin sayına əsaslanır.

^h Təlim saatlarının tezliyi işlənmiş hər 200 000 saat ərzində keçilən təlim saatlarının sayı ilə ifadə olunur.

ⁱ Hesabatdakı təriflər 2006-cı ilin ortalarında BP qrupu tərəfindən yenidən baxıldığına və aydınlıq gətirildiyinə görə məlumatların bəziləri əvvəlki hesabat verilmiş məlumatlardan fərqlənir.

Ölümlə nəticələnən hallar 2006-cı ildə bizim Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz əməliyyatlarla əlaqədar dərin təəssüf doğuran qəzada bir nəfər həyatını itirdi. Səngəçal terminalında aparılan tikinti işlərində bir nəfər podratçı qaynaqçı həlak oldu. Qəzanı və gələcəkdə aparılacaq qaynaq işi prosedurlarını müzakirə etmək üçün bütün işçi və podratçılarla keçirilmiş iclas da daxil olmaqla, belə hadisələrin bir daha təkrarlanmaması məqsədi ilə konkret tədbirlər görüldü.

Azərbaycanda və Gürcüstanda SƏTTƏM təlim kursları

	Adam/saat	ABŞ dolları
2005	58 573	5 316 939
2006	43 786	5 994 675

2006-cı ildə adi təlimlərdən baha olan professional SƏTTƏM təlim saatlarının çoxalmasına görə onlara çəkilən xərclər artmışdır.

Nəqliyyat vasitələrindən təhlükəsiz istifadə 2006-cı ildə keçirdiyimiz bütün əməliyyatlarda nəqliyyat vasitələrindən təhlükəsiz istifadə üzərində mütəmadi diqqətə baxmayaraq, BP Azərbaycan SİB-də nəqliyyat qəzalarının tezliyi 0,48-dən

0,94-ə qalxdı. Bu diqqət BP Azərbaycanın Quruda Nəqliyyat şöbəsi və Əsas Layihələr İB tərəfindən keçirilən təhlükəsizlik kəməri kampaniyası da daxil olmaqla, müxtəlif təlim təşəbbüsləri vasitəsilə daha da gücləndirildi.

Əməyin təhlükəsizliyi üzrə təlim 2006-cı ildə BP və BP-nin Azərbaycan və Gürcüstandakı bir sıra podratçı işçi heyətinin SƏTTƏM təliminə həsr edilmiş saatlarının miqdarı 2005-ci ildəki 58 573 saatla müqayisədə 43 786 saat olmuşdur. Təlim kurslarına yanğınlı mübarizə, təhlükəli kimyəvi maddələr barədə məlumatlılıq, əməyin təhlükəsizliyi qaydalarına riayət edilməsi üzrə təlim və yeni işə götürülənlər üçün əməyin təhlükəsizliyi qaydaları ilə tanışlıq daxil idi.

2006-cı ildə hər həftə keçirilən təhlükəsizlik məşğələləri bir sıra mövzuları, o cümlədən yanğınlı təhlükəsizliyi, ev şəraitində kimyəvi maddələrdən təhlükəsiz istifadə sahəsində məlumatlılıq, gün vurmaması, səfər təhlükəsizliyi, bomba hədəsi ilə bağlı məlumatlılıq, ilan çalma hallarının qarşısının alınması və BP Azərbaycan SİB-nin fəvqəladə hallarda cavab tədbirləri və böhran vəziyyətlərinin idarə edilməsi sistemi kimi mövzuları əhatə etmişdir.

Podratçılarla əlaqədar əməyin təhlükəsizliyi BP-nin Geoloji-kəşfiyyat və

BP-nin Geoloji-kəşfiyyat və Həsilat seqmentinin hər yerində olduğu kimi, Azərbaycanda da BP-nin işçi qüvvəsində çoxluğu podratçılar təşkil edir və SƏTTƏM-lə bağlı qəzaların əksəriyyəti podratçılar arasında baş verir. BP tələb edir ki, şirkət öz podratçılarının təhlükəsizlik göstəricilərini fərq qoymadan öz göstəriciləri kimi qiymətləndirsin.

2005/06-cı illərdə bu qaydaya sona qədər əməl etməkdə təkidli olmuşuq. Ən mühüm əməliyyatlarımızı yerinə yetirən podratçı şirkətlərdə bir neçə SƏTTƏM auditori keçirilmiş, podratçı sahə rəhbərləri əməyin təhlükəsizliyi üzrə təlim keçmiş və podratçının nəqliyyat vasitələri və sürücüləri təkrar-təkrar qiymətləndirilmişdir. Əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı siyasətimizi və gözləntilərimizi vurğulamaq və təhlükəsizlik sahəsində təcrübəmizi onlarla bölüşmək məqsədilə əsas podratçı şirkətlərlə təxminən 100 nəfərin iştirak etdiyi təhlükəsizlik forumu keçirdik.

2005-2006-cı illərdə podratçı şirkətlərdə keçirilmiş monitorinq onların bu sahə üzrə göstəricilərinin birmənalı olaraq yaxşılaşdığını göstərdi. Ardıcıl 12 ay ərzində podratçı şirkətlərdə qeydə alınan xəsarətlərin sayı azalmışdır.

Azərbaycandan olan sürücülər BP-nin Sürücülük Çempionatında iştirak edirlər

1992-ci ildən başlayaraq keçirilən BP Sürücülük Çempionatı bütün BP işçi qüvvəsi arasında nəqliyyat vasitələrindən təhlükəsiz istifadə üzrə göstəriciləri yaxşılaşdırmaq məqsədi daşıyır. 2006-cı ilin sentyabr ayının sonlarında Bakıda BP və BP-nin əsas podratçı/subpodratçı şirkətlərinin peşəkar sürücülərinin iştirak etdiyi BP Azərbaycan Sürücülük Çempionatı keçirildi.

Bu tədbirə nəqliyyat vasitələrinin praktiki idarə edilməsi ilə yanaşı, ilkin tibbi yardım göstərilməsi, yanğınlı mübarizə, nəzəri matrisa sınaqları və üç

katqoriyadan olan nəqliyyat vasitələrinin - yüngül minik avtomobillərinin, ağır minik avtomobillərinin (avtobuslar da daxil olmaqla) və yedekli ağır yük maşınlarının yolda idarə edilməsinin qiymətləndirilməsi daxil idi. Bütün bu üç katqoriya üzrə qaliblər Dövlət Yol Polisi idarəsinin yüksək vəzifəli əməkdaşlarının və Quruda Əməliyyatlar İB-nin vitse-prezidenti Rəşid Cavanşirin iştirak etdiyi mərasimdə mükafatlandırıldılar.

Qaliblər 2007-ci ilin may ayında Dubayda keçiriləcək BP-nin Regional Çempionatında (Afrika, Yaxın Şərq, Rusiya və Xəzər regionu) iştirak edəcəkdir. Burada 2007-ci ilin oktyabr ayında ABŞ-da keçiriləcək global BP Beynəlxalq Sürücülük Çempionatının iştirakçıları seçiləcəkdir.

Hayata keçirdiyimiz əməliyyatların

bütövlüyü 2006-cı ilin əvvəllərində BP qrupu əməliyyatlarının bütövlüyünün idarə edilməsi (ƏBİ) üzrə yeni standart qəbul edildi. Bütün BP qrupuna tətbiq olunan bu standartdan məqsəd layihələşdirmədən istismara, texniki xidmətlərin göstərilməsinə və istismardan çıxarılmaya qədər bütün BP əməliyyatlarının bütövlüyünün idarə edilməsinə ardıcıl yanaşma mövqeyinin təmin edilməsidir.

Bu standart 10 məcburi elementdən ibarətdir və təhlükənin qiymətləndirilməsinin nəzarət olunan tətbiqini, o cümlədən texnoloji proseslərin təhlükəsizliyinin və mühəndis-layihələşdirmə işlərinin gedişinin idarə olunmasını və əsas qəza riskinin qiymətləndirilməsini tələb edir. Mahiyyətə o, BP-nin iş nəzarət standartını tamamlayır. Bu standartın BP adından işləyən şirkətlər tərəfindən də qəbul edilməsi nəzərdə tutulur.

2006-cı ildə ƏBİ standartının qəbul edilməsindən sonra, BP Azərbaycan boşluqları müəyyən etmək və standartların tətbiqi üçün lazımi tədbirlər görmək məqsədi ilə öz əməliyyatlarını bir daha nəzərdən keçirdi.

İstismar etdiyimiz ixrac boru kəmərlərində ƏBİ-ni təmin etmək üçün müntəzəm olaraq müxtəlif texnologiyalardan, o cümlədən boru kəmərlərini avtomatlaşdırılmış ərsinlə təmizləmə üsulundan istifadə etməklə yoxlayır və lazım olan tədbirləri görürük. Məsələn, biz 2007-ci ildə BTC boru kəmərinin əsaslı yoxlamasını keçirməyi planlaşdırırıq.

Əməkdaşlar və podratçılar arasında ƏBİ üzrə məlumatlılığı daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq üçün kampaniyalar keçirməyə başlamışıq. İndi BP Azərbaycan SİB-nin bütün işlək obyektləri üçün üç il davam

edəcək ƏBİ məlumatlılığı planı var və bizə belə gəlir ki, 2008-ci ilin sonunadək BP qrupu standartına tam uyğun olacağıq.

Sağlamlıq

Sağlamlıq üzrə təlimlər 2006-cı ildə həm peşəkar səhiyyə işçiləri, həm də tibbi podratçılar üçün sağlamlıq üzrə hesabatların verilməsi, sənaye gigiyenası, peşə sağlamlığı məsələləri və ərzaq təhlükəsizliyi standartları da daxil olmaqla, bir sıra sahələri əhatə edən təlimlər təşkil olundu.

İyirmi beş nəfər səhiyyə və əməyin təhlükəsizliyi mütəxəssisi xəsarətlər və xəstəliklər barədə hesabatların verilməsi üzrə təlim keçdi. Peşə sağlamlığı və xəstəliklər barədə hesabatların verilməsi sistemi vasitəsilə müntəzəm olaraq verilən hesabatlar bizə BP Azərbaycanın sağlamlıq üzrə məlumatlarının idarə edilməsini təkmilləşdirməyə kömək etdi.

Azərbaycanda 235 nəfərdən artıq əməkdaş 2006-cı ildə anti-siqaret günü, təxminən 616 işçi isə Dünya Ürək Günü kampaniyasında iştirak etdi. Yetmiş yeddi nəfər BP əməkdaşı və Azərbaycandakı podratçı ictimai işə xidməti işçisi ərzaq təhlükəsizliyi üzrə təlim kursu keçdi.

Sağlamlığın idarə edilməsi Beynəlxalq gigiyenanın ən yaxşı təcrübəsinə uyğunluğu təmin etmək məqsədi ilə, müntəzəm əsasda BP Azərbaycanın ərzaq təhlükəsizliyinin idarə edilməsi proqramının bir hissəsi kimi, həftəlik və rüblük ərzaq gigiyenası yoxlamaları keçirildi. BP-nin Azərbaycanda əməliyyatlar apardığı hər yerdə suyun keyfiyyətinə daha sistemli yanaşma metodunun tətbiq edilməsini təmin etmək üçün biz suyun keyfiyyətinin idarə edilməsi proqramını həyata keçirdik. Bizim sənaye gigiyena proqramımızın

Səyyar yaşayış tikililəri

2005-ci ildə BP-nin Texas emal zavodunun partlamasından sonra BP Azərbaycan özünün ölkədəki tikinti sahələrində treyler və səyyar yaşayış tikililəri kimi bütün səyyar yaşayış qurğularını müəyyən etdi. Bu tədbir yanğın, partlayış və zəhərli atıqlarla əlaqədar potensial təhlükələrin olduğu yerlərdə işçi və podratçıların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün zəruri bir addım idi.

Yoxlama zamanı bir sıra müvəqqəti tikililərin mövcud olduğu aşkar olundu və onlar sonradan ya yığışdırıldı, ya da onlarda yaşamaq qadağan edildi. Ən yaxşı əməli meyarlara - BP-nin mühəndis texniki praktika standartlarına cavab verməyən səyyar tikililər bundan sonra da ya yığışdırılacaq, ya da standartlara uyğunluğu təmin etmək üçün onlarda dəyişikliklər ediləcəkdir.

bir hissəsi kimi, Səngəçal terminalında biz şəxsi heyətin yaratdığı küyü və benzol təsirlərini qiymətləndirmək üçün monitoring layihələrinin tətbiqinə başladıq.

1.6 Ətraf mühitin idarə edilməsi

BP qrupu birbaşa bizim əməliyyatlar nəticəsində yaranan istixana qazlarının (İQ) hasilatını azaltmaq barədə öhdəliyinə sadıqdır. Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz dəniz əməliyyatlarında qazın məşəldə yandırılmasının və ya atmosfərə buraxılmasının tamamilə aradan qaldırılması və ya minimuma endirilməsi də, tullantıların məsuliyyətlə idarə edilməsi, neft dağılmalarının və qaz emissiyalarının qarşısının alınması və enerjinin səmərəli istifadəsinin daha da yaxşılaşdırılmasında olduğu kimi, bu məqsəddə xidmət edir.

İstixana qazları 2006

2006-cı ildə BP Azərbaycanın İQ emissiyalarının məcmu sayı 0,4%-dək - 2005-ci ildəki 610 min tondan 2006-cı ildə 613 min tonadək artdı. Bizim normal əməliyyat şəraitində atmosfərə buraxdığımız İQ emissiyaları, yəni hasil edilmiş hər bir milyon barel neft və qaz hasilatında buraxılmış emissiyalar, əhəmiyyətli dərəcədə - 2005-ci ildəki 21, 4 t/mbne-dən (ton/milyon barel neft ekvivalenti) 2006-cı ildə 11,8 t/mbne-dək azaldı (45%). Əvvəlki illərdə olduğu kimi,

İQ-lərin əsas mənbəyi Çıraq 1 dəniz platformasında və Səngəçal terminalında qazın quruda və dənizdə məşəldə yandırılması olmuşdur.

Əvvəlki Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatlarda göstəriləndiyi kimi, biz İQ emissiyalarını minimuma endirmək üçün bir neçə layihə həyata keçiririk. 2006-cı ilin iyun ayınadək Çıraq 1 platformasından hasil edilən qazın artığı Çıraq - Neft daşları qaz boru kəmərinə ehtiyat ötürücülük gücü olmadığından məşəldə yandırılırdı. 2006-cı ildə biz sualtı qaz boru kəmərinə istifadə etməklə, artıq

qazı AÇG Faza 1 Kompresor və Suvurma Platformasına (KSVP) nəql edərək, Çıraq 1 platformasında qazın məşəldə yandırılmasını minimuma endirməyə nail olduq.

Qazın məşəldə yandırılması

2006-cı ildə BP Azərbaycan tərəfindən məşəldə yandırılan qazın miqdarı 2005-ci ilə (448 279^a ton) müqayisədə 26% azalmışdır. İl ərzində məşəldə yandırılan qazın ümumi miqdarı 332 641 ton olmuşdur.

1997-ci ildən bəri, 2004-05-ci illərdə hər il orta hesabla təxminən 250 000 ton olmaqla, Çıraq 1-də qaz məşəldə yandırılırdı. Bu, BP qrupunda müntəzəm olaraq yandırılan ən böyük məşəl idi. 2006-cı ilin iyun ayında platformanı AÇG Faza 1 Mərkəzi Azəri (MA) KSVP ilə birləşdirən 18 düymlik 12 km uzunluğunda sualtı qaz ixrac boru kəməri quraşdırıldıqdan sonra qazın məşəldə yandırılmasının həcmi minimum əməliyyat normalarınadək azaldıldı.

Yeni boru kəməri artıq hasil edilmiş qazı AÇG Yatağının Tammiqyaslı İşlənməsi layihəsinin bir hissəsi kimi, Mərkəzi Azəri Kompresor və Suvurma platformasına (KSVP) ixrac etməklə Çıraq platformasına qazın

BP Azərbaycanın İQ emissiyaları (cəmi)

Yalnız Azərbaycan	Faktiki 2005	Faktiki 2006	Plan 2007 4Q
Əməliyyatlarda məcmu İQ emissiyaları ton/il	610 010	612 670	1 135 778
Normal əməliyyat şəraitində İQ emissiyaları ton/mbne	21,4	11,8	13,0

2004-2006-cı illərdə BP Azərbaycan tərəfindən qazın məşəldə yandırılmasının statistikasını, tonla cəmi (obyektlər üzrə)

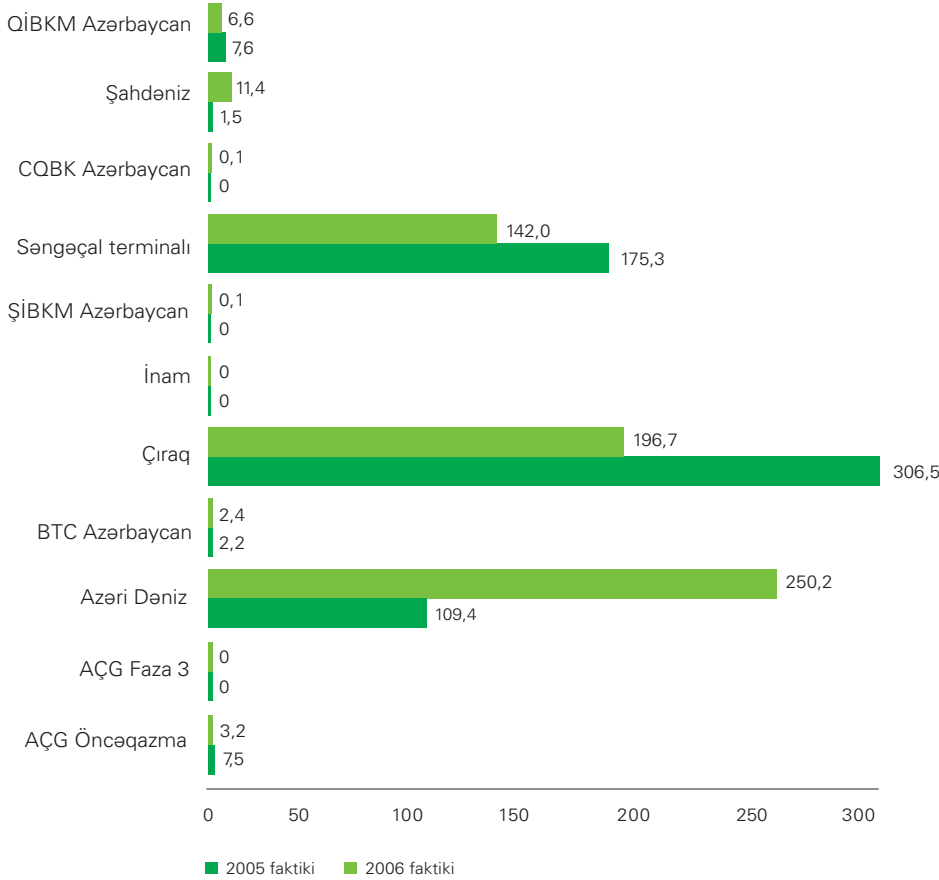
Məşəldə yandırılma (tonla)	2004	2005	2006
Azəri yatağı	0	94 532	140 108
Çıraq	246 045	260 407	151 418
Səngəçal terminalı	37 908	93 340	35 999
Şahdəniz	0	0	5 116
BP Azərbaycan	283 953	448 279	332 641

^a BP Azərbaycanın 2005-ci il üzrə Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatında bu rəqəm artıq göstərilmiş və 478 415 tona bərabər kimi verilmişdi.

Çıraq platformasında qazın məşəldə yandırılması

2005 və 2006-cı illərdə Azərbaycandakı hər obyektin payına düşən faktiki cəmi İQ emissiyalarının sayı^a

göndərilməsindəki məhdudiyəti aradan qaldırmağa imkan verdi. Çıraq platforması Azərbaycan xalqının qazla bilavasitə təchizatını təmin edən Neft daşlarındakı qaz terminalına öz ixrac marşrutunu qoruyub saxladı.

AÇG Faza-2 layihəsinin istismara verilməsinə baxmayaraq, Səngəçal terminalında qazın məşəldə yandırılması 2006-cı ildə 2005-ci ilə müqayisədə xeyli, təxminən 60% azaldı. Azalmanın başlıca səbəbləri Faza-2-nin istismara nisbətən sabit şəkildə verilməsi və Faza-1 yüksək təzyiqli qazçıxarma sisteminin və buxarın kondensasiya temperaturu aqreqatının tətbiq edilməsi idi. Bu sonuncudan kondensatı qazdan ayırmaq üçün istifadə olunur.

Enerji istehlakı

2006-cı ildə Şərqi Azəri və BTC boru kəmərinin yeni qurğularının istismara verilməsi və işləməsi ilə əlaqədar enerji istehlakı artdı. Enerji hasil edən turbinlərin tam istismara verilməsi idxal edilən elektrik enerjisinin azalmasına səbəb oldu. Bu işə öz növbəsində eməliyyat fəaliyyətlərinin artmasına əlavə

^a Bu yalnız BP-nin Azərbaycandakı cəmi İQ emissiyalarına aiddir

BP Azərbaycan tərəfindən enerji istehlakı - 2005, 2006

Enerjiden istifadə/istehlak	2005	2006
Yanacaq qazı (ton)	136 273	284 197
Dizel yanacağı (ton)	20 065	24 176
Elektrik enerjisinin idxalı (MWh)	21 371	5 545

Birbaşa CO2 emissiyaları

Karbon dioksid	2005	2006
Müstəqim karbon dioksid (100%) ton	1 649 205	1 686 479
Birbaşa karbon dioksidin payı (ton)	562 283	571 846

Qeyri-İQ emissiyaları - SOx və NOx

Qeyri-İQ SOx və NOx	2005	2006
Kükürd oksidləri (SOx) (ton)	814	237
Azot oksidləri (NOx) (ton)	3 538	3 711

olaraq, yanacaq qazının və dizel yanacağı istehlakının artmasına gətirib çıxardı.

2006-cı ildə yanacaq qazının istehlakı faktiki olaraq 147 924 ton (100%-dən çox), dizel yanacağının istehlakı isə 4 111 ton (20%-dən çox) artdı.

Neft dağılmaları

2005-ci ildəki bir bareldən artıq yeddi dağılma da daxil olmaqla, 54 neft

dağılması ilə müqayisədə 2006-cı ildə bir bareldən artıq altı neft dağılması ilə birgə 41 neft dağılması hadisəsi olmuşdur. Lazım olan yerlərdə təmizləmə işləri görülmüş və neftin dağıldığı yerlərdə belə halların təkrar olunmaması üçün tədbirlər görülmüşdür. 2006-cı ildə dağılmış 8 396 litr neft məhsulunun 87%-i, yəni 7 296 litri yığılmışdır. Biz bütün neft dağılmaları barədə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə (ARDNŞ) və Ekologiya və

Təbii Sərvətlər Nazirliyinə (ETSN) məlumat veririk. BTC ilə əlaqədar bütün neft dağılmaları haqqında da şirkətdən kənara - BTC-nin Kredit Qrupuna hər hansı yüksək potensiallı hadisə (YPH) və böyük əhəmiyyətli hadisə (BƏH)^a kimi məlumat verilir.

Suya atılmalar; qazma şlamları

2006-cı ildə Xəzər dənizinə 15 811 ton

^a YPH ən ciddi halda BƏH ilə nəticələnə bilən qəza və ya xetadır. BƏH hər hansı maddə dağılmaları kontekstində 100 bareldən artıq dağılma deməkdir.

“Şelflayihetikinti” tərsənəsində mərkəzi tullantı toplanma sahəsi

qazma şlamı və əlaqədar mayələr (qazma məhlullu) atılmışdır ki, bu, 2004-cü ilə müqayisədə 32% azalma, 2005-ci ilə müqayisədə isə 21% artım deməkdir.

BP Azərbaycan SİB özünün qazma eməliyyatlarında həm su əsaslı qazma məhlulundan (SƏQM), həm də qeyri-su əsaslı qazma məhlulundan (QSƏQM) istifadə edir. Atılmış qazma şlamlarının təxminən 90% aşağı toksikli və dünyada geniş şəkildə istifadə olunan su əsaslı məhlulla qazılmış şamlardır. Azərbaycanda bizim tərəfimizdən dənizdə həyata keçirilən qazma eməliyyatları da tərkibində qeyri-su əsaslı qazma məhlulu (QSƏQM), o cümlədən sintetik əsaslı qazma məhlulu (SnƏQM) olan xeyli şlam vardır. AÇG və Şahdəniz layihələrində biz sintetik əsaslı qazma məhlulunu (SnƏQM) ya dənizdə laya vurur, ya da təkrar istifadədən və ya atmazdan əvvəl təmizlənmək üçün sahile göndəririk.

Sonrakı saxlama və təmizlənmə üçün sahile göndərilməsi tələb olunan SnƏQM şlam həcmələrini azaltmaq məqsədi ilə biz şlamları yenidən laya vurma prosesinə başladığımız. Bu məqsədlə 2006-cı ildə Mərkəzi və Qərbi Azəri platformalarında

şlamların yenidən laya vurulması (ŞYLV) quyularını istismara verdik. ŞYLV hasil edilmiş tullantıların idarə edilməsi üçün məlum olan və ekoloji baxımdan zərərsiz sənaye praktikasıdır. 2006-cı ildə təxminən 128 810 barel sement məhlulu bu iki platformadan tullantı quyularına vurulmuşdur. Biz gələcəkdə Şərqi Azəri və Dərinsulu Günəşli platformalarında əlavə ŞYLV quyularını istismara verməyi planlaşdırırıq.

2006-cı ildə BP Azərbaycan tərkibində 1 563 ton SnƏQM olan şlamları Xəzər dənizinə tullamışdır. Çıraç-1 dəniz platforması SnƏQM tullantılarının yeganə mənbəyidir və bu tullantı yatağın işlənməsini əhatə edən tətbiq oluna bilən sazişlərə uyğundur.

2005-ci ilə müqayisədə Çıraç 1 platformasından atılan SnƏQM ilə qazılmış şlamlar və onlarla əlaqəli məhlulların həcmi 2006-cı ildə təxminən yarıya qədər azaldılmışdır. Bu, qismən, qazma fəaliyyətlərinin azalması və həm də mərkəzdənqazma qüvvəsi ilə çıxarılan berk cisimciklərin^a ləğv edilmə üçün sahile göndərilməsi nəticəsində mümkün olmuşdur. 2006-cı ildə Çıraç 1 platformasından SnƏQM tərkibli atılmaların qəti

ləğvi variantları qiymətləndirilmişdir. Qiymətləndirmədən belə bir nəticəyə gəldik ki, istifadəsi mümkün olan variantlar Çıraç 1 platformasından şlamların yenidən laya vurulmasına mane olan texniki problemlərlə yanaşı, göyertədə tələb olunan yerin və ağırlığa dözümlülüyün kifayət qədər olmamasına görə mühəndis-texniki baxımdan platformaya retrospektiv olaraq tətbiq oluna bilməz.

Biz Çıraç 1 platformasından atılan SnƏQM-li tullantıların minimuma endirilməsi üçün yollar aramağı və platformanın yaxınlığında ekoloji monitorinq keçirməyi davam etdiririk. 2007-ci ildə Çıraç platformasında SnƏQM-li tullantıları azaltmaq potensialına malik şlam quruducusunun quraşdırılması gözlənilir.

Tullantıların idarə edilməsi

Tullantılar toplanılır, yenidən istifadə olunur və ya təkrar emal olunur. 2006-cı ildə biz eməliyyatlarımız nəticəsində yaranan 100 564 kub metr (63 276 ton) utilizə edilmiş tullantı qeydə almışdıq ki, bunun da 35 075 kub metri (35 683 ton, çirkab suları çıxılmaqla) təhlükəli tullantılar və 55 107 kub metri (9 944 ton)

^a Mərkəzdənqazma qüvvəsi ilə çıxarılan berk cisimciklər adətən şlamlarla müqayisədə daha çox məhlul saxlayan narin çöküntülərdir və buna görə də belə berk cisimciklərin tullanmasının azaldılması adı şlam tullantılarının azaldılması ilə müqayisədə daha çox SnƏQM tərkibli tullantının azaldılmasına imkan yaradır.

təhlükəsiz tullantılar olmuşdur. Yaranmış tullantıların təxminən 19%-i ya təkrar emal olunmuş, ya da yenidən işlədilmişdir. Bura, digər tullantı növləri ilə yanaşı, dolayısi ilə termal desorbsiya (QMTD) prosesindən alınan xam neft və məcburi köçkünlərə verilən taxta tullantıları daxildir.

Tullantıların qalanı (təhlükəli və təhlükəsiz növlər) aşağıdakılardan ibarət olmuşdur: (i) xüsusi olaraq qiymətləndirilmiş və məqbul qaydada təmizlənmiş və atılmış tullantılar (məsələn, duzlu tamamlama məhlulu, neftli su və s. kimi təhlükəli mayelər); (ii) müvəqqəti olaraq Sərəncə Təhlükəli Tullantıların İdarəedilməsi Qurğusunda (TTİQ) saxlanılan tullantılar (məqbul ləğvətmə yolu olmayan təhlükəli bərk tullantılar); (iii) "ADES" Azərbaycan-Almaniya BM tərəfindən idarə olunan BP-nin xüsusi təyinatlı poliqonunda

torpağa basdırılmış tullantılar (təkrar emal və ya yenidən istifadə yolu olmayan təhlükəsiz tullantı növləri).

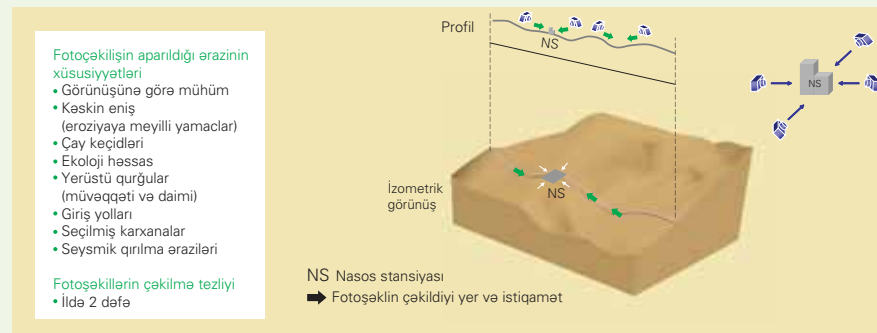
Sərəncə Təhlükəli Tullantıların İdarəedilməsi Qurğusu (TTİQ) BP-nin hasil etdiyi şlamların təmizlənməsi və təhlükəli tullantıların müvəqqəti saxlanması üçün əsas işlək yer olmaqda davam edir. Oradakı üstüörtülü ərazi 2005-ci ildə inşa edilmişdir və təhlükəli maye tullantılarının təhlükəsiz saxlanmasını təmin edir. 2006-cı ildə təkmilləşdirilmiş nəzarətə və sahədə tullantıların ölçülməsinin qeydə alınmasına, eləcə də işçi heyətin təlimləndirilməsinə kömək etmək üçün bu obyektə texniki yardım göstərildi.

Səngəçaldı və Dərin Özüllər Zavodundakı (DÖZ) Mərkəzi Tullantıların Toplanma Sahələrinin (MTTS) BP ilə bağlanmış müqavilə əsasında idarə

olunması davam etmişdir. Birbaşa xidmət təchizatçılarının istifadə edə biləcəyi qazma şlamları və bir neçə tullantı növü (məsələn, ölü quşlar, ərsinlə təmizləmədə hasil edilən parafin və s.) istisna olmaqla, tullantıların böyük əksəriyyəti bu ərazidən keçir. Dəniz əməliyyatları nəticəsində hasil edilən bütün tullantılar DÖZ MTTS tərəfindən qəbul edilir. Boru kəmərlərinin və terminalın fəaliyyəti nəticəsində yaranan tullantılar isə Səngəçal MTTS-də idarə olunur. 2006-cı il ərzində hər iki ərazidə ən yaxşı beynəlxalq standartlara uyğun təcrübələri daha da yaxşılaşdırmaq üçün prosedurların təkmilləşdirmələri həyata keçirilmişdir.

Sərəncədə dolayısi yolla termal desorbsiya (DTD) və bioremedasiya proseslərindən istifadə etməklə uzun müddət üçün (2006-2008) qazma

BTC və CQBK ərazisindəki landşaftın monitorinqi

BTC və CQBK öz öhdəsinə boru kəmərlərinin keçdiyi dəhlizin topoqrafiyasını tikintidən əvvəlki və ya daha yaxşı vəziyyətə qaytarmağı və bərpa etməyi öhdəsinə götürmüşdür. Torpağın bərpa edilməsi təbii yaşayış mühiti, flora və fauna itkilərinin aradan qaldırılmasının başlıca mexanizmidir. Bu bərpaya nail olmaq üçün kifayət qədər iş görmək lazımdır. Bu işlərə qısa bir müddətdə torpağın konturlarının, drenaj

modellerinin bərpa edilməsi, eroziyaya qarşı daimi nəzarət və bitkilərin böyüməsinə imkan yaratmaq üçün torpağın üst qatının (tikinti işləri zamanı diqqətlə götürülmüş və saxlanılan) yenidən paylanması daxildir. Bəzi ərazilərdə bioloji bərpa işləri (o cümlədən, lazım olan yerlərdə toxum səpmə və bitkilərin əkilməsi) yerüstü bitkilərin ilkin örtüyünün ən azı 70%-nin yenidən bərpa edilməsi ilə həyata keçirildi. Landşaftın foto çəkilişi ilə monitorinq vaxt keçdikcə torpağın əvvəlki vəziyyətə qaytarılması və bioloji bərpalarının nə dərəcədə uğurlu olmasını müəyyən etmək üçün istifadə olunan digər metodları tamamlayan bir monitorinqdir.

Boru kəmərlərinin inşasının ilkin mərhələsində landşaftın monitorinq proqramı proseduru şirkətdənkenar və şirkətin ekspertləri ilə müzakirələrdən sonra müəyyən edilmişdi. Azərbaycanda çay və axın keçidləri, eroziyaya uğramağa meyilli yamaclar və xəndəklər, yerli əhali və ictimaiyyətin gözü qarşısında yerləşən ərazilər, karxanalar və daimi və ya müvəqqəti yerüstü tikililər və ətraf mühit və ya sosial baxımdan həssas olan ərazilərdəki yol keçidləri də daxil olmaqla, 90 müşahidə nöqtəsi seçilmişdi.

Bütün məlumatlar əvvəlcədən hazırlanmış proformada qeydə alındı və layihənin coğrafi informasiya sistemində (CİS) daxil edildi.

Azərbaycanda landşaftın monitorinqinə 2005-ci ilin sentyabr ayında başlandı və bu monitorinq layihələrinin təsirinə məruz qalmış boru kəmərləri dəhlizinin və dəhlizkənarı ərazilərin (məsələn, karxana və torpağın alt qatının yığıldığı yerlər) ilkin vəziyyətinin bərpasınadək ildə iki dəfə keçiriləcəkdir.

Tullantıları yerli şirkət idarə edir

2006-cı ildə biz təhlükəli mayelərin emalı üçün dəyəri 900 000 dollar olan bir illik tullantıların idarə edilməsi xidmətlərinin göstərilməsi ilə əlaqədar yerli Azərbaycan şirkəti - "RT Servisiz" şirkəti ilə müqavilə bağladıq. Bu şirkət 26 iştirakçıdan 18-nin yerli şirkət və ya yerli biznes tərəfdaşları olan birgə müəssisənin iştirak etdiyi tender müsabiqəsində seçilmişdi.

"RT Servisiz" 2002-ci ildə Xəzər regionunda fəaliyyət göstərən yerli və xarici şirkətlərə tullantıların idarə edilməsi xidmətlərini təmin etmək üçün yaradılıb. Şirkətə sənaye tullantılarının (o cümlədən, toksik tullantıların) utilizasiya xidmətlərini təmin etmək üçün

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN) tərəfindən lisenziya verilmişdir. Nəticədə, bu şirkət il ərzində 10 488 kub metr çirkələnmiş dəniz suyunu və 1 070 kub metr tamamlama mayesini emal etdi.

"RT Servisiz" şirkətinin Biznesin İnkişafı üzrə meneceri Vüqar Cabbarov deyir: "Bu tender şirkətimiz üçün böyük bir imtahan oldu. Bu gün biz dəyə bilirik ki, bu sınaqdan uğurla çıxdıq. BP ilə birgə əməkdaşlığımız qlobal neft və qaz layihələrində BP tərəfindən yerli şirkətlərin iştirakının genişləndirilməsini nümayiş etdirən çoxsaylı nümunələrdən biridir.

Öz növbəsində BP-nin Ekoloji Standartlara Riayət üzrə regional meneceri Namiq Abbasov deyir ki, BP "başqa bir ixtisaslaşmış yerli xidmət təchizatçısı ilə işləmək imkanından çox məmnundur. Biz gələcəkdə də "RT Servisiz" ilə əməkdaşlıq etməyə ümid edirik. İnanırıq ki, bu əməkdaşlıq şirkətə yerli və beynəlxalq xidmət bazarlarında yeni müqavilələr üçün rəqabət aparmağa imkan verəcəkdir."

şlamlarının ləğv edilməsi strategiyası ETSN tərəfindən təsdiq edildi. Bu strategiyaya görə, yuxarıda adları qeyd olunan emal proseslərinin "Dədə Qorqud", "İstiqlal" səyyar qazma qurğuları, Çıraç 1 və TPG 500 (Şahdəniz platforması - Alfa) tərəfindən hasil edilmiş emal edilməmiş qazma şlamlarına tətbiq olunması nəzərdə tutulur. Bu yaxınlarda istismara verilmiş Azəri platformaları və Dərinsulu Günəşli platformasına gəlincə, onların hasil etdiyi emal edilməmiş qazma şlamlarını dənizdə xüsusi olaraq bu məqsəd üçün nəzərdə tutulmuş quyulara yenidən vurmaq vasitəsi ilə BP təkmilləşdirilmiş utilize variantı müəyyən etmişdir - QŞYV sistemi. 2006-cı ildə ümumi miqdarı 17 650 ton olan xam (yəni təmizlənməmiş) qazma şlamı quruya gətirilmişdir. Təxminən 13 391 ton sintetik əsaslı qazma məhlulu (SnƏQM) ilə qazılmış qazma şlamı DTD qurğusunda emal edildi. Bunun nəticəsində 1 384 ton xam neft əldə olundu və qazma podratçısına göndərildi. Bütün 2006-cı il ərzində bu xam neftin təxminən 90%-i yeni qazma məhlulunda təkrarən istifadə olundu. DTD-yə əlavə olaraq, 2006-cı ildə 1 626 ton xam qazma şlamının emal edilməsi bioremedasiyanın payına düşür. 2006-cı ilin sonunda emal olunmalı

SnƏQM ilə qazılmış 6 838 ton şlam Sərəncə TTİQ anbarında saxlanılmışdır.

Çirkli suların təmizlənməsinin optimallaşdırılması layihəsi il ərzində Çıraç-1 dəniz platformasında həyata keçirilmişdir. 2006-cı ildə çirkab sularının təmizlənməsi zavodunun işini yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə daha bir layihə Səngəçalda həyata keçirilmişdir. Bu layihə nəticəsində 2006-cı ilin üçüncü rübündən etibarən Səngəçal çirkab sularının təmizlənməsi zavodu da tətbiq olunan standartlara cavab verir.

2006-cı ildə biz Sumqayıtda Avropa İttifaqı standartlarına cavab verən yalnız BP-yə məxsus təhlükəsiz bərk tullantılar poliqonunun inşasına başladıq. Bu işin görülməsi üçün müqavilə tender müsabiqəsindən sonra yerli "Təhlükəli Tullantılar MMC" şirkəti ilə bağlandı və bir qədər sonra bu şirkət layihələşdirmə və tikinti işlərinə nəzarəti və təlim keçirməyi təmin

etmək üçün təcrübəli beynəlxalq podratçı "Konteynment Kvoliti Assoşeyts" şirkətini texniki ekspert kimi işə cəlb etdi. Bu obyekt 2007-ci ildə istismara veriləcəkdir.

Noyabr ayında BP tərəfindən Azərbaycanda tullantıların idarə edilməsi üzrə bir seminar keçirildi. Seminardan məqsəd BP qrupunda tullantıların idarə edilməsi ilə məşğul olanları bir araya gətirib onların bilik və təcrübə mübadiləsi aparmalarına şərait yaratmaq idi. ETSN, ARDNŞ, Tədqiqat və Monitoring Qrupu (TMQ) (BP-yə texniki məsləhət təmin edilməsi üçün yerli təşkilatlardan və tənzimədi orqanlardan olan məsləhətçilərin işçi qrupu), müstəqil konsultantlar, təchizatçı birliklər və Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) nümayəndələrinin bu seminara qatılması ilə seminar iştirakçılarının sayı

2006-cı ildə BP Azərbaycan SİB tərəfindən suya atılmış qazma şlamları, tonlarla

Aktivlər	2006-cı ildə SƏQM ilə qazılıb suya atılmış şlamlar, ton	2006-cı ildə SnƏQM ilə qazılıb suya atılmış şlamlar, ton	2006-cı ildə suya atılmış qazma şlamlarının cəmi, ton
Çıraç 1	0	1 563	1 563
Azəri dəniz	3 248	0	3 248
AÇG öncaqazma	9 481	0	9 481
Şahdəniz apstrim	1 519	0	1 519
Cəmi	14 248	1 563	15 811

artdı. Seminar yeni yaranan sahələrdə tullantıların idarə edilməsinin inkişaf etdirilməsi ilə əlaqədar problemləri və yerli ekspertlərin bilik və bacarıqlarının yaradılmasının vacibliyini bir daha vurğuladı.

Ətraf mühitin monitorinqi

BP şirkəti Azərbaycanda həyata keçirdiyi fəaliyyətlərin hər tərəfli ekoloji monitorinqini aparır. Bu regionda aparılan ekoloji monitorinqin tarixi 1995-ci ildə əməliyyatların başlandığı vaxta gedib çıxır.

2005 Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatımızda təsvir edildiyi kimi, biz Azərbaycanda Kompleks Ekoloji Monitorinq Proqramı (KEMP) həyata keçirmişik. Bu proqram texniki və planlaşdırma məsələlərində monitorinq tədqiqatlarının layihələşdirilməsi, icrası, onlar haqqında hesabatların verilməsi və şərh edilməsi üçün əsas rol oynayır.

2006-cı ilin sonunda KEMP üç il ərzində aparılan 30 monitorinq tədqiqatını başa çatdırdı. Dənizdə keçirilən monitorinq 12 bentik (sualtı biologiya və kimya) tədqiqatı əhatə etdi. Bunlardan üçü AÇG və Şahdəniz müqavilə sahələrinin regional tədqiqatı, dördü hasilat platformalarının və kəşfiyyət ərazilərinin tədqiqatı və beşi hər iki müqavilə sahəsini və boru kəməri marşrutunu əhatə edən regional plankton və su sütunu tədqiqatı idi. Bentik və plankton tədqiqatları eləcə də Səngəçal terminalı yaxınlığında sahiləni təbii yaşayış mühitində də aparıldı. Əlavə tədqiqatlarda xüsusi diqqət dənizotu təbii yaşayış mühiti, balıq populyasiyaları və terminal yaxınlığında suyun keyfiyyəti üzərində cəmləndi. Ümumən keçirilmiş 30 tədqiqatın 14-ü 2006-cı ildə aparılmışdır ki, onların 8-i dənizdə, 5-i quruda və 1-i sahiləni zonada keçirilmişdir.

Dənizdə monitorinq proqramımız bizə regional bentik ekologiyada bəzi kiçik təbii təmayülləri müəyyən etməyə imkan verdi və eləcə də plankton populyasiyasının tərkibində daha böyük regional dəyişiklikləri əks etdirdi. Sintetik əsaslı qazma məhlulu ilə qazılmış şlamların dənizə atılması yalnız Çırağ yatağında davam edir və hazırda bu atılmaların azaldılması üçün səylər göstərilir.

Çıraqda aparılan monitorinq platformasının şimal-şərq istiqamətində 2000 və 2004-cü illər arasında sabit qalmış 750 metr bir təsir zonası olduğunu göstərir. Bu zonanın hədudları daxilində karbohidrogenli çöküntülər səviyyəsinin cüzi artımı və bentik növlərin müxtəlifliyində cüzi azalma müşahidə olunsada, platformanın cənubunda heç bir təsir əlaməti yoxdur. Çıraqda müntəzəm əsasda monitorinq aparılması davam edir - burada ən son dənizdibi tədqiqat 2006-cı ildə aparılıb və indi həmin tədqiqat üzrə hesabat işlənilir hazırlanır.

2005-ci ildə Mərkəzi Azəri və Qərbi Azəri dəniz platformaları istismara verildi və bu da 2006-cı ildə quraşdırılmadan sonrakı tədqiqatları aparmağa imkan verdi. Nə quraşdırma işlərindən əvvəlki dövrdə, nə də hasilat qazması zamanı bu platformaların heç birindən dənizə qeyrisu əsaslı heç bir qazma şlamı atılmadı. Aparığımız tədqiqatlar göstərdi ki, belə bir siyasət dəniz dibində təsirin yumşaldılmasında uğurlu olub. Hər iki ərazidə bioloji müxtəliflik hər iki platformadan 250 - 1000 metr məsafədə heç bir təsire məruz qalmayıb.

BTC və CQBK-nin hökumətlə bağladığı və digər müxtəlif sazişlərində müəyyən edilmiş yüksək standartlara uyğunluğu qiymətləndirmək məqsədi ilə quruda BTC/CQBK Azərbaycan əməliyyatlarının ekoloji monitorinq proqramına başlandı. Monitorinqin keçirilməsi həm də QİBK və ŞİBK boru kəmərləri boyunca, eləcə Səngəçal terminalında davam etdirildi.

Bu sahədəki fəaliyyətlərə aşağıdakılar daxil idi:

- atmosfer havası keyfiyyətinin hər tərəfli monitorinqi: bu monitorinq Səngəçal terminalında, eləcə də BTC NSA2 və QİBK NSA8 sayılı nasos stansiyalarında və BTC-nin İPA1 Aralıq Ərsinləmə Stansiyasında həyata keçirildi; bir ay müddəti ərzində obyektin ətrafındakı əvvəlcədən müəyyən edilmiş yerlərdə passiv nümunəgötürmə metodu ilə parametrlər ölçüldü.
- NSA2, İPA1 və Səngəçal terminalı ətrafında əvvəlcədən müəyyən edilmiş reseptorlarda ekoloji küy monitorinqi: monitorinq eləcə də ictimaiyyət tərəfindən küyə görə şikayətlərin

edildiyi BTC-nin iki pазlı siyirtmə stansiyasında da aparıldı. Küyün layihədə müəyyən edilmiş standartlardan artıq olduğu yerlər üçün profilaktik tədbirlər müəyyən edildi və həyata keçirildi; nəticədə şikayətlər aradan qaldırıldı.

- səth və yer (qrunt) sularının monitorinqi: 2006-cı ilin payız mövsümü dövründə PSA2 stansiyası ətrafında üç yerdən və İPA1 stansiyası ətrafındakı iki yerdən səth suları nümunələri götürüldü; nəticələr səth sularının BTC tikintisinin başlanmasından əvvəl qeydə alınmış səviyyələrdən artıq olmadığını göstərdi; BTC üçün yer sularının monitorinqi Qarayazıdakı həssas su horizontu ərazisində doqquz monitorinq quyusunda və ŞİBK üçün beş monitorinq quyusunda keçirildi; nəticələr Ətraf Mühitə Təsirin qiymətləndirilməsi (ƏMTQ) standartlarına uyğunluğu nümayiş etdirdi.
- bütün tikinti sahələrində tullantı sularının monitorinqi davam etdirildi: NSA2 və İPA1-də çirkab sularının təmizlənməsi zavodlarında atılan suların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün modernləşdirmə işləri aparılır. Bu işə dəstək verən Ətraf mühit və sosial sahəyə təsirin qiymətləndirilməsi (ƏMİSTQ) sənədinə əlavə 2006-cı ilin noyabr ayında ETSN tərəfindən təsdiq edildi və dəyişikliklərin başa çatdırılması 2007-ci ilin yayı üçün planlaşdırılır.
- emissiyaların monitorinqi: bu monitorinq ŞİBK-nin 8 və 6 sayılı nasos stansiyala-

rında və Səngəçal terminalında əsas emissiya mənbələri (məsələn, generatorlar və turbinlər) olan tüstü borularında keçirilmişdir; nəticələr müvafiq standartlara uyğunluğu göstərdi; bu monitorinq 2006-cı ildə BTC üçün keçirilmədi, çünki onun turbinləri və su hovuzu qızdırıcısı BTC Faza 2 mərhələsi ilə yalnız 2007-ci ildə istismara verildi; CQBK üçün tüstü borularının monitorinqini tələb edən qurğular Azərbaycanda yoxdur.

Ətraf mühitin idarə edilməsi

2006-cı ilin sentyabr ayında 24 000 ədəd kökümsü gövdəli Iris Acutiloba (süsən çiçəyi) (Azərbaycanın Qırmızı Kitabına daxil edilmiş növ) Mərdəkan tingliyindən BTC/CQBK dəhlizinə köçürüldü. Bu bitkilər 2003-cü ildə BTC/CQBK tikintisi zamanı marşrut dəhlizindən çıxarılmışdı. Bitkilərin yaşaya bilmə qabiliyyəti əmsalının monitorinqi 2007 və 2008-ci illərdə keçiriləcəkdir.

Podratçıların monitorinqi

Bizim podratçıların ətraf mühitlə bağlı fəaliyyətləri müntəzəm yoxlama və podratçıların tikinti sahələrinə və qurğularına audit səfərləri, podratçıların rəhbərliyi ilə ayda bir dəfə keçirilən iclaslar və icra göstəricilərinin rüblük və illik yoxlamaları vasitəsilə qiymətləndirilir.

Beynəlxalq ətraf mühit standartlarına riayət olunması

2006-cı ildə BP Azərbaycanın obyektlərinin əksəriyyətinin ətraf mühitin idarə edilməsi sistemi üçün beynəlxalq səviyyədə qəbul edilmiş tələblərin konkret olaraq göstərdiyi ISO 14001 Ətraf Mühitin İdarə edilməsi Sistemi standartlarına uyğun fəaliyyət göstərdiyi bir daha təsdiq edilmişdir.

ISO 14001 Ətraf Mühitin İdarə edilməsi Sistemi standartına riayət olunması bizim Əməliyyatların Bütövlüyünün İdarə edilməsi planımızın bir hissəsini təşkil edir (səhifə 26). Bu prosesin bir hissəsi kimi, "Moody İnterneşnl Sertifikasiya" qrupu may və noyabr aylarında

auditlər keçirdi. BP-nin korporativ tələblərinə cavab olaraq, BP Azərbaycan SİB-nin hazırladığı 2005-ci il üzrə SƏTTƏM hesabatı "Mudi İnterneşnl Sertifikasiya" qrupu tərəfindən 2006-cı ilin sentyabr ayında təsdiq edildi. Keçirilən hər iki audit zamanı əhəmiyyətli heç bir pozuntu aşkar edilmədi. Bir neçə yeni və ya genişləndirilmiş obyekt (Qərbi Azəri platforması və Mərkəzi Azəri platformasına əlavə tikili kimi qurğular) yenidən sertifikat aldı və ya işə salınmasından doqquz aylıq bir müddətdən sonra attestasiyadan keçdi. Nəticədə BP Azərbaycan SİB attestasiyadan 2006-cı ildə uğurla keçdi.

Yeni layihələr üçün ətraf mühitlə bağlı tələblər (YLƏMT)

2006-cı ilin noyabr ayında BP qrupu yeni layihələr üçün ətraf mühitlə bağlı məcburi tələbləri (YLƏMT) nəşr etdi. Bu tələblər həm təsirlərin idarə edilməsi prosesini, həm də ətraf mühitlə bağlı fəaliyyətlərə verilən tələbləri əhatə edir və bütün BP qrupuna şamil edilir.

BTC layihəsindən öyrənilmiş dərslər bu tələblərə daxil edilmişdir. Onlara misal olaraq bütün müqavilə və sənədlərə tullantıların idarə edilməsi ilə bağlı bir müddəanın daxil edilməsi və tullantıların yığılması və ya saxlanılmasının maksimum yalnız bir il olması şərtini göstərmək olar. Bu tələblərin hər ikisi bizim BTC layihəsində əldə etdiyimiz təcrübə nəticəsində YLƏMT-ə daxil edilmişdir və ondan məqsəd layihələrin işlənməsinin lap əvvəlində belə məsələlərin həll edilməsinin təmin olunmasıdır.

Mədəni irsin qorunub saxlanması

BTC və CQBK layihələrinin bir hissəsi kimi, Azərbaycanda indiyədək aparılmış ən böyük arxeoloji qazma proqramı 2006-cı ilin yanvar ayında başa çatdırıldı. Boru kəmərinin 443 km-ni əhatə edən dəhliz boyunca təxminən 50 yerdə qazma işləri aparılmış və tarixi Mis dövründən son Tunc dövrü və Dəmir dövrünədək olan çoxlu sayda maddi-mədəniyyət əşyaları aşkar edilmişdir. Belə hesab edilir ki, indi Azərbaycanda tədqiqata cəlb edilə biləcək

arxeoloji materialların təxminən yarısı BTC/CQBK qazıntıları zamanı əldə edilmişdir. Qazmadan sonrakı fəaliyyətlər indi də davam edir və onları BP Azərbaycan tərəfindən dəstəklənən beş sahəyə bölmək olar - maddi-mədəniyyət əşyalarının emalı; analizlər və hesabatların verilməsi; maddi-mədəniyyət əşyalarının qorunub saxlanması; nəticələrin yayılması və məlumatların kataloqlaşdırılması. Azərbaycan Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu (AEİ) keçən il BTC/CQBK-nin Azərbaycandan keçən marşrutu boyunca aşkar edilmiş maddi-mədəniyyət əşyaları ilə əlaqədar hesabatların verilməsi, onların qeydiyyatının aparılması və laboratoriyaya tədqiqatı işlərinin heyətə keçirilməsinə başladı. Bir nəfər konsultant əşyaların gələcəkdə saxlanması üçün lazım olan avadanlıqların siyahısını hazırladı və AEİ-də yeni bir mühafizə laboratoriyası yaradıldı. BTC/CQBK tərəfindən maliyyələşdirilən arxeoloji proqramın verdiyi elmi və mədəni töhfələri əks etdirən bir kitabın nəşr olunması üçün planlar hazırlandı. Biz eləcə də boru kəmərinin inşa edilməsi zamanı əldə edilmiş arxeoloji biliklərin daha geniş şəkildə istifadə edilməsinin ən yaxşı yolu barədə müzakirələr aparmağa başlamışıq.

1.7 Təhlükəsizlik və insan hüquqları

Biz Azərbaycanda BP-nin əməliyyatçı olduğu obyektlərdə təhlükəsizliyin gücləndirilməsi məqsədilə 2006-cı ildə bir neçə təşəbbüslə çıxış etmişdik. Həmin addımlar çoxlu sayda tərəfdaşlar, o cümlədən hökumət orqanları, yerli icmalar və ixtisaslaşmış hüquq və təhlükəsizlik təşkilatları ilə əməkdaşlığı nəzərdə tuturdu.

Xülasə Bakı - Tbilisi - Ceyhan və Cənubi Qafqaz boru kəmərlərini əhatə edən sazişlər əsasında, təhlükəsizliyin təmin edilməsi tranzit ölkə hökumətlərinin məsuliyyətinə düşür. Hər hökumət bu xidmətin təmin edilməsi məqsədilə təhlükəsizlik təşkilatlarını təyin etmişdir. Bu, Azərbaycanda İxrac Boru Kəmərlərinin Mühafizəsi İdarəsi (İBKMI)^a adlanır və həmin idarə həmçinin Sənğəçal terminalı üçün təhlükəsizliyi təmin edir. Dənizdə əməliyyatçı olduğumuz obyektlərə gəldikdə, təhlükəsizlik Azərbaycanın Hərbi Donanması və Azərbaycanın Sahilyanı Mühafizə xidməti tərəfindən təmin edilir.

Öz növbəsində, BP Azərbaycan BP-nin nəzarət etdiyi və əməliyyatçı olduğu sahələrdə çalışan şəxslərin və qurğuların təhlükəsizliyinin qorunub saxlanılmasına görə cavabdehdir. Hal-hazırda, biz quruda yerləşən qurğularımızda "hasar arxasında" silahsız mühafizə xidmətlərinin göstərilməsi məqsədilə "Titan D" adlı Azərbaycanın özəl təhlükəsizlik podratçısını işə dəvət etmişik. Bu, əsas etibarilə, sahələrə giriş və çıxışa nəzarəti və şirkət mülkiyyətinin itməsinin qarşısının alınmasını nəzərdə tutur.

Bakı - Tbilisi - Ceyhan və Cənubi Qafqaz boru kəmərlərinin inşa

edilməsinin ilkin mərhələsində, BP şirkəti və onun boru kəmərlərini tikən konsorsiumdakı tərəfdaşları təhlükəsizliyin təmin edilməsinə aid dörd prinsip işləyib hazırlamışlar - icma üzvləri ilə sıx işləmək; tranzit ölkə hökumətləri və onların təhlükəsizlik qurumları ilə səmərəli şəkildə əməkdaşlıq etmək; işçilərimizi və obyektlərimizi qorumaq; və təhlükəsizliyin, əməyin təhlükəsizliyi kimi, hər kəsin məsuliyyəti olaraq qəbul olunmasını təmin etmək.

Bu yanaşmanı əsaslandıran ABŞ və Böyük Britaniya hökumətləri, beynəlxalq QHT-lər və hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən şirkətlər tərəfindən 2000-ci ildə işlənmiş Könüllü Prinsiplərdir. Məqsəd apardıqları əməliyyatların təhlükəsizliyini insan hüquqlarına hörmət edərək təmin etməkdə şirkətləri istiqamətləndirməkdən ibarətdir (bax www.voluntaryprinciples.com).

Həmin prinsiplər iki boru kəməri üçün təhlükəsizlik planlarımızı istiqamətləndirən standartlar çərçivəsini təmin edir və layihələrin inkişaf etdirilməsini şərtləndirən hüquqi rejimə daxil edilmişdir. Azərbaycan hökuməti həmin standartlara uyğun boru kəmərləri üçün təhlükəsizliyi təmin etməyə razılıq vermişdir.

İxrac Boru Kəmərlərinin Mühafizəsi Departamentinin təlimatçısı tərəfindən təhlükəsizlik üzrə təlim məşğələsi.

^a İxrac Boru Kəmərlərinin Mühafizəsi İdarəsi (İBKMI) Xüsusi Dövlət Mühafizəsi Xidmətinin bir şöbəsidir.

BTC boru kəməri dəhlizində atlı patrul.

İcmalar ilə işləyərək Əməliyyatlarımıza yaxın olan icmalar təhlükəsizliyin hal-hazırda və gələcəkdə hansı şəkildə təmin edilməsində ən vacib maraqlı dairələrdir. Buna görə də, boru kəmərinin çəkilməsinə başlanandan, biz özümüzlə həmin icmalar, o cümlədən yerli və mərkəzi hökumət orqanları arasında birbaşa dialoq qurmaq və aparmaq qərarına gəldik.

2006-cı ildə obyektlərimizin təhlükəsiz və etibarlı şəkildə istismar olunmasına yerli icma üzvlərinin cəlb olunmasını təşviq etmək məqsədilə biz Təşkilatlararası Təhlükəsizlik Komitəsi (TATK) adlı forum yaratdıq. TATK (İctimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxs - İƏMŞ vasitəsilə) BP şirkəti, icma üzvləri və hökumətin təhlükəsizlik qurumları, o cümlədən yerli polis və hökumətin təyin etdiyi Boru Kəmərlərinin Mühafizəsi İdarəsi - (İBKMI) arasında dialoq aparmağı nəzərdə tutur. TATK-nin dövrü iclasları Ağstafa, Şəmkir, Ucar, Samux və Hacıqabul kimi rayonlarda 2006-cı il ərzində boru kəmərləri dəhlizi sahəsi boyunca yerləşən icmalarda keçirilmişdir.

Biz, eyni zamanda təhlükəsizliklə bağlı işlər barədə məlumatlılıq səviyyəsini qaldırmaq məqsədilə quruda olan boru kəmərlərinə yaxın insanları yazılı məlumatla təmin edirik. 2006-cı ildə

göstərdiyimiz səylər təhlükəsizliyin təmin edilməsi, o cümlədən torpaqdan istifadəyə qoyulan məhdudiyətlər barədə məlumatın çatdırılmasında bizim və hökumətin oynadığı rolu təsvir edən kitabçanın 4 500-dən çox nüsxəsinin paylanılmasını da nəzərdə tuturdu.

Şikayətlərin həlli Biz etiraf edirik ki, həyata keçirdiyimiz fəaliyyətlərin yerli icmalara nəzərəcarpan dərəcədə təsiri ola bilər. İƏMŞ-lər, boru kəməri texnikləri və sahə üzrə təhlükəsizlik müşavirləri vasitəsilə aparılan cari məsləhətləşmə həyata keçirdiyimiz işlərin təsirinə məruz qalan şəxslər tərəfindən qaldırılan əsaslı narahatlıqları qəbul etmək, qeydə almaq və aradan qaldırmaq imkanı yaradır. Şikayət mexanizmi həmin məsləhətləşmələr zamanı şikayətləri və icmanı narahat edən məsələləri müəyyən edir və bizim üçün əsaslı şikayətləri aradan qaldırmaq və həll etmək imkanı yaradır.

2006-cı ildə BTC boru kəmərinin Azərbaycan dəhliz hissəsi boyunca yaşayan torpaq sahələrinin sahibləri və torpaq istifadəçilərindən BTC / CQBK-nin çəkilməsinə aid ümumilikdə 121 şikayət alınmışdır. Şikayətlərin əksər hissəsi (31%) suvarmaya, torpaqdan istifadəyə və kompensasiyaya (25%) aid olmuşdur. Digər erizələrin infrastruktura dəymiş

zərərlə (22%), torpağın bərpası ilə (6%), mülkiyyətə dəymiş ziyanla (7%), işəgötürmə ilə (6%) və digər məsələlərlə (3%) bağlı idi. 2006-cı ildə alınmış şikayətlər arasında beş ərizə boru kəmərlərinin dəhliz hissəsi boyunca İBKMI-nin fəaliyyətinə toxunurdu. Həmin narazılıqlar İBKMI-nin rəsmiləri ilə əməkdaşlıq şəraitində, bizim öz fəaliyyətimizə aid Azərbaycanda Boru Kəmərləri üzrə şikayətlərin idarə edilməsi məqsədilə istifadə olunan eyni prosedur əsasında öz həllini tapmışdır. Beş narazılığın hamısı şikayətçiləri qane edən şəkildə aradan qaldırılmışdır. 2006-cı il ərzində, biz eyni zamanda 2004-2005-ci illərdən həll olunmamış qalan 14 şikayəti də nəzərdən keçirdik. 2006-cı ilin sonunda, ümumilikdə həllini tapmamış 21 ərizə mövcud idi.

Şikayətlərin təqdim olunması üçün əsas vasitə ya onu bizim İƏMŞ-lərə çatdırmaq, ya da Sənğəçal, Ucar və Sahil qəsəbələrində yerləşdirilmiş məlumat mərkəzlərindəki qutulara atmaqdır. İƏMŞ-lər yeri icmalar ilə davamlı və yaxın münasibətlər saxlamaqla, gündəlik ünsiyyəti təmin etmiş və icmalarda problemlərin yarandığı təqdirdə ilkin xəbərdarlıq sistemi kimi çıxış etmişdir. 2006-cı ildə, İƏMŞ-lər BTC / CQBK boyunca və Sənğəçal terminalının yaxınlığındakı 120-dən çox icmaya səfərlərini davam etdirmişlər.

Dövlət təhlükəsizlik orqanları ilə birgə fəaliyyət

Könüllü Prinsiplərdə xüsusi olaraq qeyd edilir ki, hökumətlər qanun və qaydanın, təhlükəsizlik və insan hüquqlarına hörmətlə yanaşma prinsipinin qorunub saxlanılmasında hər zaman əsas rol oynayırlar. Həmin prinsiplərdə, eyni zamanda bildirilir ki, öz biznesləri üçün təhlükəsizliyin təmin edilməsində, hökumətlər tərəfindən görülən tədbirlərin insan hüquqlarının qorunması və təşviqinə uyğun olmasını təmin etmək şirkətlərin qanuni marağındadır. Təlim kurslarına verilən dəstək bu marağın vacib aspektidir, çünki onun nəticəsində biz beynəlxalq insan hüquqları standartlarına uyğunluğu təşviq etmək imkanı əldə edirik.

2004-cü ildə biz “İkuiti Interneşnl” adlı beynəlxalq təlim fondu ilə insan hüquqlarına əsaslanan təhlükəsizlik mövzusunda təlim kursları proqramını həyata keçirmək məqsədilə İBKMI ilə tərəfdaşlıq qurduq. Biz gücdən və odlular silahlardan proporsional istifadə ilə bağlı təlimatçı bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi, insan hüquqları əsasında təlimatı özündə əks etdirən təlim kurslarına aid hər tərəfli tədris proqramının tərtib olunması, standart əməliyyat prosedurlarının beynəlxalq standartlara uyğun formalaşdırılması və təşkilatın fəvqəladə hallarda cavab

tədbirləri bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi kimi mövzular üzrə üçüncü mərhələ başa çatdırıldıqda, 2006-cı il ərzində həmin təlim kurslarına verdiyimiz dəstəyi davam etdirdik.

Bu sonuncu element 2006-cı ilin may ayında Səngəçal terminalı yaxınlığında İBKMI tərəfindən aparılan fəvqəladə hallara qarşı cavab tədbirləri məşqlərində sınaqdan keçmişdir. “İkuiti Interneşnl” fondunun təlimatçısı Maykl Upman və İsveçdən gəlmiş polis zabiti fəvqəladə hallarda cavab tədbirləri məşqlərinin proqramın geniş çərçivəsi ilə hansı şəkildə uyğun gəldiyini sonradan izah etdilər. Onun sözləri aşağıda verilir:

“Fəvqəladə hallarda operativ, yaxşı əlaqələndirilmiş və əməkdaşlıq şəraitində görülən cavab tədbirləri insanlara böhranlı vəziyyətdə təhlükəsizliyin təmin olunmasına və bununla onların əsas insan hüquqlarının qorunmasına yardım edən əsas amildir. Biz İBKMI-nin fəvqəladə hallar üzrə mövcud cavab tədbirləri planını gücləndirmək məqsədilə bu idarə ilə sıx işləyirik. Məşqlər zamanı bunun effektivliyini müşahidə etmək iqtidarında olduq. Eyni zamanda, biz başlıca insan hüquqları prinsiplərinin fəvqəladə halda fiziki baxımdan tədbirlərə nə dərəcədə tətbiq edilməsini yoxlamaq üçün fərdi addımları qiymətləndirmək imkanı əldə etdik.”

2006-cı ildə keçirilən bir iclas zamanı şirkət, dövlət təhlükəsizliyi və yerli icma nümayəndələri arasında dialoq.

Hal-hazırda, “İkuiti Interneşnl” tərəfindən keçiriləcək növbəti təlim kurslarını dəstəkləmək planlarımız yoxdur. İBKMI-nin gəldiyi nəticə ondan ibarətdir ki, iki ildən çox müddət ərzində göstərilmiş yardımdan sonra, idarə bu mərhələdə kifayət qədər təlim kurslarından keçmişdir. İndi idarə hüquq-mühafizə sahəsində strategiya və taktika üçün əsas götürülən insan hüquqları mövzusunda genişmiqyaslı təlim kurslarını əks etdirən özünün nəzərdən

keçirilmiş təlim kursu proqramını həyata keçirməkdədir. Gələcəkdə insan hüquqlarına əsaslanan təlim kurslarına dəstək vermək üçün yardımla bağlı müraciət olarsa, biz bunu nəzərdən keçirməyə hazırıq.

BP şirkətinin tranzit ölkə hökumətləri ilə Boru Kəmərlərinin Təhlükəsizliyi Komissiyası vasitəsilə əməkdaşlıq etdiyi digər sahə - 2003-cü ilin iyul ayında irəli sürülmüş Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə hökumətlərinin birgə təşəbbüsüdür. Komissiya boru kəmərləri üçün təhlükəsizliyin təmin edilməsində ən yaxşı təcrübə nümunələrini bölüşmək, təhlükəsizlik riskləri və mühafizə tədbirləri barədə məlumatı mübadilə etmək və beynəlxalq hüquq normalarına uyğunluğu müzakirə etmək məqsədilə hər il görüş keçirir. BP-nin nümayəndələri 2006-cı ilin iyun ayında Bakıda keçirilmiş komissiyanın iclasında iştirak etmişlər.

2006-cı ildə biz İkitərəfli Təhlükəsizlik Protokolunu bağlamaq məqsədilə dövlət orqanları ilə məsləhətləşmələrimizi həmçinin davam etdirdik.

Müstəqil monitoring Xarici monitoring Könüllü Prinsiplərin həyata keçirilməsində ən yaxşı təcrübəni və onlara uyğunluğu təşviq etmək üçün əlavə mexanizm təmin edir.

2006-cı ilin birinci yarısında, biz 2005-ci il üzrə BP-nin Könüllü Prinsiplərə uyğunluğunu qiymətləndirən və müstəqil nəzarətçi qurum tərəfindən hazırlanan hesabatı dərc etdik. "Foley Hoag" adlı auditor belə bir qənaətə gəldi ki, BP şirkəti "Könüllü Prinsiplərin hər bir elementi ilə uyğun olmaq məqsədilə müvafiq addımları atır". Eyni zamanda, "Foley Hoag" hesab edir ki, "Könüllü Prinsiplərin işləməsi məqsədilə

Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə tərəfindən irəli sürülən bir çox təşəbbüslər sənaye üçün yeni modellər müəyyən edir." Azərbaycanda boru kəməri layihələri üzrə insan hüquqları və təhlükəsizliyin xarici təşkilat tərəfindən monitoringi barədə məlumatları aşağıdakı veb-səhifədə oxumaq olar www.bp.com/caspian 2005-ci il üzrə verilmiş qiymətləndirmədə, monitoring təşkilatı iddia edir ki, dövlət mühafizə təşkilatları ilə yerli icma üzvləri arasında zənn edilən "əlaqələr boşluğunu" aradan qaldırmaq üçün BP-nin rəhbərlik etdiyi BTC / CQBK layihələrində addımlar atılmalıdır. TATK-nin təsis edilməsi həmin boşluğun doldurulması üçün əsas vasitədir. Hər iki BTC / CQBK layihələri ilə 2006-cı ildə əməliyyatlar mərhələsinə keçdiyimiz zaman, biz "Foley Hoag" la razılığa gələrək, hesab etdik ki, "uyğunluq davamlı təkmilləşmə prosesi kimi nəzərə alınmalıdır". Eyniliklə, biz Könüllü Prinsiplərin Səngəçal terminalı kimi BP-nin əməliyyatçı olduğu digər sahələrdə də tətbiq olunmasında təkmilləşdirməni davam etdirmək üçün çalışacağıq.

2007-ci il üzrə perspektivlər 2006-cı ildə, BP bizim Könüllü Prinsiplərə uyğunluğumuzun sonrakı qiymətləndirilməsinə başladı. Müstəqil monitoring təşkilatı noyabr ayında Bakıda fəaliyyət göstərən şirkətin personalı, hökumət nümayəndələri, özəl təhlükəsizlik təşkilatları, səfirliklər, çoxtərəfli qurumların təmsilçiləri və vətəndaş cəmiyyətini təmsil edən yerli QHT-lər ilə müsahibələrin aparılmasını nəzərdə tutan sahnə səfərini başa çatdırdı. Əvvəlki illərdə verilmiş qiymətlə müqayisədə, auditin əsas nəticələri və tövsiyələrini 2007-ci ildə

BTC boru kəməri buradan - Səngəçal terminalından başlayır.

www.bp.com/caspian veb-saytında ictimaiyyətin nəzərinə çatdırmaq arzusundayıq.

2007-ci ildə TATK-ların iclaslarının dövrü əsaslarla davam etdirilməsi planlaşdırılır. 2007-ci ildə biz təhlükəsizlik ilə bağlı narahatlıqlar barədə məlumat vermək və şikayətləri təqdim etmək üçün quruda apardığımız əməliyyatların təsirinə məruz qalmış insanlara əlavə mexanizm təmin etmək məqsədilə telefon "qaynar xətti" açmağı planlaşdırırıq.^a

^a Bu, səhifə 15-də təsvir olunmuş qaynar xəttə əlavə xəttir.

1.8 Əməkdaşlar, etik normalara riayət

BP Azərbaycan öz yerli işçi qüvvəsinin bacarıqlarının artırılmasına sadıqdır. Biz Azərbaycanda layiqlik əsasında bərabər imkanları və irəliləyişi təşviq edirik, hər cür ayrı-seçkiliyə qarşıyıq və BP qrupunun məqsədləri və Azərbaycan hökuməti ilə əldə etdiyimiz sazişlərə uyğun şəkildə işçi qüvvəmiz daxilində idarəetmə zamanı müxtəlifliyə və iştiraka xüsusi diqqət yetiririk.

Əməkdaşlar

Əlamətdar hadisələr 2006 İl ərzində BP Azərbaycan yerli işçilərin yüksələn xətlə işə götürülməsi üzrə nəzərəcarpan irəliləyişə nail olmuşdur. İlin sonunda, BP Azərbaycanda peşəkar vəzifələrdə çalışan yerli işçilərin nisbəti 72%-ə çatmışdır.

Əməkdaşların rəylərinin öyrənilməsi üçün sorğu (ƏRÖS) bütün BP qrupunda hər iki ildən bir keçirilir. 2006-cı ildə ƏRÖS belə bir qənaətə gəldi ki, Azərbaycandakı işçilərin razılıq dərəcəsi, ümumiyyətlə BP qrupunun ümumi

göstəricisindən bir az yüksəkdir. Sorğunun nəticələrinə görə, aydın şəkildə böyük əksəriyyət hesab edir ki, BP Azərbaycan öz işçilərinə hörmət və ehtiramla yanaşır. Şirkət, həmçinin sosial sahədə yaxşı göstəriciləri ilə seçilmiş, yerli icmaların konstruktiv qonşusu və dəstəkçisi olmuşdur.

Eyni zamanda, ƏRÖS işçilərin öz məvəcib səviyyəsi ilə bağlı narahatlıqlarını və onların verdiyi töhfəyə görə aldıkları mükafatlandırmanı aşkara çıxardı. BP Azərbaycan Azərbaycanda fəaliyyət göstərən və müqayisə oluna bilən şirkətlər baxımından rəqabətçil

Yerli əməkdaşlar

2006-cı ilin sonunda, BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü^a nəzərdə tutulan 70%-ə nisbətə 74%-lik yerli peşəkar heyətə malik idi. 2010-cu ilə qədər biz peşəkar işçi qüvvəmizin 85%-dən çoxunun yerli əməkdaşlar olacağını gözləyirik.

BP Azərbaycan SİB-nin peşəkar işçi heyəti^a

Kategoriya	İşçilərin sayı	İşçi qüvvəsinin ümumi həcmində %-lə
BP Azərbaycan SİB-də yerli peşəkar heyət	1 510	74%
BP Azərbaycan SİB-də əcnəbi işçilər	534	26%
Cəmi	2 044	

BP-nin Azərbaycanda peşəkar işçi heyəti

Kategoriya	İşçilərin sayı	İşçi qüvvəsinin ümumi həcmində %-lə
BP-nin yerli peşəkar heyəti	1 276	72%
Əcnəbilər	488	28%
Cəmi	1 764	

^a Bura BP Azərbaycan SİB-nin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədəki yerli peşəkar işçiləri daxildir

eməkhaqqı paketinin təklif olunmasına sadıqdır. 2006-cı ilin yanvar ayında, BP Azərbaycan işçilərinin məvacibləri regional bazar şəraitinə uyğunlaşdırılmaq məqsədilə nəzərəcarpan səviyyədə artırılmışdır.

İşçilərimiz üçün məvacibdən başqa əlavə faydalar tibbi sığorta, qəza nəticəsində ölüm və ya əlil olmağa görə sığorta, ailəyə yardım planları, məzuniyyət vaxtı, analıq məzuniyyəti və eməkdaşların aldığı şirkət səhmlərinin ikiqat artırılması planını əhatə edir.

İşəgötürmə Azərbaycan vətəndaşlarının işə götürülməsi hər il noyabr ayında başlayan illik işəgötürmə proqramına (İİP) əsaslanır. İl ərzində, yeri gəldikcə, peşəkarların işə götürülməsi davam etdirilir. Bu, bizim kadrlarla təmin olunma üzrə strateji məqsədlərimizə və üzərimizə götürdüyümüz öhdəliklərin səmərəli şəkildə yerinə yetirilməsinə imkan yaradır.

İİP BP-nin Böyük Britaniyadakı məzunların işə götürülməsi proqramında, o cümlədən BP Azərbaycan tərəfindən bundan əvvəl tətbiq olunan yanaşmada istifadə edilən ən yaxşı işəgötürmə

Bilirdinizmi?

2006-cı ildə BP Azərbaycana qəbul olunmuş məzun işçilərin təqribən 25%-i keçmiş yay təcrübəsində olan, öz tələbə təcrübəsini uğurla bitirməsi nəticəsində iş təklifi almış ələbələrdir

BP-nin Azərbaycandakı daimi işçiləri

Kateqoriya	İşçilərin ümumi sayı	Kişi	Qadın
Daimi yerli işçilər ^a	1 560	1 233	327
Əcnəbilər	488	435	53
Cəmi	2 048	1 668	380

Agentlik müqaviləsi əsasında işləyən eməkdaşlar

Kateqoriya	İşçilərin ümumi sayı	Kişi	Qadın
Agentlik müqaviləsi əsasında işləyən yerli eməkdaşlar	317	159	158
Agentlik müqaviləsi əsasında işləyən əcnəbi eməkdaşlar	806	671	135
Cəmi	1 123	830	293

^a Daimi işçilərə yerli peşəkar və qeyri peşəkar işçilər aiddir.

Necə uğurlu namizəd olmaq olar

Əmək ehtiyatları üzrə menecer Lamiyə Hüseynova bildirir: "Adətən, uğur qazanan namizədlər ingilis dilini yaxşı səviyyədə bilir, mükəmməl analitik bacarıqlara və müxtəlif çoxmədəniyyətli mühitdə qrupun bir hissəsi kimi çalışmaq qabiliyyətinə malik olur. Apardığımız müsahibələrdə biz elə şəxsləri tapmağa çalışırıq ki, o, ağıllı qərarlar vermək, digərlərinə müsbət təsir göstərmək və çətinliklərin öhdəsindən gəlmək qabiliyyətinə malik olsun. Bizim seçim prosesimiz çox sərt və müsabiqə gərgindir, buna görə də, yalnız yüksək yerləri tutmuş namizədlər BP-də işlə təmin olunmaq imkanını uğurla əldə edir. Natamam və ya düzgün doldurulmamış ərizə formaları, müsahibə və ya qrup çalışmalarında qeyri-fəal və qeyri-adekvat davranış və nəhayət, öz fikrini aydın şəkildə ifadə etmək bacarığının olmaması namizədlərin qəbul olunmamasına təsir göstərən səbəblərdəndir".

təcrübəsinə əsaslanır. İşəgötürmə prosesi ilkin olaraq, ƏE və funksional şöbələrdə ərizənin öyrənilməsi ilə başlanır, bunun ardınca ingilis dili və bacarıq testlərindən ibarət növbəti qiymətləndirmə mərhələlərinə keçilir; müvafiq hesab edildiyi hallarda, qrup çalışmaları, funksional və davranış müsahibələri və texniki testlər də keçirilir. Yekun qərar həm ƏE, həm də işəgötürən şöbə tərəfindən qəbul olunur və seçim prosesi zamanı yalnız namizəd tərəfindən nümayiş etdirilən keyfiyyətlərə əsaslanır.

2006-cı ildə biz İİP vasitəsilə 124 eməliyyatlar üzrə texniki, 49 universitet məzununu (sınaq təcrübəçilərini), 25

təcrübəli peşəkarı və 73 yay təcrübəsi keçən şəxsi işə qəbul etdik. Ərizəçilər ƏE və funksional şöbələr tərəfindən yoxlanılma, ingilis dili və bacarıq testləri, qrup halında çalışma və müsahibə mərhələlərindən ibarət rəqabətçi seçim prosesindən keçdilər.

Yaşları 18-dən 60-a qədər olan 3.500-dən çox müxtəlif namizəd ərizə ilə müraciət etmişdir. İşə götürülən məzun və təcrübəli peşəkarların 80%-i kişi, 20%-i isə qadın idi.

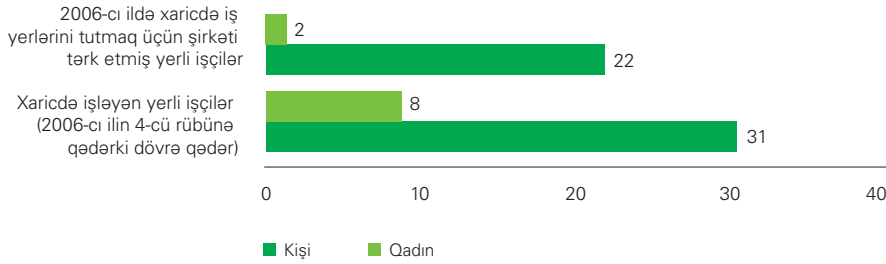
İİP-dən başqa, kənar namizədlər il ərzində öz ərizələrini aşağıdakı ünvana göndərə bilər baku_jobs@bp.com. Həmin ərizələr il ərzində istənilən vaxtda müvəqqəti əsaslarla boşalmış iş yerləri üçün nəzərdən keçirilə bilər.

Bundan əlavə, 2006-cı ildə ehtiyac duyulduğu halda, inzibati / yardımçı personal üçün 28 yerli təcrübəli peşəkar işə qəbul olunmuş, onlardan 4-ü kişi, 24-ü isə qadındır.

On yeddi yerli azərbaycanlı eməkdaş öz peşəkar karyeralarını Şimali Amerika, Rusiya, Avropa və Yaxın Şərqdə davam etdirmək üçün BP Azərbaycandan getmişdir.

Karyeranın inkişaf etdirilməsi

İşçi Qüvvəsinin bacarıqları (İQB) layihəsi əsasən yerli heyət tərəfindən idarə olunan şirkətin yaradılmasında tutduğumuz strategiyamızın

2006-cı ildə xaricə təyinat almış Azərbaycan vətəndaşları

başlıca elementlərindən biridir. 2006-cı ildə, biz İQB layihəsi çərçivəsində iki proqram tərtib etdik - milli kadrların irəli çəkilməsi proqramı (MKİÇP) və təşkilatçılıq bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi proqramı (TPİ).

MKİÇP dəyərləndirilmiş peşə bacarığına və güclü icra göstəricilərinə malik olan orta və yüksək səviyyəli yerli əməkdaşlar üçün tərtib olunmuşdur. Bu, yüksək səviyyədə qabiliyyətlərin yaradılması, bacarıq və biliklər boşluğunun aradan qaldırılmasına yönəlmiş istedadlar şəbəkəsi kimi həyata keçirilir. 2006-cı ilin sonuna olan məlumata əsasən, təqribən 80 nəfərlik yerli heyət MKİÇP-yə cəlb olunmuşlar.

TPİ işəgötürmə, təlim kursları və

inkişaf yolları ilə öz müvafiq sahələrinə dəstək verən peşəkarların tədris və inkişaf şəbəkəsidir.

Xarici ölkələrə təyinatlar 2006-cı ildə 39 nəfər Azərbaycan vətəndaşı xaricdə, ya BP Azərbaycan SİB-də, ya da BP qrupu daxilində digər biznes bölmələrində işləyirdi.

Podratçı işçi qüvvəsi 2006-cı ilin sonunda, AÇG layihəsində təqribən 9 400 podratçı işləyirdi ki, onların 80%-i azərbaycanlılar idi. Səngəçal terminalında 1 900-dən çox işçi çalışırdı ki, onların təxminən 75%-i Azərbaycan vətəndaşları idi. 2007-ci il ərzində tikinti layihələri başa çatdıqca, biz podratçı işçi qüvvəsinin

ümumi sayını təqribən 4 500 nəfərə qədər azaltmağı planlaşdırırıq.

Əmək münasibətləri İcra standartlarını qoruyub saxlamaq və BP-nin öhdəliklərinə cavab vermək üçün işçilər üçün çox sayda təlim kursları və inkişaf proqramları müəyyən edilmişdir. Təlim kursları dövrü iş saatları ərzində keçirilir və normal iş yerindən kənarında təşkil oluna bilər. 2006-cı ildə, biz 2005-ci ildəki 22 milyon dollar ilə müqayisədə təlim kurslarına 30 milyon dollar xərclədik ki, bu, vəsaitin üçdə bir nisbətdən çox artırılması deməkdir.

“Sınaq” proqramı Bu proqram global miqyasda rəqabət aparmaq qabiliyyəti səviyyəsinə çatmış və idarəçilik vəzifələrinə cəlb olunmuş bütün universitet məzunlarına açıqdır. Qabiliyyət birbaşa iş yerində çalışmaq təcrübəsi və formal təlim kurslarının strukturlaşmış proqramı vasitəsilə inkişaf etdirilir.

Proqramda davamlı iştirak əldə olunan nailiyyətdən asılıdır, lakin adi qaydada bu, üç il üçün nəzərdə tutulur. Həmin müddət ərzində, iştirakçı hər 12 - 18 aydan bir tutduğu iş yerini əsasən özünün bacarıq sahəsində dəyişir. Eyni zamanda, proqram iştirakçılara bütün dünyada bacarıqlı işçilərdən ibarət şəbəkənin qurulmasına başlamaq imkanı təmin edərək, bütün BP qrupu daxilində təcrübə qazanmaq fürsəti yaradır.

2006-cı ildə, BP Azərbaycan SİB “sınaq təcrübəçiləri”nin böyük sayına görə BP qrupu daxilində yeganə SİB olaraq qalmışdır. 2006-cı ilin sonunda BP Azərbaycan üçün çalışan 163 “sınaq təcrübəçisi” var idi - onlardan 149-u azərbaycanlı, 14-ü əcnəbi vətəndaş olmuşdur. Təxminən 32 “sınaq təcrübəçisi”; o cümlədən 26 azərbaycanlı il ərzində bu proqramı başa vurmuşdur.

Yay təcrübə proqramı Bu proqram BP-nin illik işəgötürmə prosesinin bir hissəsi kimi aparılır və uyğun ixtisas sahələri nəzərə alınmaqla, ikinci və üçüncü kurs tələbələri, eləcə də magistraturanın birinci kurs tələbələri üçün nəzərdə tutulur. Məqsəd gələcək peşə karyerası üçün bünövrə yaratmaqdan ibarətdir.

2006-cı ildə BP Azərbaycanın illik işəgötürmə proqramı

Sahələr üzrə məzunlar	Sayı	Kişi	Qadın
Ə və XI (əlaqələr və xarici işlər)	3	2	1
Kommersiya	3	2	1
Q və T (qazma və tamamlama)	15	11	4
Mühəndislik	17	16	1
MN və M (maliyyə nəzarəti və mühasibat)	3	2	1
SƏTƏM (sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, təhlükəsizlik və ətraf mühit)	3	1	2
Maddi-texniki təchizat	2	2	0
Geoloji-geofiziki işlər	3	1	2
Cəmi	49	37	12

Sahələr üzrə təcrübəli peşəkarlar	Sayı	Kişi	Qadın
Kommersiya	2	2	0
Q və T	1	1	0
RKT (rəqəmli və kommunikasiyalar texnologiyası)	1	1	0
Mühəndis-texniki	8	8	0
MN və M	1	0	1
ƏE (əmək ehtiyatları)	2	0	2
SƏTƏM	1	1	0
Texniki təchizat	2	2	0
Əməliyyatlar	1	1	0
Maddi texniki təchizat şöbəsi	3	3	0
Geoloji-geofiziki işlər	3	3	0
Cəmi	25	22	3

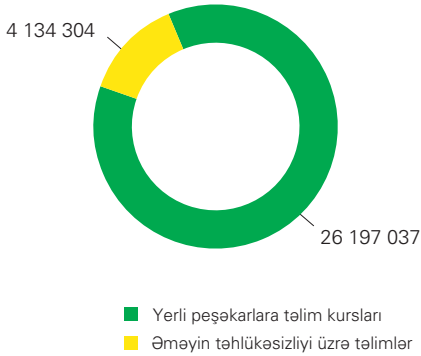

Əsaslı, şəffaf proses

"Bilirəm ki, BP-yə işəgötürmə prosesi ilə bağlı narahatlıq mövcud olub. Lakin mən əminəm ki, bu, çox əsaslı, şəffaf və peşəkar prosesdir və biz bu prosesin belə də qalmasını təmin etmək əzmindəyik. İşəgötürmədə ən vacib meyar onu təmin etməkdən ibarətdir ki, insanlar sizin BP-də işə yalnız layiqlik əsasında götürülə biləcəyinizi və layiqlikdən başqa heç bir meyarın qəbul olunmayacağını anlasınlar. Bu, mənim üçün ən vacib dəyərdir. ƏE direktoru kimi, mən yerli səviyyədə işəgötürmə prosesinin davam edən uğuru və bütövlüyünə qəti şəkildə sadıqəm və mənim qrupumun üzvləri də, bütün təşkilatdakı qrup rəhbərləri də buna sadıqdırlar. Biz hamımız anlayırıq ki, bu, həssas sahədir və işəgötürmə prosesinin aydın, şəffaf və ədalətli olmasının təşviq olunmasını davam etdirməliyik".

Zerinə Zeynalova ƏE üzrə vitse-prezident

Təlim kurslarına sərf olunan vəsaitlər (ABŞ dolları)

kursları və inkişaf proqramları müəyyən edilmişdir. Təlim kursları dövrü iş saatları ərzində keçirilir və normal iş yerindən kənarında təşkil oluna bilər. 2006-cı ildə, biz 2005-ci ildəki 22 milyon dollar ilə müqayisədə təlim kurslarına 30 milyon dollardan çox xərclədik ki, bu, vəsaitin üçdə bir nisbətəndə çox artırılması deməkdir.

Texniki təlim kursları 2006-cı ildə Xəzər Texniki Təlim Mərkəzi (XTTM) özünün Texniklər üçün Fond Proqramı, o cümlədən xüsusi texniki və peşə kursları vasitəsilə mühəndis-texnik karyerasının

inkişafı üzrə təhsil mərkəzi kimi fəaliyyətini davam etdirmişdir. 2006-cı ildə 100-dən çox texnik (2005-ci ildə 98 nəfər) Fond Proqramını bitirmiş və Azərbaycanda BP obyektlərinə işə qəbul olunmuşdur. XTTM-də hazırlıq səviyyəsini artırmaq üçün 120-dən çox əlavə texnik Fond Proqramını bitirmiş şəxsləri evəz edərək təlim kurslarına qəbul olundu.

İl ərzində biz kursun tədris proqramını yeniləşdirdik, bəzi praktiki təlim avadanlıqlarını əlavə etdik, əlavə proses mexanizmlərini, kompyuter avadanlığını quraşdırdıq, ingilis dili və peşə inkişafı

Təcrübə keçənlərə şirkət ilə iki aylıq müddətdə qısamüddətli layihələrdə iştirak etmək imkanı verilir. Proqram başa çatdıqdan sonra, onların keçdiyi təcrübə qiymətləndirilir və əla nəticə göstərənlərə uyğun iş yerləri təklif olunur.

2006-cı ildə bizim 73 yay təcrübəçimiz var idi ki, onlardan 57-si kişi, 16-sı qadın idi.

Təlim kursları İcra standartlarını qoruyub saxlamaq və BP-nin öhdəliklərinə cavab vermək üçün işçilər üçün çox sayda təlim

^a Bu, İİP-ə aid olmayan, ehtiyac duyulduqca işə götürülən təcrübəli peşekarları nəzərdə tutur

Yerli təcrübəli şəxslərin ehtiyac olduğu təqdirdə işə götürülməsi^a

Sahə	Sayı	Kişi	Qadın
Ə və Xİ	9	2	7
Kommersiya	4	4	0
Q və T	4	4	0
RKT	5	5	0
Mühəndis-texniki	3	2	1
MN və M	14	3	11
ƏE	4	0	4
SƏTTƏM	21	15	6
Əməliyyatlar	4	2	2
Layihələr	3	1	2
Geoloji-geofiziki işlər	1	0	1
Maddi Texniki Təchizat şöbəsi (MTTŞ)	3	0	3
Yerüstü işlər üzrə texniklər	2	2	0
Cəmi	77	40	37

İstedadların inkişaf etdirilməsi - Nərminə Nəbiyeva

Nərminə Nəbiyeva BP şirkətinin London şəhərindəki baş ofisində üç il işlədikdən sonra, 2006-cı ildə BP Azərbaycana İstedadlar üzrə menecer kimi qayıtdı. O, öz yeni işini "istedada çiçəklənməsi üçün imkan yaratmaq" kimi təsvir edir və bu işdə BP rəhbərlərinə istedadların müəyyənləşdirilməsi və inkişaf etdirilməsi üçün ən yaxşı yollar barədə məsləhətlər verir.

Bakı Politologiya və Sosial İdarəetmə İnstitutunun məzunu olan Nərminə BP-yə 1998-ci ildə işə qəbul olundu. Əmək ehtiyatları şöbəsində o, işə əməyin təhlükəsizliyi, rəhbərlik və biznes bacarıqları mövzusunda təlim kurslarını əlaqələndirməklə başladı. Londonda, o, peşəkarlıq və fərdilik baxımından formalaşdı. Nərminə deyir: "İstehsalın olmadığı korporativ mərkəzdə işlədiyiniz zaman və gördüyünüz işdən yararlanan sahələrdən bir neçə təbəqə uzaq olduğunuz halda, yerinə yetirdiyiniz işin dəyəri daha az göz qabağında olur. Bunun həll yolu üçün öyrənmək və şəbəkə qurmaq imkanları mövcuddur." Onun daxil olduğu qrupun britaniyalı, yunan, alman və ispan üzvləri var idi və onların hər biri məsələlərə müxtəlif yanaşma təqdim edirdilər.

2006-cı ildə Kolumbiya, Trinidad və Vyetnamdan olan işçilərin BP Azərbaycan tərəfindən qəbul edilməsini qeyd edərək, o bildirir: "BP Azərbaycanın bu istiqamətdə irəliləməsindən çox şadam." Nərminə hesab edir ki, müxtəliflik və hər kəsin iştirakı kimi məsələlər -xüsusən də, uzunmüddətli sağlam biznes qurmaq məqsədi olduğu təqdirdə - çox vacibdir.

proqramlarını təkmilləşdirdik. Həmin dəyişikliklərin təsiri yenidən əlavə edilmiş 24 saatlıq əməliyyat və Mərkəzdəki BP-nin Əməliyyatları üzrə təlim qurğusunda tam miqyaslı texniki xidmət məşqləri zamanı özünü aydın büruzə verdi.

Fond proqramlarından sonrakı proqramlar vasitəsilə texniklərə digər təlim imkanları yaradıldı. Məsələn üçün, 2006-cı ildə yüzlərlə texnik "Bacarıqların formalaşdırılması" təlim proqramında iştirak etdi. BP-nin Alyaskada apardığı əməliyyatlara yeni iş yerlərinin əlavə

edilməsi əvvəllər Böyük Britaniya ilə məhdudlaşan xaricə təyinat proqramını daha da inkişaf etdirdi.

Peşə inkişafı Bir çox işçilər beynəlxalq səviyyədə tanınan peşəkar sənəstəlliliyə nail olmaq üçün həvəsləndirilir. İşçilərimizin hər il əldə etdiyi peşə sənəstəlliliyi magistr dərəcəsinə bərabərdir.

2006-cı ildə biz Bakıda Böyük Britaniyadakı Nottinqham Trent universiteti ilə əməkdaşlıqda kadrların yeni təhsil proqramının əsasını qoyduq.

Kadrların idarə edilməsi sahəsində Magistr diplomunun verilməsini nəzərdə tutan kurs qiyabi əsaslarla iki il ərzində keçirilir və Böyük Britaniyada kadrlar üzrə mütəxəssislərin peşə qurumunun - İşçi Heyəti və İnkişaf İnstitutunun (İHİİ) üzvü olmaq imkanı yaradır.

Böyük Britaniyada fəaliyyət göstərən İmtiyazlı Tədarük və Təchizat İnstitutu (İTTİ) ilə münasibətlərimiz davam etmişdir. 1998-ci ildə imzalanmış ilk müqavilədən sonra, BP-nin yeddi işçisi İTTİ-yə üzv olmuşlar - bu, iki illik

Aşağıdakı cədvəldə 2007-ci il üzrə BP Azərbaycanda yerli peşəkarların işə götürülməsi planının xülasəsi verilir

Sahə	2007-ci il üzrə Yerli işəgötürmənin məqsədləri			2007-ci il üzrə ümumi
	Təcrübəli peşəkarlar	Məzunlar	Texniklər	
Biznes Xidmətləri	3	0	0	3
Əlaqələr və Xarici İşlər (Ə və Xİ)	2	1	0	3
Kommersiya	2	3	0	5
Qazma və Tamamlama (Q və T)	3	6	0	9
Mühəndislik və Layihələr (M və L)	1	8	0	9
Maliyyə Nəzarəti və Mühəsibat (MN və M)	2	3	0	5
Əmək Ehtiyatları (ƏE)	2	0	0	2
SƏTTƏM	6	3	0	9
Hüquq	1	0	0	1
Əməliyyatların İdarə edilməsi (Əİ)	6	12	0	18
MTTŞ	3	0	0	3
Lay və Quyular (L və Q)	3	9	0	12
Texniklər	0	0	108	108
Cəmi	35	50	108	187

2006-cı ildə işə götürülmüş əcnəbilər

2006-cı ildə işdən çıxıb, öz ölkələrinə qayıtmış əcnəbi işçilər

İxtisas	Sayı	Kişi	Qadın	Sahə	Sayı	Kişi	Qadın
Kommersiya	4	4	0	Ə və XI	2	2	0
Q və T	14	13	1	Kommersiya	2	0	2
RKT	1	1	0	Q və T	19	18	1
Mühəndis-texniki	14	11	3	Mühəndislik	16	15	1
MN və M	2	2	0	MN və M	4	4	0
ƏE	3	1	2	ƏE	1	0	1
SƏTTƏM	5	4	1	SƏTTƏM	20	15	5
Rəhbərlik	1	1	0	Rəhbərlik	1	1	0
Hüquq	1	1	0	Əməliyyatlar	17	16	1
Əməliyyatlar	29	25	4	Layihələr	38	33	5
Layihələr	16	12	4	MTTŞ	1	1	0
MTTŞ	4	3	1	Təhlükəsizlik	1	1	0
Geoloji-geofiziki işlər	11	11	0	Geoloji-geofiziki işlər	6	5	1
Texniklər	7	6	1	Texniklər	11	11	0
Cəmi	112	95	17	Ümumi	139	122	17

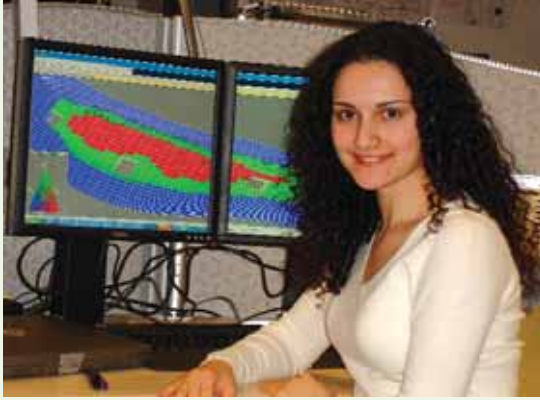
universitet diplomuna bərabərdir. 2006-cı ilin sonunda 10 SİB əməkdaşı İTTİ-nin bu diplomunu qazanmaq üçün çalışırdı. Bundan əlavə, BP Azərbaycanın 66 işçisi Böyük Britaniyada yerləşən İmtiyazlı İdarəetmə üzrə Mühəsiblər İnstitutu (CIMA) tərəfindən 2006-cı ilin sonunda keçirilən peşə səriştəliliyi kurslarında iştirak etmişdir. 2006-cı ilin oktyabr ayında, bizim əlaqələr və xarici işlər üzrə mütəxəssislerimizdən biri Böyük Britaniyadakı İctimai Əlaqələr İnstitutuna qoşulmuş və həmin

xanım mütəxəssis öz imtiyaz dərəcəsinə 2007-ci ildə alacaq.

50-dən çox mühəndis Böyük Britaniyanın Mühəndislik və Texnologiya İnstitutu, Mexaniki Mühəndislər İnstitutu, Kimya Mühəndisləri İnstitutu, Mülki Mühəndislər İnstitutu, İnşaat Mühəndislər İnstitutu və Ölçülər və Nəzəret Institutunun birində Peşəkar Mühəndis və ya Korporativ Mühəndis diplomu almağa səy göstərirdi. 2006-cı ildə bizim ilk iki azərbaycanlı mühəndisimiz - Əjdər Əsgərov və Rəhman Rəhmanov öz məqsədlərinə nail oldu.

Neft Mühəndisləri Cəmiyyəti (NMC)

BP Azərbaycan bilikləri bölüşmək məqsədilə neft və qaz sənayesinde çalışan mütəxəssisləri bir araya getirən Neft Mühəndisləri Cəmiyyətinə verdiyi dəstəyi davam etdirmişdir. İl ərzində NMC-yə yüksələn xətlə azərbaycanlılar qoşulmuşdur və hal-hazırda, cəmiyyətə üzv olan azərbaycanlı tələbələrin sayı istənilən digər ölkədən çoxdur (təqribən 350 nəfər). Hal-hazırda, BP Azərbaycan NMC-nin peşə / texniki mütəxəssisləri arasında ən böyük vahid üzvdür. BP-nin

Arzu Hacızadə, yeni üfüqlərə baş vuraraq

Arzu Hacızadə iki ay ərzində lay mühəndisinin köməkçisi işləyərək, yay təcrübəsini BP Azərbaycanda keçdi. Bundan sonra, öz təhsilini bitirmək məqsədilə Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasına qayıtdı; təhsilini başa vurduqdan sonra ona təcrübəçi neft mühəndisi kimi Çıraq Əsas İdarəetmə qrupunda iş təklif olundu. Öz sınaq fəaliyyətinin ikinci ilində Arzu hasilat əməliyyatları, quyu əməliyyatları və dəniz mühiti sahələrində təcrübə qazanaraq, quyu xidmətləri qrupuna qoşulmaq məqsədilə Aberdine yollandı. Növbəti il o, lay mühəndis işləri sahəsində təcrübə toplamaq üçün Böyük Britaniyada yerləşən "Azəri" yatağının idarəedilməsi qrupuna daxil oldu.

Arzu deyir ki, "sınaq təcrübəçisi" olmaq ona qlobal BP miqyasında öyrənmək imkanı verdi. O bildirir: "BP məni təlim kurslarında iştirak etməyə həvələndirdi və eyni zamanda, məsləhətlərin verilməsi məqsədilə təcrübəli işçilər ayırdı. Mənim yaxşı supervayzerlərim var idi və indi də var." Daha sonra o söyləyir: "Hesab edirəm ki, işə böyük həvəslə yanaşmağım da mənə kömək etdi. Mən işimdən zövq alıram. Həyatımızın yarısını işdə keçirdiyimizi nəzərə alsaq, gördüyümüz işdən zövq almaq da vacibdir. Lakin "Sınaq" proqramına aid digər vacib məsələ ondan ibarətdir ki, onun bir çox hissəsi real işdir. Bu, bəlkə də, arzu etdiyiniz ən yaxşı təlim kursu idi".

Bakıda NMC-yə verdiyi davamlı dəstək mühazirələrin təşkil olunması və tələbələrə yönəlmiş tədbirlərin keçirilməsini əhatə edirdi.

Etik normalara riayət

Yüksək davranış standartlarını müəyyən etmək və onlara ardıcıl şəkildə nail olmaq məqsədilə BP şirkəti bütün işçilər tərəfindən riayət olunmalı BP-nin Davranış Kodeksi (DK) kimi tanınan qrup miqyasında standartı işləyib hazırlamışdır. Həmin Kodeks oxşar məsələləri əhatə edən hər hansı yerli qanunlara və ya qaydalara paralel işləyir.

Davranış Kodeksi dünyanın istənilən yerində çalışan BP-nin bütün işçiləri tərəfindən riayət olunmalı standartı müəyyən edir. Bu Kodeks qeyri-qanuni, korrupsiya və ya qeyri-etik hallara qadağa qoyur və yüksək düzgünlük standartlarını tələb edir. Kodeksi pozmaq halları çox ciddi şəkildə nəzərə alınır və bu, inzibati tədbirin görülməsindən tutmuş işdən azad edilməyə qədər nəticələne bilər.

Hökumətlər və icmalara gəldikdə, Kodeks maddi və ya digər formada BP-nin heç bir korporativ siyasi yardımlar etməmək siyasətini vurğulayır. Kodeks, eyni zamanda, hədiyyələrin verilməsi və alınması, əyləncənin təşkili, maraqların

toqquşması, rüşvətخورluq, rəqabət, ticarət məhdudiyətləri, çirkli pulların yuyulması və təchizatçılar ilə işə aid təfərrüatlı qaydaları təmin edir.

Yerli qaydalar, qanun və ya normalar sahəsində fərqlər mövcud olduğu təqdirdə, işçilər davranışın ən yüksək standartının müəyyən edilməsindən asılı olmayaraq, ya Kodeksi, ya da yerli qaydaları tətbiq etməlidir.

BP Azərbaycan ölkədə apardığımız əməliyyatların bir hissəsi kimi, daha çox baş vermək potensialına malik dələduzluq və etik risklərin olduğu xüsusi sahələri müəyyən etmişdir. Əsasən, həmin sahələr böyük və kiçik həcmli müqavilələr üçün bütün təchizat xəttində müqavilə və təchizatçının seçilməsi, eləcə də müqavilənin idarə edilməsi, işəgötürmə prosedurları və digər inzibati proseslərə aiddir.

2006-cı ildə həmin sahələrin hər hansı birində riskləri minimum həddə endirmək məqsədilə, biz bir sıra tədbirlər gördük, o cümlədən üçüncü tərəflər üçün riskin qiymətləndirilməsi modeli, BP Davranış Kodeksi əsasında gözənilən nəticələrin tətbiqini gücləndirərək, rüblük etik qaydalar üzrə pozuntuların işçilər tərəfindən bildirilməsi, departamentlərdə riayət olunma və etika məsələləri üzrə şəxsləri təmsil edən yenicə qurulmuş

Bilirdinizmi?

- İlin sonunda, orta və yüksək rəhbərlik dərəcələri olan 170 Azərbaycan vətəndaşı vardı (2005-ci ildə - 129 nəfər). Onlardan qırx nəfəri yüksək rəhbərlik dərəcəsinə (2005-ci ildə - 22 nəfər), 130-u isə orta rəhbərlik dərəcələrində idilər (2005-ci ildə 107 nəfər olmuşdur)"
- Onların 19%-dən çoxu (170-dən 33 nəfəri) qadınlardır"
- Bir nəfər Azərbaycan vətəndaşı BP Azərbaycan SİB-nin vitse-prezidenti (və eyni zamanda, BTC şirkətinin İcraçı rəhbəri) təyin olunmuşdur"
- BP Azərbaycan SİB-dən kənarında BP qlobal təşkilatı daxilində altı Azərbaycan vətəndaşı yüksək rəhbərlik dərəcəsinə, doqquzu isə orta rəhbərlik dərəcəsinə idi

Etik Qaydalara Riayət Şəbəkəsinin mövcudluğu və bütün yeni işçilər üçün məlumatlandırma yığıncaqlarının davam etdirilməsi sahəsində addımlar atdıq.

Əlamətdar hadisələr 2006 BP

Azərbaycanın Davranış Kodeksinə və tətbiq oluna bilən qanun və qaydalara nə

dərəcədə riayət etməsinin əsas göstəricisini etik normalara riayət üzrə bütün BP qrupunu əhatə edən və hər il keçirilən attestasiya prosesi müəyyən edir. Bu, bizə potensial riskləri və narahatlıqları müəyyən etmək və lazım olan yerlərdə tədbirlər görmək imkanı yaradır. Aşkar edilən hər hansı risklər və narahatlıqlar barədə BP Azərbaycan SİB-nin prezidenti tərəfindən imzalanan etik normalara riayət hesabatında BP Qrupunun rəhbərliyinə məlumat verilir. Biz ən axırncı illik etik qaydalara riayət üzrə attestasiya hesabatını 2006-cı ildə tamamlamışıq.

Bu prosesin bir hissəsi olaraq, biz fərdi attestasiya tətbiq etmişik. Bunun nəticəsi olaraq, BP Azərbaycanın bütün işçilərindən il ərzində yerinə yetirdiyi işlərin Davranış Kodeksi ilə uyğun olduğunu yazılı şəkildə təsdiqləmək xahiş edilir. Təsdiqləmə prosesi zamanı, 400-dən çox fərdi məsələ qaldırılmışdır. Onların hamısı nəzərdən keçirildikdən sonra 65 potensial etik narahatlıq qiymətləndirilmişdir. 65 narahatedici haldan, 60-ı dərhal öz həllini tapmışdır. Qalan beş halın hamısı üzrə 2007-ci il ərzində düzəliş xarakterli müdaxilə tədbirləri görülməkdir.

BP Azərbaycanın bütün işçiləri hər hansı etik narahatlıqlarını birbaşa rəhbərlik qarşısında və ya şirkətin "OpenTalk" adlanan etik qaydalara riayət üzrə yardım xətti vasitəsilə qaldıra bilər. Bu təşəbbüs çərçivəsində, şirkət xahiş edir ki, bildirilən

hər hansı narahatlıq lazımı qaydada nəzərdən keçirilməli, müvafiq hesab edildiyi halda, məxfi formada araşdırılmalı və onunla bağlı tədbirlər görülməlidir.

2006-cı ildə Azərbaycanda işləyən bir sıra işçilər və podratçı heyət tətbiq olunan qanunlara, normalara və ya BP-nin Davranış Kodeksinə riayət etmədiklərinə görə işdən azad edilmişlər. Riayət etməməklə bağlı misalları işdən sui-istifadə, əməyin təhlükəsizliyi sahəsində qeyri-müvafiq davranış, şirkət resurslarından qeyri-düzgün istifadə, dələduzluq və oğurluq hallarını əhatə edir.

2007-ci ildə biz Azərbaycanda çalışan işçilər arasında biznes davranışında gözlənilən nəticələrdən daha yüksək dərəcədə məlumatlılığa nail olmaq məqsədilə səylərimizi davam etdirmək niyyətindəyik. Planlaşdırılan tədbirlər bütün əməliyyat sahələrində narkotik maddələr və spirtli içkilərin olub-olmasını müəyyən etmək üçün təsadüfi yoxlama proseduru, işəgötürmə prosesinin kənar təşkilat tərəfindən auditinin tətbiq olunmasını və fərdi qiymətləndirmə prosesi zamanı maraqların toqquşması barədə bəyannamənin daxil edilməsini nəzərdə tutur.

Podratçılar və etik normalar Biznesimizin böyük bir hissəsi podratçılar ilə eməkdaşlıq şəraitində aparılır. BP-nin prosesləri podratçıları diqqətlə və layiqincə seçmək, maraqların toqquşmasından, yolverilməz hədiyyələr

və əyləncədən uzaq olmaq məqsədilə tərtib olunmuşdur. Biz öz podratçılarımızdan bütün hüquqi normalara uyğun olmasını gözləyirik və BP-nin Davranış Kodeksində təsvir olunduğu şəkildə, yalnız BP-nin öhdəliklərinə uyğun fəaliyyət göstərən podratçılarla biznes fəaliyyəti aparmağı planlaşdırırıq.

Öz karyerasının mühəndisi

2006-cı ildə Əsas Layihələr üzrə İcra bölümünün layihə mühəndisi Rəhman Rəhmanov Böyük Britaniyadakı Mühəndislik və Texnologiya İnstitutundan (MTİ) Peşəkar mühəndis kimi fəxri status aldı. O, bu institutun peşəkar mühəndisi olan ilk azərbaycanlıdır. Eyni zamanda, elektrik mühəndisliyi üzrə elmlər namizədi dərəcəsini aldıqdan və sənayedə yeddi ildən çox təcrübə qazandıqdan sonra Rəhman iki il bundan əvvəl bu statusu almaq qərarına gəldi. "Mən öz karyeramda inkişafım üçün hərəkətverici qüvvə kimi həmişə çətinlikləri və yüksək məqsədləri seçməyi xoşlayıram"-Rəhman deyir. "Mən fərdi inkişaf planımda peşəkar mühəndis statusunun alınmasını yaxın müddətli məqsəd kimi qarşıma qoydum və beləliklə, onu özüm üçün daha vacib prioritet olaraq qəbul etdim. Eyni zamanda, MTİ-dən peşəkarlıq dərəcəsi almaq arzusunda olan kifayət sayda elektrik və alet mühəndisləri var idi. Mən sadəcə ona nail olmaq istəyirdim ki, bu dərəcə mənim qalan həmkarlarımı həvələndirsin. İndi mən MTİ-nin Azərbaycandan olan ilk peşəkar mühəndisi adını qazanmağımla fəxr edərim, lakin bu dərəcə həmçinin yeni və daha mürəkkəb məqsədlərə nail olmaq haqqında düşündürməyə başlayır"-deyə Rəhman əlavə edir.

1.9 Fəsil 1-də verilmiş əsas statistik məlumatlar^a

İstismar

- Çıraq 1, Mərkəzi Azəri, Qərbi Azəri və Şərqi Azəri platformalarından neft hasilatı ilin sonunadək orta hesabla gündə 472 000 barel olmuşdur (142 000 barel Çıraq-1, 223 000 barel Mərkəzi Azəri (MA), 96 000 barel Qərbi Azəri (QA) və 11 000 barel Şərqi Azəri (ŞA) platformalarından).
- Biz Azərbaycana 2,2 milyard standart kub metr səmt qazı çatdırıldıq.

Maliyyə

- AÇG işlənməsinə qoyulmuş əsaslı xərclər (tərəfdaşlarla) 2,48 milyard dollar olmuşdur.
- BTC tikintisinə qoyulmuş əsaslı xərclər (tərəfdaşlarla) 920 milyon dollar olmuşdur.
- ŞD/CQBK tikintisinə qoyulmuş əsaslı xərclər (tərəfdaşlarla) 1,04 milyard dollar olmuşdur.
- AÇG/ŞD-yə qoyulmuş əməliyyat xərcləri (əməkdaşlarla) 254 milyon dollar olmuşdur.

Ətraf mühit

- İQ-lərin emissiyası 2005-ci ildəki 610 010 ton/il müqabilində 2006-cı ildə 612 670 ton/il olmaqla 0,4% artmışdır.
- Normal əməliyyat şəraitində atmosfərə buraxılan İQ emissiyaları (hasil edilmiş hər min barel neft və qaz

hasilatında buraxılmış emissiyalar)

2005-ci ildəki 21,4 t/mbne-dən 2006-cı ildə 11,8 t/mbne-dək düşərək, qırx beş faiz azalmışdır.

- Məşəldə yandırılan məşəl qazının ümumi həcmi 2005-ci ildəki 448 279 tondan 332 641 tonadək aşağı düşərək, təxminən 25% azalmışdır.
- Yanacaq qazından istifadə 136 273 tondan 284 197 tona çataraq, yüz doqquz faiz artmışdır.
- Dizel yanacağından istifadə 2005-ci ildəki 20 065 tondan 2006-cı ildə 24 176 tona çataraq, iyirmi faiz artmışdır.
- Elektrik enerjisinin idxalı 2005-ci ildəki 21 371 MWh-dan 2006-cı ildə 5 545 MWh-a düşərək yetmiş dörd faiz azalmışdır.
- Dənizə atılan qazma şlamının miqdarı 2005-ci ildəki 13 014 tondan 15 811 tona çataraq iyirmi bir faiz artmışdır.
- Çıraq 1 platformasından atılan SnƏQM-in miqdarı 2005-ci ildəki 3 315 tondan 1 563 tona düşərək əlli üç faiz azalmışdır.
- Hasil edilmiş təhlükəli tullantının miqdarı 35 683 ton olmuşdur.
- 63 276 ton tullantı ləğv edilmişdir.
- Neft dağılmalarının sayı 2005-ci ildəki 54 dağılma ilə müqayisədə 2006-cı ildə 41 dağılma olmaqla iyirmi dörd faiz azalmışdır.
- 2005-ci ildə axıdılmış həcmmlər 24 410 litr müqabilində 2006-cı ildə 8 396 litrədək aşağı düşərək altmış altı faiz azalmışdır.

Əməyin təhlükəsizliyi

- 2006-cı ildə Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz əməliyyatlarla əlaqədar bir ölüm hadisəsi.
- BP Azərbaycanın quruda nəqliyyatın idarə edilməsində heç bir QNIİGH olmamışdır.
- Nəqliyyat qəzalarının baş vermə tezliyi 0,49-dan 0,71-dək artmışdır.
- BP Azərbaycan SİB-nin əməkdaşlarına SƏTTƏM üzrə 43 786 saat təlim keçilmişdir.

Əməkdaşlar

- 303 nəfər yeni milli kadr işə götürülmüşdür (yalnız Azərbaycanda).
- 2006-cı ilin sonunda BP Azərbaycanda əməkdaşların sayı 2 048 nəfər olmuşdur.
- 2006-cı ildə təlimə 30,3 milyon dollar xərclənmişdir:
  - a. yerli mütəxəssislərin təliminə - 26,2 milyon dollar
  - b. əməyin təhlükəsizliyi təliminə - 4,1 milyon dollar

^a Əgər başqa cür göstərilməyibse, məlumatlar BP Azərbaycanın 2006-cı il üzrə icra göstəricilərinə aiddir.

BP Azərbaycanda: cəmiyyətdə bizim rolumuz

2

- 2.1 Azərbaycanca davamlı inkişafa dəstək
  - Regional İnkişaf Təşəbbüsü
  - İctimai sərmayə qoyuluşu
  - Ətraf mühitə sərmayə qoyuluşu
- 2.2 Gəlirlərin şəffaflığı
- 2.3 Sahibkarlığın inkişafı
- 2.4 Təhsil təşəbbüsləri
- 2.5 Fəsil 2 üzrə əsas statistik göstəricilər

2.1 Azərbaycanda davamlı inkişafa dəstək verilməsi

2006-cı ildə BP və tərəfdaşları Azərbaycanda sosial inkişaf layihələrinə təxminən 6,7^a milyon dollar vəsait qoymuşdur. Bizim sosial inkişaf layihələrimiz Regional İnkişaf Təşəbbüsü, İctimai Sərmayə Proqramı, Ətraf Mühitə Sərmayə Proqramı və digər müxtəlif təşəbbüslər vasitəsi ilə həyata keçirilir.

Regional İnkişaf Təşəbbüsü (RİT)

Regional İnkişaf Təşəbbüsü (RİT) Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə sosial-iqtisadi inkişafa uzunmüddətli töhfə verilməsinin təmin edilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu təşəbbüs BP və onun Azərbaycandakı tərəfdaşlarının təcrübəsini, bilik və bacarıqlarını və resurslarını inkişaf təşkilatlarının şəriştəliliyi ilə birləşdirir. RİT BP Azərbaycan tərəfindən idarə olunur.

RİT-də diqqət genişmiqyaslı, bütün ölkəni əhatə edən regionlararası proqramların üzərində cəmlənir və onun layihələri ölkə üçün xarakterik olan inkişaf ehtiyaclarına uyğun olaraq seçilir. RİT-nin layihələşdirilməsində ən vacib

elementlərdən biri onun iqtisadi keçid dövrünü yaşayan və yüksək yoxsulluq səviyyəsindən əziyyət çəkən ölkələrdə neft və qaz sənayesi kimi irimiqyaslı hasilat sənayesinin yaratdığı problemlərin həlli üçün cavab tədbirləri görmək qabiliyyətidir. RİT diqqətini üç əsas sahə - sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi, enerjiden səmərəli istifadə və səmərəli idarəetmə üzərində mərkəzləşdirməklə öz təsirini maksimuma çatdırmağa səy göstərir. Bilik və bacarıqların yaradılması və təhsil bu üç sahənin hər biri üçün seçiyəvi olan vacib və ayrılmaz tərkib hissələrdən biridir.

2006-cı il ərzində RİT öz diqqətini Azərbaycanda əsasən sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi layihələrinin həyata keçirilməsi üzərində cəmləmişdi. RİT

vasitəsilə Azərbaycanda 3,3 milyon dollardan artıq vəsait qoyuldu.

Əlamətdar hadisələr 2006 2006-cı ildə bir neçə mühüm RİT nailiyyəti qeydə alınmışdır:

- **Təchizatçı Müəssisələri Maliyyələşdirmə Mexanizmi (TMMM) müqaviləsi:** 2006-cı ildə öz tərəfdaşları adından BP Azərbaycan və Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (BMK) çox mühüm yeni bir təşəbbüsdə - yeni Təchizat Sistemini Maliyyələşdirmə Qurumu pilot layihəsində ilk addımı atdı. Bu layihə BMK-nin Azərbaycan Mikromaliyyələşdirmə Bankı (AMB) ilə bağladığı ayrıca kredit müqviləsi əsasında 316 000 dollar məcmu kredit kapitalı vasitəsilə həyata keçirildi. TMMM BP və onun

“AzMETKO” - sahibkarlığın inkişafına yönələn kreditdən faydalanır

Ölçmə xidmətləri, mürəkkəb sazlama və avtomatlaşdırma üzrə ixtisaslaşan yerli “AzMETKO” şirkəti Təchizatçı Müəssisələri Maliyyələşdirmə Mexanizmindən (TMMM) kredit götürən ilk şirkət oldu. TMMM kreditinin verilməsi üçün seçim Biznes Mərkəzi tərəfindən sınaq müsabiqəsindən keçirildi, daha sonra AMMB-nin kredit qiymətləndirilməsi aparıldı və nəhayət, hər üç tərəfin nümayəndələrinin daxil olduğu TMMM-nin Kredit Komitəsi tərəfindən təsdiq olundu.

“AzMETKO” 1998-ci ildən bəri Şimal Marşrutu və Qərb Marşrutu neft ixrac boru kəmərlərinin Səngəçal, Sumqayıt, Siyəzən, Şirvanovka terminallarında ölçmə avadanlıqlarının etibarlı işinin təmin edilməsi xidmətlərini yerinə yetirir. Bir qədər bundan əvvəl, 2005-ci ildə “AzMETKO” Şimal Marşrutu, Qərb Marşrutu, BTC və CQBK boru kəmərləri boyunca ölçmə cihazlarının kalibrləşdirmə xidmətlərini yerinə yetirmək üçün BP Azərbaycanla dörd illik müqavilə imzaladı.

“AzMETKO”-nun baş direktoru Şükür Ağazadə deyir: “Fəxr edirik ki, “AzMETKO” bu layihə təşəbbüsündə iştirak edən ilk şirkətdir. Biz dünya səviyyəli xidmətlər təmin etmək və TMMM kreditlərindən faydalanacaq digər yerli neft sənayesi təchizatçıları və xidmət müəssisələrinə nümunə olmaq üçün əlimizdən gələni edəcəyik.”

^a Bura BP və onun tərəfdaşları tərəfindən qoyulan 6,59 milyon dollar ictimai sərmayə və yalnız BP tərəfindən qoyulan 154 000 dollar vəsait daxildir

Eyvazlılar - ulduz icraçı

“Canlı universitet konsepsiyası” proqramının bir hissəsi kimi, Eyvazlılar “Ulduz” icma qrupu (UİQ) yeni formalaşan Məşədi Qaralar İcma qrupu (YFİQ) və Bələdiyyə ilə birlikdə 2005-ci ildə özlərinin ilk integrasiya edilmiş layihələrini - yeddi kilometrlik yolun cəmi 16 422 dollar xərcə təmiri ilə nəticələnən yolun təmiri təşəbbüsünü həyata keçirdi. İSP bu layihəyə 11 322 dollar miqdarında vəsait ayırdı və hər iki icma bu layihəyə birlikdə 5 100 dollar məbləğində pul verdi.^a

Bu müvəffəqiyyət Eyvazlılar UIQBT-ni (UIQ bələdiyyə tərəfdaşları) və Məşədi Qaralar YFİQBT-ni (YFİQ bələdiyyə tərəfdaşları) 2006-cı ildə yeni bir problemin birgə həllinə sövq etdi. Hər iki icmada (Eyvazlılar və Məşədi Qaralar icmalarının əhalisi müvafiq olaraq 529 və 603 nəfərdir) suvarma suyunun müntəzəm təchizatı olmadığına görə, bu qruplar və bələdiyyə idarələri “Uşaqları Xilas Təşkilatı”na iki artezian quyusunun qazılması təklifi ilə müraciət etdilər.

Layihə əsasında Məşədi Qaralar icmasında 100 metr dərinliyi olan birinci quyu qazıldı və nasos quraşdırıldı. Dərinliyi 40 metr olan ikinci quyu Eyvazlılar icmasında qazıldı və həmin quyunun nasosu transformatorundan alınan elektrik enerjisi ilə işləyir. Bu layihəyə çəkilən ümumi xərcin miqdarı 28 256 dollar oldu və bunun da 19 811 dollar məbləğini İSP, qalanını isə icmalar ödədi. Bu layihə hər iki icmaya yalnız suvarılan torpaq sahələrini genişləndirməyə və gəlirlərini artırmağa imkan yaratmaqla yanaşı, həm də onlara problemlərin həll edilməsində bacarıq və təcrübə mübadiləsi aparmağa ruhlandırırdı. Onların icma qrupunda təşkilatlanmağı və əməkdaşlığı digər icmalara kənd həyatında qarşıya çıxan problemlərin öhdəsindən necə gəlməyin yollarını göstərir.

- tərəfdaşları, BMK və AMB tərəfindən təmin edilən resurslar vasitəsilə Azərbaycanın yerli neft və qaz sənayesi təchizatçı və xidmət müəssisələrinin inkişafına dəstək vermək üçün təsis olunmuş birgə kredit qurumudur. 2006-cı ilin sonlarında Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası ilə TMMM-nin ümumilikdə 15 milyon dollar dəyərində olan ikinci mərhələsinə başlamaq üçün Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (BMK) ilə müqavilə imzalandı. BP və onun Azərbaycandakı tərəfdaşları və BMK yerli bankların birindən alınmaqla, hər biri əvvəlcə 6 milyon dollar və daha sonra 3 milyon dollar vermək barədə razılığa gəldilər.
- **Kiçik və orta müəssisələr (KOM) və Mikromaliyyələşdirmə kredit proqramı:** BP Azərbaycan öz tərəfdaşları adından Azərbaycan və Gürcüstanda özəl sektorun inkişafına dəstək vermək məqsədi ilə Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) ilə bir müqavilə

- imzaladı. Birinci ödəmə müqaviləsinin bir hissəsi kimi, BP Azərbaycan 4,65 milyon dollar verəcək və AYİB bu məbləği ya iqiqat artıracaq, ya da ondan da artıq bir məbləğ verəcəkdir. Bu vəsaitdən yerli bankların KOM-lar və mikromaliyyələşdirmə institutlarının mikrobiznes sahələri üçün kredit kapitalını təmin etmək məqsədi ilə istifadə olunacaqdır. BP və onun Azərbaycandakı tərəfdaşları, eləcə də bu proqramın bir hissəsi kimi, bank və qeyri-bank sektorlarına texniki yardımı təmin edəcəkdir.
- **Özəl və Dövlət Müəssisələrinin Tərəfdaşlığı (ÖDMT) layihəsi:** BP, Statoil, Chevron və BMK Almaniya Texniki Əməkdaşlıq (ATƏ) Cəmiyyəti ilə tərəfdaşlıqda neft və qaz sənayesinə qoyulmuş sərmayələrdən yerli biznes sahələrinin faydalanmasına kömək etmək məqsədi ilə 2004-cü ildə iki illik ÖDMT layihəsini həyata keçirməyə başladılar. Bu layihəyə

qoşulan şirkətlərin üçü 2006-cı ildə BP-nin elan etdiyi tenderlərdə iştirak etmək hüququ qazandı.

- **Kiçik və orta müəssisələr üçün biznes xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi:** BP və onun Azərbaycandakı tərəfdaşları və BMK yüksək keyfiyyətli və məqbul qiymətlərlə KOM sektoruna təlim və məsləhət xidmətləri təklif edən Azərbaycan Bank Təlim Mərkəzinə (ABTM) dəstək verməkdə davam etmişdir. 2006-cı ildə ABTM 320 nəfər iştirakçı üçün 32 təlim məşğələsi təşkil etdi. Onların təxminən yarısı 88 müxtəlif KOM-ları təmsil edirdi. Yerli məsləhət təlimi bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədi ilə ABTM il ərzində yeddi nəfər məsləhətçi hazırladı.
- **Mikromaliyyələşdirmənin ilkin vəziyyətinin yoxlanılması layihəsi:** Azərbaycan Mikromaliyyələşdirmə Assosiasiyası (AMA) tərəfindən həyata keçirilən və RİT, BMT İnkişaf Proqramı, Avrasiya Fondu və AMA-nın

2006-cı ildə BP Azərbaycan SİB-nin sosial xərcləri

	Azərbaycan	Gürcüstan	Türkiyə	Cəmi
Ümumi xərclər - BP və tərəfdaşlar (ABŞ dolları ilə) ^a	6 747 794	5 102 409	5 274 733	17 124 936
Yalnız BP tərəfindən çəkilmiş xalis xərclər (ABŞ dolları ilə)	2 172 467	1 764 206	1 657 595	5 594 268

^a Daha etraflı məlumat üçün bax: BP Azərbaycan Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat 2005, səh.54

Soldan sağa: Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının biznes qrupu direktoru Olivier Deskamps və BP Azərbaycan SİB-nin prezidenti Bill Şreyder Azərbaycan və Gürcüstanda özəl sektorun inkişafına dəstək üzrə saziş imzalayırlar.

birgə səyləri ilə dəstək verilən bu layihə Azərbaycan mikromaliyyəlaşdirmə institutlarının (AMİ-lər) fəaliyyətlərini sənaye standartları göstəriciləri prizmasından tədqiq etdi. 2006-cı ildə AMA özünün ilk hesabatını təqdim etdi və Bakıda bir beynəlxalq konfrans keçirdi. Hesabat göstərdi ki, Azərbaycan mikromaliyyəlaşdirmə institutlarının (əsasən öz kapitalı ilə maliyyələşdirilən) xarici resurslardan geniş istifadə imkanları var, onlar öz diqqətlərini əsasən kənd ərazilərində cəmləşdiriblər və gözəl portfel keyfiyyətinə malikdirlər. Hesabat tövsiyə etdi ki, mikromaliyyəlaşdirmə institutları öz təşkilatları daxilində maliyyə şəffaflığının təmin olunmasına daha çox diqqət yetirsinlər. Bu layihənin bir hissəsi kimi, mikromaliyyəlaşdirmə institutları üçün silsilə bacarıqların yaradılması təlimləri keçirildi.

İctimai sərmayə qoyuluşu

Xülasə Bizim Azərbaycandakı ictimai sərmayə layihələrimiz bizim obyektlərin yaxınlığında yaşayan insanlar üçün müsbət sosial və icma inkişafı sahəsində üzərimizə götürdüyümüz cari öhdəlikləri əks etdirir. Layihələrimizin əməliyyatlar dövrünün başlanması bizim icmalara və ətraf mühitə sərmayə proqramlarımızda yeni bir mərhələnin başlanğıcı oldu.

2006-cı ildə müxtəlif ictimai sərmayə layihələrinə təxminən 3,2 milyon dollar vəsait xərcləndi.

İctimai Sərmayə Proqramı 2006 Əlamətdar hadisələr

2006-cı il bizim tikinti mərhələsində olan bir çox layihələrimizin davam etməsi və başa çatdırılması və bizim İctimai Sərmayə Proqramımızın (İSP) ikinci mərhələsinin başlanması ilə yadda qalan oldu. İSP II kimi tanınan bu yeni proqram fəaliyyətlərimizin bilavasitə təsirinə məruz qalan sahələrdə icmalarla BP və onun tərəfdaşları arasında konstruktiv və qarşılıqlı faydalı əlaqələri daha da yaxşılaşdırmaq, həmin icmaların üzvlərinə əhəmiyyətli və uzunmüddətli faydalar vermək kimi iki məqsədə xidmət edir.

İSP II-nin əsas leytmotivi, birinci İSP-də olduğu kimi, iqtisadi inkişaf - xüsusilə, kənd təsərrüfatı və icma əsaslı müəssisələr, icma infrastrukturunun bərpa edilməsi vasitəsilə icma səfərbərliyi və bilik və bacarıqların yaradılması üzərində qurulmuşdur. İcmalarda bu məqsədlərə nail olmaq üçün biz bələdiyyələrlə, yerli hökumət orqanları və digər müvafiq səhmdarlarla yaxından əməkdaşlıq etməyə səy göstəririk. Ümid edirik ki, hər hansı yeni proqram bizim əvvəlki təşəbbüslərimizi daha da gücləndirəcək və onlara əsaslanacaqdır.

2006-cı ildə BP tərəfindən rəhbərlik

edilən bir çox təşəbbüslər nəticəsində sosial və iqtisadi fəaliyyətlərin geniş bir diapazonu həyata keçirilmişdir:

- Beynəlxalq Xilas Komitəsi (BXK) bizim adımızdan Bibiheybət ərazisində iki illik ictimai sərmayə proqramını başa çatdırdı. Layihənin ümumi qiyməti 254 000 dollar idi. Bu layihə əsasında həyata keçirilən təşəbbüslərə elektrik enerjisi təchizatı sisteminin bərpası, bir orta məktəbin təmiri, bir mədəniyyət sarayının təmir edilməsi, köçkünlərin məskunlaşdığı bir qəsəbədə elektrik enerjisi təchizatı sisteminin bərpası və bir səhiyyə obyektinin tikintisi daxil idi. 2006-cı ildə icma nümayəndələri Bibiheybətdə həyata keçirdiyimiz layihələrə təxminən 30 000 dollar vəsait verdi və müxtəlif sosial layihələrimiz yerli bələdiyyə və icra orqanları tərəfindən dəstəkləndi.
- Kənd təsərrüfatının inkişaf etdirilməsi bizim fəaliyyətlərin mərkəzində dayanmaqda davam etdi. Kənd təsərrüfatı sahələrində səmərəli fəaliyyət təcrübəsini yayan kənd təsərrüfatı məsələləri üzrə məsləhətçi bir təşkilat 2006-cı ildə 2 545 fermerə məsləhətlər verdi. Verilən bu məsləhətlər nəticəsində Ağstafa və Samux rayonlarında iki məhdud məsuliyyətli şirkət (kənd təsərrüfatı xidmət mərkəzləri) yaradıldı və onlar öz növbələrində fermerlər üçün məsləhət və məlumat xidmətlərinin təmin edilməsini təşkil etdi və qablaşdırılmamış kənd təsərrüfatı məhsullarını topdansatış qaydada alan və onlardan əldə olunan vəsaiti fermerlərə qaytaran bir aqromağaza açdı.
- “Canlı Universitet Konsepsiyası” proqramı yerli “Ümid” QHT ilə əməkdaşlıqda “Uşaqları Xilas Təşkilatı” tərəfindən həyata keçirildi. İSP I layihələrinin həyata keçirilməsində keçmiş uğurlarına (bax: BP Azərbaycan Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat 2005) və “yaranmaqda olan” 19 icmada apardığı iş və onlara rəhbərlik etməkdə göstərdikləri təşkilatçılıq bacarığına görə altı “Ulduz” icma seçildi. Bu 25 icmanın hamısında

Xəzərin ekologiyasına qayğı

BP Xəzər dənizinin nadir ekologiyasını qorumaq üzrə öhdəliyinə sadıqdır. Biz yerli alimlərlə güclü əlaqələr qurmuş və Xəzəryanı ölkələri bu ərazidə dəniz və quru faunasını və florasını qoruyub saxlamaq və idarə etmək kimi ümumi bir məqsəd ətrafında birləşdirən Xəzər Ekoloji Proqramını dəstəkləmişik.

"Xəzər unikal bir dənizdir"- deyər ətraf mühit məsələləri üzrə menecer Faiq Əskərov bunu xüsusilə vurğulayır. "Hər hansı bir fəaliyyətə başlamazdan əvvəl biz ətraf mühitin ilkin vəziyyətini tədqiq edirik və ətraf mühitə təsirlərin qiymətləndirilməsi sənədini hazırlayırıq. Biz QHT-lərlə məsləhətləşir və problemləri ictimaiyyətlə keçirilən iclaslarda müzakirə edirik. Sonra biz ilkin tədqiqatlarla müqayisə üçün ətraf mühitin monitorinqini keçirir və nəticələrini özümüz üçün əsas qəbul edirik."

infrastrukturun təmir edilməsi layihələri başa çatdırıldı. "Ümid" həm də yerli "ustaların" himayəsinə verilmiş 30 usta şagirdinin proqramı uğurla başa vurduğu bir təşəbbüsə rəhbərlik etdi.

- İl ərzində həyata keçirilən digər mühüm icma təşəbbüslərinə icma inkişafı ilə əlaqədar fəaliyyətlər, o cümlədən "Dünyaya baxış"(World Vision) təşkilatı tərəfindən Qobustanda və Ələtdə məktəblərin təmiri, qəsəbələrin işıqlandırılması və infrastrukturun yaxşılaşdırılması da daxil idi.
- 2006-cı ildə böyük diqqət yetirilən layihələrdən biri suyun təmizlənməsi idi. Bu layihədən faydalanan BTC/CQBK boru kəmərləri marşrutu boyunca yerləşən və içməli suyun çatışmazlığı təsirinə məruz qalan altı icma oldu. İSP-nin həyata keçirilməsində tərəfdaş olan "Ümid" təşkilatı yüksək texnologiya tələb etməyən və yerli texnikanın imkan verdiyi metodlardan istifadə etməklə nəzərdə tutulmuş ərazilərdə altı sutəmizləyici qurğunu layihələşdirməyə və quraşdırmağa müvəffəq oldu. Suyun təmizlənməsi proqramının bir hissəsi kimi, icmaya məxsus altı məhdud məsuliyyətli şirkət (MMŞ) təsis olundu və qeydiyyatdan keçirildi. Qurğuların gündəlik fəaliyyətlərini idarə etmək və su satışından əldə edilən gəlirin qəbul

edilməsinin və xərclənməsinin maliyyə şəffaflığını təmin etmək üçün ayrı-ayrı icmaların üzvləri tərəfindən MMŞ-lərin menecerləri seçildi. İcmalar "mənfəətlərdən" icmanın vəziyyətini yaxşılaşdırmaq üçün həyata keçiriləcək digər proqramlara dəstək vermək məqsədi ilə istifadə edə biləcəklər.

Əməkdaşların topladığı vəsaitlərin ikiqat artırılması Fondu

BP Azərbaycan işçiləri tərəfindən xeyriyyə məqsədləri üçün yığılan vəsaitlərin ikiqat artırıldığı əməkdaşların topladığı vəsaitlərin ikiqat artırılması fondunu idarə edir. Belə təşkilatların sırasına qoşulmaq məqsədi ilə qeydiyyatdan keçmək istəyən təşkilatların yararlılığını Londondakı Xeyriyyə Cəmiyyəti Fondu yoxlayır. Hal-hazırda Azərbaycanda töhfələrin ikiqat artırılması fonduna seçilə biləcək təşkilatlar Beynəlxalq Qadınlar Klubu, Azərbaycan üçün Birgə Yardım (AÜBY), "Kommyuniti Şild Azərbaycan", ÜFÜQ, Xəzər Mərhəmət Layihəsi, Azərbaycan Respublikasının Hemofiliya Cəmiyyəti və Uşaq Oftalmoloqları təşkilatlarıdır. 2006-cı ildə BP Azərbaycan öz əməkdaşlarının topladığı vəsaitlərin ikiqat artırılması fondu vasitəsilə yerli xeyriyyə məqsədləri üçün 33 464 dollar məbləğində vəsait xərcləmişdir. 2007-ci ildə yeni, daha da gücləndirilmiş əməkdaşların topladığı vəsaitlərin ikiqat artırılması fondunun həyata keçirilməsinə başlanacaqdır.

Ətraf mühitə qoyulan sərmayə

BP və İqlim dəyişikliyi Son onillikdə iqlim dəyişikliyinə yaratdığı problemlər BP qrupunun ətraf mühitin idarə edilməsindəki mövqeyinin əsasını təşkil etmişdir. Biz ilk dəfə 1998-ci ildə könüllü olaraq qarşımıza istixana qazları emissiyalarının azaldılması məqsədini qoyduq. O vaxtdan bəri biz günəş, külək, hidrogen və təbii qaz da daxil olmaqla, aşağı karbonlu enerji növlərinin inkişaf etdirilməsində aparıcı rol oynamışıq. 2006-cı ildə biz bioyanacaq biznesinin həyata keçirilməsinə başladığımız.^a

Ətraf Mühitə Sərmayə Proqramı 2006

Əlamətdar hadisələr BP Azərbaycan öz əməliyyatlarının təsirinə məruz qalan ərazilərdə bioloji müxtəlifliyi qorumaq məqsədi ilə həyata keçirdiyi bir sıra işləri davam etdirmişdir. Bizim Ətraf Mühitə Sərmayə Proqramımızın (ƏMSP) məqsədi Azərbaycanda yerli icmalarla, yerli hökumət orqanları və hökumətlə işləyərək obyektlərimizin ətrafında və fəaliyyət göstərdiyimiz regionlarda bioloji müxtəlifliyi qorumaq və gücləndirmək üçün hər cür səy göstərməkdir. Bizim fəaliyyət sahələrimizə eləcə də ekoloji təhsili yaxşılaşdırmaq və ətraf mühitlə bağlı məlumatlılığı yüksək səviyyəyə qaldırmaq daxildir. BTC/CQBK-nin Azərbaycan ərazisindəki 4 kilometrlik boru kəməri dəhlizində ətraf

^a İqlim dəyişikliyi təhlükəsini aradan qaldırmaq üçün BP qrupunun göstərdiyi xidmətlər barədə bax: BP qrupunun Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatı: <http://www.bp.com/sustainabilityreports/>

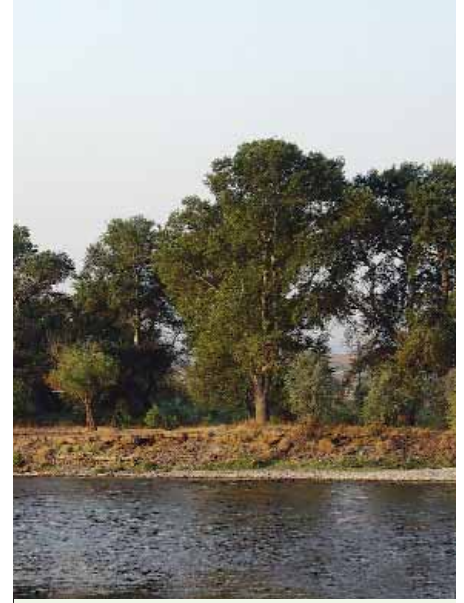
mühitlə bağlı məlumatlılığı artırmaq üçün icma layihələrinə dəstək vermək məqsədi ilə yerli "Həyat" qeyri-hökumət təşkilatına mühüm bir qrant verilmişdir. İcmaların yerli ətraf mühit problemlərinə və ehtiyaclarına cavab verən layihələrinə müsabiqə əsasında orta hesabla 12 000 dollar məbləğində qrantlar verildi. Xarakterik fəaliyyət növlərinə su basmış torpaqların bərpası, parkların və ictimai ərazilərin təmizlənməsi, suvarma kanallarının bərpası və alternativ enerji layihələrinin həyata keçirilməsi daxil idi. Ümumilikdə 29 icmaya təxminən 290 000 dollar məbləğində maliyyə vəsaiti verildi. İcmaların töhfəsi 100 000 dollara yaxın oldu. Bu proqram eksperiment xarakteri daşıyırdı və onun həyata keçirilməsi dövründə və ondan sonra da bir sıra təşkilati və motivasiya ilə bağlı problemlər ortaya çıxdı. Məsələn, bir çox icmalar layihələr tamamlandıqdan sonra onlardan səmərəli şəkildə istifadə etməyə hazır olmadıqlarını nümayiş etdirdilər.

2006-cı ildə həyata keçirilən digər təşəbbüslər

- 2006-cı ildə Kür vadisində və Azərbaycanın qərbində Kür çayı ətrafında Tuqay meşələrinin bərpası və qorunması üzrə bizim flaqman biomüxtəliflik layihəmiz formaya düşməyə başladı. Yerli qeyri-hökumət təşkilatı "Soyuq bulaq" tərəfindən

əkin layihəsi planı hazırlandı, 12 hektar ərazidə 40 000 ağac əkildi və 150 hektarlıq meşə sahəsinin təbii bərpası üçün işə başlandı. Tuqay layihəsinə BP, BTC və ETSN-nin nümayəndələrindən təşkil olunmuş Rəhbər Qrup rəhbərlik edir. Layihə yerli təşkilatların, mütəxəssislərin və icma nümayəndələrinin dəstəyi ilə həyata keçirilmiş və yerli icra hakimiyyətinin məsul şəxsləri tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Layihənin İctimai və Ətraf mühitlə bağlı məlumatlılıq komponentlərinin həyata keçirilməsi işi davam etdirilir.

- Azərbaycanda keçirilən beşinci biomüxtəliflik müsabiqəsi bioloji müxtəlifliyə dair ən yaxşı layihəni, bu mövzuya həsr olunmuş ən yaxşı məqaləni və ən yaxşı videomateriali müəyyən etmək məqsədi daşıyırdı. Müsabiqədə iştirak üçün 80-dən çox müraciət - 46 təşkilatdan 61 layihə və on nəfər ekologiya mövzularından yazan jurnalistin 21 məqaləsi təqdim olunmuşdu. Baş mükafat Azərbaycan Zooloqlar Cəmiyyətinin "Azərbaycanın qoşadırnaqlılar faunası" layihəsinə verildi. Gülqız Süleymanova "Zerkalo" qəzetində çap edilmiş "Suiti qrip virusu" məqaləsinə görə mükafatlandırıldı. Bu müsabiqənin keçmiş qalibləri bir sıra uğurlu layihələr, o cümlədən "Karvan" QHT-si

Azərbaycanın qərbində Tuqay meşələri.

tərəfindən 3 400 ağacın əkilməsi, "Ekologiya və Quşların Qorunması" İctimai Birliyinin "Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunun su quşları" kitabının nəşri, "Ekosfera" QHT-si tərəfindən nəşr edilmiş "Azərbaycanın məməli heyvanları" plakatları və Azərbaycan Demograflar Cəmiyyətinin "Nərə balıqlarının qorunması və bərpasının tədqiq olunması" kimi layihələr həyata keçirmişlər.

Kənd həyatının dəyişdirilməsi

Azərbaycanın kənd regionlarının inkişafına mane olan iki əsas səbəb elektrik enerjisi təchizatının və içməli suyun çatışmamasıdır. Kürdəmir rayonunun 2 200 kəndlilin yaşadığı Kərrar kəndində bu problemlər bərpa edilə bilən enerjiden istifadə edilməklə yoluna qoyuldu. Kərrar kəndində sətəmizləyici qurğunun inşasında bütün icma iştirak etdi. Alternativ enerjiden istifadənin əyani nümayişi üçün optimal bir yer kimi Kərrar kəndi seçildi. Kərrar kəndində su təmizləmə layihəsinin bir hissəsi kimi, iki ədəd 200 vatt/saatlıq fotoqalvanik modul quraşdırıldı ki, onların batareyaları qurğunu beş saata qədər bir müddətə elektrik enerjisi ilə təmin edə bilər. Azərbaycanın bu hissəsində elektrik enerjisi təchizatında fasilələr tez-tez baş verdiyindən, günəş enerjisi sistemi icmanın içməli suya olan daimi tələbatının ödənilməsinin təmin edilməsində həyati əhəmiyyət daşıyır. Bu layihə yerli QHT "Ümid" tərəfindən həyata keçirildi. Bizim "Ümid"lə əməkdaşlığımız İSP-nin birinci mərhələsində onun "Uşaqları Xilas Təşkilatı" ilə birgə fəaliyyəti dövründə başladı. "Ümid" proqramlarının icrasında güclü bacarıq nümayiş etdirdi və nəticədə biz Davamlı içməli su I və II layihələrinin həyata keçirilməsi üçün bu təşkilatla birbaşa iki İSP qrant müqaviləsi bağladıq.

2.2 Gəlirlərin şəffaflığı

Bu il hökumət, vətəndaş cəmiyyəti və hasilat sənayesi şirkətləri arasında birgə səylər nəticəsində Azərbaycanın neft və qaz gəlirlərində daha böyük şəffaflığa nail olmaq yolunda davamlı irəliləyiş müşahidə olunmuşdur. BP tərəfindən maliyyələşdirilmiş Azərbaycan iqtisadiyyatının uzunmüddətli makroiqtisadi modeli "Oksford Ekonomiks" tərəfindən uğurla inkişaf etdirilmiş və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun (ARDNF) tam ixtiyarına verilmişdir.

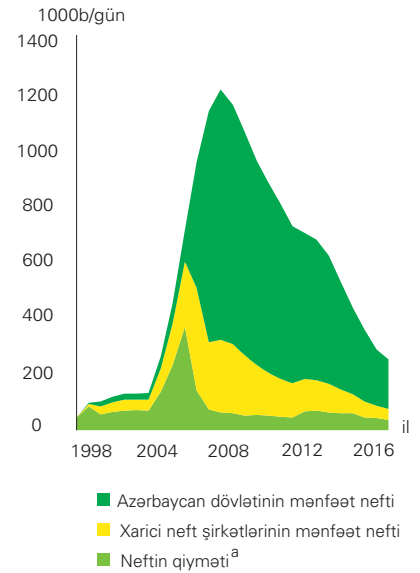
İllər ərzində BP şirkəti Azərbaycan və başqa yerlərdə yaxşı idarəçiliyi təşviq edərək, korrupsiyaya qarşı mübarizə apararaq və işlək həll variantları formalaşdıraraq, təbii sərvətlərin verdiyi faydanı maksimum səviyyəyə çatdırmaq kimi ümumi işdə hökumətlərin, beynəlxalq maliyyə təsisatlarının, şirkətlərin və vətəndaş cəmiyyətinin birgə çalışdığı gəlirlərin şəffaflığı üzrə konsensus əsasında qurulan, könüllü yanaşmaya davamlı dəstəyini ifadə etmişdir.

Biz qəbul edirik ki, özünün ölçü və miqyasından asılı olmayaraq, heç bir şirkət həmin sahələrdə təkliddə böyük nailiyyətlər əldə edə bilməz. Eyni

zamanda, biz hesab edirik ki, şirkətlər digərləri ilə birgə işləyərək və konsensus əsasında şəffaflığı yaxşılaşdırmaq üçün bir çox vacib işlər görə bilər.

Şirkətin ödəmələrinin, neft, qaz və mədən sahələrindən hökumətin əldə etdiyi gəlirlərin dərc olunması və yoxlanılması yolu ilə təkmilləşdirilmiş idarəçiliyə dəstək vermək üçün hökumət, şirkətlər, vətəndaş cəmiyyəti, sərmayədarlar və beynəlxalq təşkilatları bir araya gətirən Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsünün (MSŞT) dəstəklənməsində BP Azərbaycan öncül yer tutur. 2006-cı ildə, BP Azərbaycan 2005-ci ili əhatə edən MSŞT xidmətləri üçün xərclərin bölünməsi mexanizmini

AÇQ ümumi neft hasilatının neftin 1 barelinin qiyməti 60 dollar olduqda bölgüsü

^a Xərc nefti Azəri Çıraq Günəşli HPBŞ-nə (səh.21) müvafiq olaraq əsaslı və əməliyyat xərclərinin ödənilməsi üçün tələb olunan xam neftin müəyyən bir hissəsidir.

MSŞT Azərbaycanda

İyun 2003

Azərbaycan "Lankaster Haus" konfransında MSŞT-nin həyata keçirilməsi üçün sınaq ölkə kimi elan edilir

Noyabr 2003

ARDNF-də MSŞT üzrə milli komitə yaradılır

Noyabr 2004

Azərbaycan hökuməti, yerli və xarici şirkətlər, QHT koalisiyası arasında anlaşma memorandumu imzalanır

Mart 2005

Azərbaycan 2003-cü il və 2004-cü ilin 1-ci semestri üzrə özünün 1-ci MSŞT hesabatını dərc edir

İyul 2005

BP 2004-cü ildə DH-də fərdi MSŞT məlumatlarını dərc edir

“Britiř Hotorn” tankeri birinci yüklə Ceyhan limanını tərk edir.

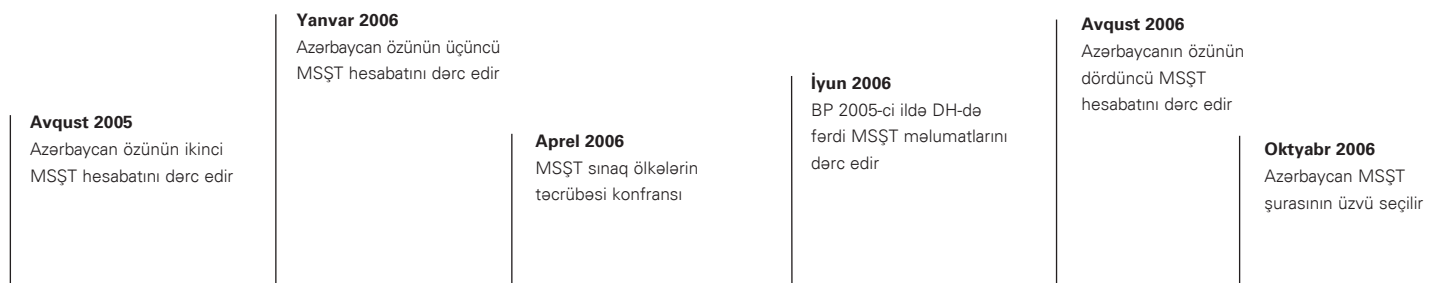
inkişaf etdirmək məqsədilə tərəfdaşları və ARDNŞ ilə dialoqa başladı. Uğurlu keçid sazişi əldə olunmuşdur ki, bu, Azərbaycanda hər bir iştirakçının hasilatda müvafiq payına əsaslanırdı. Biz uzunmüddətli həll variantını inkişaf etdirmək üçün 2007-ci ildə dialoqu davam etdirəcəyik. MSŞT öhdəliyinin bir hissəsi kimi, BP Azərbaycan indiyədək 2004-cü, 2005-ci və 2006-cı illər üzrə Davamlı İnkişaf Hesabatlarında MSŞT-ye aid öz fərdi məlumatlarını dərc etmişdir və bunu gələn illər ərzində də davam etdirməyi planlaşdırır.

2006-cı ilin oktyabr ayında Osloda keçirilmiş 3-cü MSŞT üzrə beynəlxalq konfransda, Azərbaycan MSŞT-ni 2007-ci ildə və ondan sonrakı müddətdə idarə edəcək və onun gələcək fəaliyyətinə

nəzarət etmək üçün yardım edəcək çoxsaylı maraqlı dairələrdən ibarət Şuranın üzvü seçilmişdir. 2005-ci il yanvar - dekabr aylarını əhatə edən mədən sənayesindən əldə olunan ümumi gəlirlərə aid Azərbaycan MSŞT hesabatı 2006-cı ildə dərc edilmişdir, lakin buna baxmayaraq, 2006-cı ilin yanvar - iyun aylarını əhatə edən hesabat 2006-cı ildə açıqlanmamışdır.

MSŞT-ye sadıqlıyımıza əlavə olaraq, biz təlim kursları və bacarıqların formalaşmasını davam etdirmək üçün ARDNF ilə geniş şəkildə əməkdaşlıq aparmışıq. BP Azərbaycan (müstəqil iqtisadi məsləhət təşkilatı) “Oksford Ekonomiks” ilə əməkdaşlıq edərək, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunda (ARDNF) makroiqtisadi

modeləşdirmə layihəsini maliyyələşdirmişdir. 2006-cı ildə BP Azərbaycan BP-nin İqtisadiyyat Bölümünün nümayəndələri və “Oksford Ekonomiks” ekspertlərinin Bakıya bir neçə səfərini təşkil etmişdir. Hökumətin iqtisadi proqnozlaşdırma imkanlarının möhkəmləndirilməsinə əlavə olaraq, bu layihə müxtəlif hökumət orqanları arasında qurumlararası əməkdaşlığa töhfə verir.

2.3 Sahibkarlığın inkişafı

Azərbaycanda daha çox yerli şirkət ilə biznes fəaliyyəti aparmaq və onlarla bağlanan müqavilələrin dəyərini artırmaq məqsədilə göstərdiyimiz səylər davam edir. Tərəfdaşlarımız ilə birgə biz 2010-cu ilə qədər yerli özəl şirkətlərə çəkdiyimiz yerli xərclərin həcmnin iki dəfə artırılması öhdəliyinə sadıq. Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafı sahəsində apardığımız fəaliyyət yerli təchizatçının formalaşdırılmasını, təchizat və tələbin təhlili və digər təşəbbüsləri nəzərdə tutur.

Əlamətdar hadisələr 2006 2006-cı ildə BP Azərbaycan öz tərəfdaşları adından Bakıda təmir və yeniləşdirmə işlərindən sonra Biznes Mərkəzini (BM) yenidən istifadəyə vermişdir. BM müqavilələrdə iştirak edən şirkətlərin sayını və yerli səviyyədə bağlanan müqavilələrin dəyərini artırmaqla, Azərbaycanda yerli ehtiyatlardan istifadənin maksimuma çatdırılmasına yönəlmiş səylərimizin mərkəz nöqtəsidir. BM yerli müəssisələrə və onların BP müqavilələrində iştirakına dəstək vermək məqsədilə ölkənin aparıcı şirkətləri, xarici sərmayədarlar və podratçılar, ticarət

assosiasiyaları və digər müvafiq qruplarla sıx işləyir.

2006-cı ildə biz uzunmüddətli tədarük planı əsasında beşillik hesabatı və yerli sahibkarlığın inkişafı strategiyasını işləyib hazırladıq. Bundan əlavə, biz həmçinin Sahibkarlığın inkişafı və təlim proqramının (SİTP) formalaşdırılması üzrə strategiyanın əsası kimi götürülən təlim kurslarına olan tələbatın təhlilini nəzərdən keçirdik. SİTP proqramı yerli KOM-ların həm yerli bazarda, həm Xəzər regionunda daha rəqabətçil olması məqsədilə, onların imkanlarının artırılması yolu ilə Azərbaycanın iqtisadi inkişafına

töhfə vermək məqsədi güdür.

2006-cı ildə ölkə daxilində çəkdiyimiz xərclərin ümumi həcmi 1 483 milyon dollara bərabər olmuş və bu rəqəm yerli təchizatçılara birbaşa ödəmələrimizi (KOM-lar 77 milyon dollar - 2005-ci il ilə müqayisədə 15% artım; dövlətin mülkiyyətində olan şirkətlər - 60 milyon dollar; BM-lər - 520 milyon dollar) və Azərbaycanda fəaliyyət göstərən xarici təchizatçılara dolayı yolla ödəmələri (826 milyon dollar) əhatə edir.

2006-cı ildə səkkiz yerli şirkət BP ilə yeni müqavilələr imzalamışlar. İlk dəfə olaraq, BP Azərbaycan sağlamlıq, əməyin

“İlin Gənc Sahibkari”

23 yaşlı Ceyhun İmanov Azərbaycanda ən gənc iş adamlarından biridir. 2005-ci ilin əvvəlində, o yalnız bir nəfər işçidən ibarət öz dizayn studiyasını yaratmışdır. Həmin vaxtdan etibarən, Ceyhun İmanov Studiyası 150-dən çox layihəni başa çatdırmış, öz işçilərinin sayını 13 nəfərə qədər artırmış, yerli və beynəlxalq müştərilər yığmaq məqsədilə geniş əhatəli xidmətlər göstərmişdir. Lap başlanğıcdan şirkətin məqsədi müştərilərə peşəkar, yüksək keyfiyyətli dizayn xidmətləri göstərmək və artan müştəri siyahısı üçün düzgün seçilmiş tərəfdaş olmaqdan ibarət olmuşdur. Ceyhun İmanov Studiyası artıq bir çox yerli və beynəlxalq müştərilərə geniş miqyaslı xidmətlər göstərmişdir. Seçki şurasının rəyinə görə, İmanov gənc və istedadlı peşəkarları birləşdirən ümumi ailənin yaradılmasına nail olmuşdur. Ceyhun İmanov öz müştərilərinə münasibətdə yaradıcı yanaşmalar tətbiq edərək, şirkətinin iş göstəricilərini gözəçarpan surətdə yaxşılaşdırmışdır.

Yerli şirkət BP Azərbaycan üçün SƏTƏM təlim kursları keçir

2006-cı ilin dekabrında "Kaspian Seyf" və "TTE Petrofac" arasında sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühit üzrə (SƏTƏM) təlim kurslarının keçirilməsi haqqında müqavilə imzalandı. Kurslar BP Azərbaycanın "TTE Petrofac" ilə bağlı olduğu müqavilə əsasında BP işçiləri üçün təşkil olunacaqdır.

"Kaspian Seyf" 2005-ci ildə təsis edilmişdir və doqquz işçisi var. Onlar diqqətlə seçilmiş və təlimlər keçmişdir. İşçilərin qabiliyyət və bacarıqları dövrü olaraq qiymətləndirilir. "Kaspian Seyf" işlə bağlı riskin qiymətləndirilməsi, davranış təhlükəsizliyi auditi, təhlükənin müəyyənləşdirilməsi, qazın sınaqdan keçirilmə

nəzəriyyəsi, qəzanın araşdırılmasının əsasları, ellə daşıma, kimyəvi təhlükə barədə məlumatlılıq, dənizdə xilasetmənin əsasları üzrə təlimlər, dənizdə yanğınsöndürən qrupun üzvü, dənizdə yanğınsöndürən qrupun rəhbəri, yanğından qorunma nəzarətçisi, məhdud sahələrə giriş və nəfəsalma aparatının əsasları mövzularında SƏTƏM kursları təşkil edilir. Şirkətin baş meneceri Elsevər Quliyev deyir: "İşçilərimiz təhlükəsiz, sağlamlığa və ətraf mühitə ziyan vurmada çalışır, belə davranışı təşviq və tətbiq edirlər". "Kaspian Seyf" şirkətinin uğuru, BP və tərəfdaşlarının birbaşa və dolaylı ödəmələrini maksimuma çatdırmaq və yerli podratçı bazasını inkişaf etdirmək üçün Biznes Mərkəzinin (BM) lokallaşdırma təşəbbüsləri nəticəsində mümkün olub. "Kaspian Seyf" Azərbaycanda fəaliyyət göstərən digər hasilat şirkətlərinə eyni xidmətləri göstərir.

2006-cı ildə "Ən Yaxşı Biznes Mükafatı"nın qalibləri

Mükafat kateqoriyası	Qalib
"İlin ən yaxşı SƏTƏM göstəricisi"	"Sumqayıttikinti quraşdırma-2"
"İlin Gənc Sahibkarı"	Ceyhun İmanov Studiyası
"İlin İşəgötürəni"	"Rigblast"
"İlin Şirkəti"	"Dalğıc" özəl şirkəti

təhlükəsizliyi və ətraf mühitin mühafizəsi (SƏTƏM) üzrə təlim kurslarını keçirmək üçün müqaviləni "Kaspian Seyf" adlı yerli şirkət ilə bağlamışdır.

Yerli özəl şirkət olan "Dalğıc" əsas dalğıc və Məsafədən idarə olunan avadanlıq vasitələri (MƏAV) ilə xidmətlərinin göstərilməsi üzrə 2006-cı ildə BP ilə (dəyəri 1 milyon dollar) digər böyük müqaviləni imzalamışdır. Dənizin dibində işlər aparən və BP tərəfindən təsdiqlənmiş podratçı olmaq məqsədilə şirkət iki illik xüsusi proqramdan keçmiş, öz işində bir çox innovasiyalı yanaşmalar tətbiq etmişdir. Şirkətin texniki imkanları yenidən nəzərdən keçirilmiş, müxtəlif beynəlxalq akkreditasiyalar vasitəsilə dəstəklənmişdir. Bu gün, "Dalğıc" Beynəlxalq Dəniz Podratçıları Assosiasiyasının Dalğıc və məsafədən idarə olunan vasitələrlə xidmətlər bölməsinin üzvüdür. Onun yerli dalğıc mütəxəssisləri və təcrübəli MƏAV

pilotlarından ibarət heyəti var.

İl ərzində BP öz tərəfdaşları adından yerli biznesin inkişafına yönəldilmiş səylərin bir hissəsi olaraq, yerli sahibkarlığı nəzərdə tutan "Ən Yaxşı Biznes Mükafatları" nı maliyyələşdirmişdir. Həmin mükafatlar BP-nin əməliyyatçı olduğu neft və qaz layihələrinin uğurlu olmasına töhfə vermiş və yerli biznes mühitinə davamlı təsir göstərmiş ən yaxşı yerli və beynəlxalq şirkətlərin və iş adamlarının sahibkarlıq bacarıqlarının dəyərləndirilməsini nəzərdə tuturdu.

Nailiyyətlərə baxmayaraq, bir çox çətinliklər də qalmaqdadır: yerli iqtisadi və tənzimləyici şərtlər və (əksər KOM-ları yerli səviyyədə istehsal etmək yox, daha çox idxal etməyə vadar edir) Azərbaycanın manatının dəyərinin artması.

2006-cı ildə BP Azərbaycan ilə müqavilə bağlamış yerli şirkətlər

- "Xəzərdənizneftqaztikinti" Trest
- "Kaspian Oyl Servisiz" Inc.
- Xəzər Dəniz Yolları İdarəsi
- "Kaspian Seyf"
- "Dalğıc"
- "Azertunelsutikinti"
- Azərbaycan Bank Təlim Mərkəzi
- "RT Servisiz"

2.4 Təhsil təşəbbüsləri

Təhsil təşəbbüslərimiz bacarıqların yaradılması layihələrini möhkəmləndirərək, Azərbaycan cəmiyyətinin daha da gücləndirilməsi üçün nəzərdə tutulub. Hesab edirik ki, biz imkanları genişləndirərək, intellektual nailiyyətləri həvəsləndirərək və sənayemizin milli inkişafa verdiyi töhfəsi ilə bağlı məlumatlılığı inkişaf etdirərək, buna ən yaxşı formada nail ola bilərik.

Xəzər Enerji Mərkəzi 2006-cı ilin sentyabr ayında biz geniş tədris təcrübəsi təqdim edən və Hyuston Təbiət Elmləri Muzeyi tərəfindən yaradılmış yeni eksponatlar ilə Xəzər Enerji Mərkəzini (XEM) yeni formada istifadəyə verdik. XEM Azərbaycanda uşaqlara bu ölkənin təbii sərvətləri və onların gündəlik həyatımızda necə istifadə olunması barədə təhsil verilməsinə yardım etmək məqsədilə və əsasən, orta məktəblər tərəfindən istifadə olunacaq təhsil mexanizmi kimi yaradılıb.

2006-cı ildə 6 300-dən çox şəxs XEM-ə səfər etmişdir. Onlardan təqribən üçdə ikisi məktəblilər olmuşdur. Bundan əlavə, böyük yaşlı qonaqlar - o cümlədən, hökumət rəsmiləri, sərmayədarlar, media peşəkarları və BP Azərbaycanın işçiləri - xüsusi tədris təcrübəsindən yararlanmağa davam edirlər. XEM-in 2006-cı il üzrə xərcləri təqribən 1,44 milyon dollar olmuşdur.

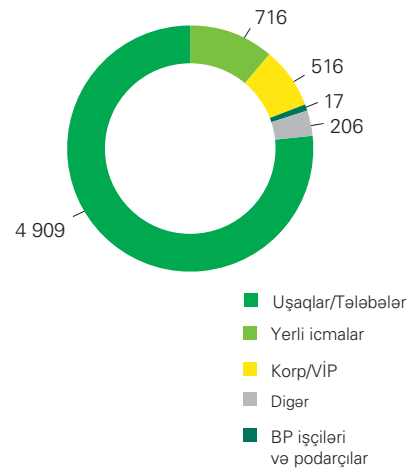
Əyalətlərdə hərtərəfli (hamı üçün) təhsil proqramı Əyalətlərdə hərtərəfli (Hamı üçün) Təhsil Proqramının (ƏHTP) ilkin məqsədi əlil uşaqların adi məktəblərə göndərilməsinə yardım etmək və onlara tam potensialından istifadə etmək imkanı vermək məqsədilə yerlərdə bacarıqlı, etibarlı və həssas dəstəkləmə sistemini təmin etməkdən ibarətdir. "Beynəlxalq

Tibb Korpusu" (BTK) təşkilatı yerli maraqlı tərəflər, o cümlədən Təhsil Nazirliyi ilə əməkdaşlıq edərək, ƏHTP-ni həyata keçirir. Proqram Azərbaycanda BP şirkəti və onun tərəfdaşları, o cümlədən Açıq Cəmiyyət İnstitutu (ACİ) tərəfindən maliyyələşdirilir.

ƏHTP rayon tibb və təhsil işçilərinin bacarıqlarını təkmilləşdirərək və Yevlaxda yaşayan 24 əlil uşağı yerli ibtidai məktəblərə inteqrasiya edərək, xüsusi qayğı sisteminin qurulmasını nəzərdə tutan sınaq layihəsidir. Bunun əsasında, ikinci mərhələdə xüsusi qüsurları olan əlavə 12 uşaq Yevlaxdakı üç uşaq bağçasında və üç ibtidai məktəbdə adi siniflərə inteqrasiya olunacaq. Rayon səviyyəsində yerli bacarıqların təkmilləşdirilməsi, yerli xüsusi xidmətlərin yaradılması və inkluziv təhsilə aid sahələr üzrə valideynlərə, müəllimlərə, məktəb işçilərinə və hökumət rəsmilərinə maarifləndirici bilgilərin və təlim kurslarının təmin edilməsi sahəsində iş davam etmişdir.

Proqramın uzunmüddətli məqsədi inkluziv təhsil, məktəbin təkmilləşdirilməsi üçün ilkin müdaxilə tədbirləri və dəstək sahələrində milli siyasətin istiqamətləndirilməsinə yardım göstərmək üçün inkluziv təhsilin iş modelinin inkişaf etdirilməsidir.

2006-cı ildə XEM qonaqları

Məktəblərin internetə qoşulması və global vətəndaşlıq proqramı İSP 2006-cı ildə yerli "Mədəd" milli QHT tərəfindən həyata keçirilən məktəblərin internetə qoşulması və global vətəndaşlıq proqramına dəstəyini davam etdirmişdir. Bu proqram kompyuterləri və internetə çıxışı təmin edir və vətəndaş proseslərində gənc azərbaycanlıların təhsil və iştirakını təşviq edir. Bunun nəticəsində, məktəblərin fəal icma

Xəzər Enerji Mərkəzində “Lego” robotları

2006-cı ilin yay mövsümü zamanı, Xəzər Enerji Mərkəzi “Lego”-dan düzəldilmiş robotları qurmaq və proqramlaşdırmaq məqsədilə Mərkəzdə bütün gün ərzində dərs keçmək üçün yaxınlıqda yerləşən qəsəbələrdən - Sahil, Səngəçal, Qobustan və Lökbatandan olan tələbələrə imkan yaratmışdır. XEM işçiləri ilə mərkəzi mühəndislik departamentimizdən gənc “sınaqçı” mühəndislerimiz dərsləri birgə aparırdılar. Tələbələr əsasları qavradıqdan sonra, onlar öz robotlarının imkanlarını dəyişmək və ya optimal vəziyyətə gətirməyə həvəsləndirilmişlər.

Noyabr ayında biz “Britiş Kansı” tərəfindən təşkil olunmuş Milli Robot yarışlarında iştirak etmək üçün heyətin sponsoru kimi çıxış edərək, bu işi davam etdirdik.

Lökbatandakı 139 sayılı məktəbin 8 nəfər şagirdi iki ay ərzində təlim keçərək, təşkilatçılar tərəfindən qoyulmuş tapşırıqları təcrübədən keçirmək üçün “təcrübəçi” mühəndislər ilə həftədə bir dəfə görüşürdülər. Dekabrın ortalarında Lökbatan - XEM komandası mükafatın üç illik tarixində ən yüksək xal qazanaraq, yeddi müxtəlif məktəbdən gəlmiş 112 şagirdin iştirak etdiyi yarışın qalibi çıxdı. Bu qələbə ilə Böyük Britaniyaya səfər etmək və Birminqem universitetində keçirilən İngiltərənin Robot Çempionatının finalında iştirak etmək imkanı yarandı.

inkışafı resursları kimi fəaliyyətinin canlandırılmasına səy göstərilir. Proqram BP, Chevron, Təhsil Nazirliyi, (Azərbaycan hökumətinin, AÇİ - AF, BMT-nin İP və AZRENA-nın birgə layihəsi) AzNet, eləcə də Rabite və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi tərəfindən birgə maliyyələşdirilir.

İl ərzində, 56 müəllim müəllimlərin peşə inkışafı mövzusunda təlim kursları keçmiş və İKT-nin təhsil sahəsində tətbiqi ilə bağlı ilkin bacarıqlarını inkışaf etdirmişlər. “Mədəd”-in sahədəki nəzarətçiləri 11 icmada təqribən 300 müəllim, tələbə və icma üzvləri üçün kompyuter kursları təşkil etmişlər.

BP Azərbaycanın təhsil təqaüdləri

BP Azərbaycanın əsas təhsil təqaüdü proqramı qazma və tamamlama işləri, lay və quyular, mühəndis işləri üzrə proqramları əhatə edir və Azərbaycan, Rusiya, Türkiyə və Amerika Birləşmiş Ştatlarındakı universitetlərdə həyata keçirilə bilər. Məqsəd neft və qaz sənayesində uğurlar qazanmaq üçün lazım olan akademik biliklərə malik potensial heyətin formalaşdırılmasından ibarətdir. Mövcud olan təhsil təqaüdləri proqramlarımıza əlavə olaraq, biz 2006-cı ildə Azərbaycan üçün yeni əsas tələbə təqaüdü proqramının başlanmasını elan

etmişik. Bu proqram yüksək keyfiyyətli təlim kursları və təhsil vasitəsilə gənc və istedadlı Azərbaycan vətəndaşlarının formalaşmasına qoyduğumuz sərmayənin davamıdır. Bu, bir çox sahələr, o cümlədən dövlət idarəçiliyi, bank işi, maliyyə və mühasibat, iqtisadiyyat kimi sahələr üzrə Britaniya universitetlərində magistr dərəcəsi kurslarında iştirak etmək imkanı ilə əlaqəli Azərbaycan məzunları üçün tərtib olunub. 2006-cı ilin sonunda 104 Azərbaycan vətəndaşı BP və onun tərəfdaşları tərəfindən maliyyələşdirilən müxtəlif təhsil təqaüdləri proqramlarında iştirak etmişlər. 8 tələbə ABŞ-da, 61-i Türkiyədə, 2-si Böyük Britaniyada, 4-ü Rusiyada və 29-u Azərbaycanda təhsil almışlar. 104 tələbədən 16-sı səthaltı proseslər, 38-i qazma və tamamlama işləri və 50-si mühəndislik elmlərini seçmişlər.

Azərbaycan biznes modeli müsabiqəsi

2006-cı ildə ABŞ-da təhsil almış Azərbaycan məzunları assosiasiyası ilə birlikdə biz Azərbaycanda MBA tələbələrinə dəstək olaraq, Beşinci milli biznes modeli müsabiqəsini maliyyələşdirdik. 17 universitetdən olan qırx komanda biznes modeli üzrə tədris üsulunun istifadəsi və qavranılması

mövzusunda beş həftəlik intensiv təlim kursları keçmişlər. Dövlət İqtisad Universitetinin komandası ilk 5 000 dollarlıq mükafatı qazandı.

Azərbaycan - Böyük Britaniya Məzunları Assosiasiyası (ABBMA)

Biz bütövlükdə Azərbaycan cəmiyyətinə fayda gətirmək məqsədi güdən, öz üzvləri və fəalları üçün peşə inkışafı imkanları ilə məşğul olan, evvəllər Böyük Britaniyada təhsil almış Azərbaycan tələbələrinin şəbəkəsi - ABBMA-ya dəstəyimizi davam etdirdik. 2006-cı ilin fevral ayında, ABBMA Bakıda mədəniyyətlərarası anlaşma mövzusunda müzakirələr təşkil etdi. May ayında, ABBMA nümayəndələri Brüsseldə keçirilən Avropanın Azərbaycanlı Tələbələrinin Forumunda iştirak etmişlər.

2.5 Fəsil 2 üzrə əsas statistik göstəricilər

Regional İnkişaf Təşəbbüsü

- Azərbaycanda KOM/mikro-maliyyə kredit proqramı üçün 4,65 milyon dolları ayrılmışdır.
- Təchizatçı müəssisələri maliyyələşdirmə mexanizmi üçün BP şirkəti və onun tərəfdaşları 6 milyon dollar vermişdir.
- Azərbaycanda RİT vasitəsilə 3,3 milyon dollardan çox sərmayə yatırılmışdır.
- ABTM tərəfindən təşkil olunmuş 32 təlim kursunda 88 KOM-u təmsil edən 320 şəxs iştirak etmişdir.

İctimai Sərmayə Proqramı

- Azərbaycanda müxtəlif ictimai sərmayə layihələrinə təxminən 3,2 milyon dollar sərf olundu.
- Biz və tərəfdaşlarımız əhalinin ətraf mühit haqqında məlumatlılıq səviyyəsinin qaldırılması üçün 29 kənddə 290 000 dollar xərclədik.
- Kənd təsərrüfatı üzrə müşavirlər

şəbəkəsi vasitəsilə təxminən 2 545 fermer təlim kursu keçdi.

- Bizim əməkdaşlarımız üçün nəzərdə tutulmuş artım fondu vasitəsilə yerli xeyriyyəçilik tədbirlərinə 33 464 dollar sərf olundu.

Təhsil təşəbbüsləri

- 2005-2006-cı illərdə Xəzər Enerji Mərkəzinə 9 000 nəfər baş çəkib ki, bunların da 6 300 nəfərdən çoxu 2006-cı ildə gələn ekskursantlar olub.
- XEM-nin 2006-cı il üzrə xərcləri 1,44 milyon dollar olmuşdur
- BP şirkətinin maliyyələşdirdiyi təqaüd proqramlarında 104 nəfər Azərbaycan vətəndaşı iştirak etdi.

Sahibkarlığın inkişafı

- 2006-cı ildə səkkiz yerli şirkət BP Azərbaycan şirkəti ilə yeni müqavilələr bağladı.
- Bizim kiçik və orta müəssisələr (KOM)

vasitəsilə xərclədiyimiz vəsaitin miqdarı 77 milyon ABŞ dollarına çatdı ki, bu da 2005-ci ilə müqayisədə 15% çoxdur.

- BP Azərbaycan şirkəti və onun tərəfdaşları ölkə daxilində ümumilikdə 1 483 milyon xərclədi.
- Əla icra göstəricilərinə nail olduğuna görə dörd yerli şirkət Ən Yaxşı Biznes Mükafatı ilə təltif olundu.

Dörd illik icra göstəriciləri^a

	2003	2004	2005	2006
İstismar				
Hasil edilmiş karbohidrogenlərin ümumi həcmi (gündə orta hesabla min barel)	130,8	132,2	261,0	472,0
Maliyyə^b				
Əməliyyat məsrəfləri - sərf olunmuş ümumi məbləğ (min ABŞ dolları)	89 000	157 668	213 983	254 000
Əsaslı məsrəflər - sərf olunmuş ümumi məbləğ (min ABŞ dolları)	3 986 000	5 122 678	5 160 705	4 437 000
Texniki təhlükəsizlik^b				
Ölüm halları - əməkdaşlar	0	0	0	0
Ölüm halları - podratçılar	0	2	2	1
İş gününün itirilməsi ilə nəticələnən hadisələr (İGİNH) - işçi qüvvəsi	8	8	3	5
İş gününün itirilməsi ilə nəticələnən hadisələrin (İGİNH) baş vermə tezliyi - işçi qüvvəsi	0,07	0,03	0,01	0,03
Qeyd olunan xəsarətlər - işçi qüvvəsi	73	113	73	39
Qeyd olunan xəsarətlərin baş vermə tezliyi (QOXBT) işçi qüvvəsi	0,61	0,44	0,33	0,25
İşlənmiş saatlar - əməkdaşlar (milyon saat) ^c	3,07	3,5	3,85	5,73
İşlənmiş saatlar - podratçılar (milyon saat) ^d	20,73	48,22	40,24	25,45
Ətraf mühit				
Birbaşa karbon dioksidi (CO ₂) (kilo ton)	0	946,7	1 649,2	1 686,5
Dolayısı ilə karbon dioksidi (CO ₂) (kilo ton)	0	0	0,5	0,4
Birbaşa metan (CH ₄) (kilo ton)	0	4,6	6,7	5,7
Birbaşa ümumi istilikxana qazı (İXQ) (min ton)				
CO ₂ ekvivalenti) Azərbaycanda	0	1 042,8	1 789,5	1 806,5
Məşəldə yandırılma (kəşfiyyat və hasilat) (ton)	259 205	283 953	448 279	332 641
Kükürd dioksidi (SO _x) (ton)	123	59	814	237
Azot oksidləri (NO _x) (ton)	1 702	1 621	3 538	3 711
Qeyri-metan karbohidrogenlər (QMKH) (ton)	874	1 327	3 229	7 562
Neft dağılmalarının sayı	24	20	54	41
Dağılmış məhsulun həcmi (litr)	1 972	21 376	24 410	8 396
Yığılmamış məhsulun həcmi (litr)	169	3 061	1 024	1 100
Suya atılmalar - tərkibində sintetik əsaslı qazma məhlulu olan qazma şlamları (ton)	8 122	6 077	3 315	1 563
Əməkdaşlar				
Azərbaycan Strateji İcra Bölümündə əməkdaşların sayı (Azərbaycan üçün)	1 196	1 505	1 741	2 048
Sosial xərclər				
Azərbaycan Strateji İcra Bölümü üçün cəmi - ümumi məsrəf (milyon dollar)	6,66	34,25	25,45	13,31

^a Başqa cür müəyyənləşdirilmədiyi halda, bu cədvəl yalnız BP Azərbaycanı əhatə edir; 2006-cı ilin ortalarında BP qrupu tərəfindən hesabatda verilmiş təriflər təsdiq edilmiş və aydınlaşdırılması səbəbindən texniki təhlükəsizlik bölməsində verilmiş bəzi rəqəmlər hesabatda əvvəllər verilmiş rəqəmlərdən fərqlənir.

^b Bu, BP Azərbaycan SİB üçün kumulyativ göstəricilərdir.

^c Əməkdaşlar tərəfindən işlənmiş saatlar BP Azərbaycan SİB ilə əmək müqaviləsi bağlamış fərdlərin işlədikləri saat kimi müəyyən edilir; bu tərif BP qrupu tərəfindən verilən tərifə uyğundur. QEYD: bundan əvvəlki BP Azərbaycanın Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatlarında bizim nəzarətimiz altında işləyən həm əməkdaşların, həm də podratçıların işlədikləri saatlar "BP əməkdaşlarının işlədikləri saatlar" kimi verilmişdi.

^d Podratçılar tərəfindən işlənmiş saatlar bizim nəzarətimiz altında olan podratçıların işlədikləri saatlar kimi müəyyən edilir; bu tərif BP qrupu tərəfindən verilən tərifə uyğundur. QEYD: bundan əvvəlki BP Azərbaycanın Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatlarında bizim təsir dairəmizdə işləyən podratçılar bizim nəzarətimiz altında işləyən "podratçılar" kimi verilmişdi.

2006-cı il MSŞT hesabat formasının surəti

Form A (English)

Reporting form for a foreign extractive industry company about payments to the government of the Republic of Azerbaijan (host government)

Name of Company: BP
 BP Exploration Caspian Sea Ltd (TIDN 9900070211), Amoco Caspian Sea Petroleum Ltd (TIDN 9900071821); Amoco Inam Petroleum Co BV (TIDN 9900065151); BP Exploration (Azerbaijan) Ltd (TIDN 9900070341)
 Name of industry: Oil and gas
 Activity type: Production Sharing Agreements (Azeri-Chirag-Guneshli, Shah Deniz, Alov, Inam)
 Reporting Period: Annual, January-December 2006

Payment description	Value ¹		Volume	
	mln. US dollar	bln. AZM	Oil mln. boe	Gas (natural, associated) nm ³
1	2	3	4	5
1. Payments/allocations of foreign company to host government				
1a) Host Government's production entitlement in foreign company's Production Stream				
- in kind (SOFAZ)			6.498	
- in cash				
1b) Payments of foreign company to host government				
Royalties				
- in kind				
- in cash				
Profit tax	472.032			
Other tax (excluding employee income tax, Social Protection Fund tax, withholding tax)				
Dividends				
Signing bonuses and other bonuses				
License fees, entry fees and other considerations for licenses				
Other payments, including:				
a) transportation tariff (SOFAZ)	4.212			
b) acreage fee				
2. Payments / allocations of foreign company to host state-owned company				
2a) Host state-owned company's production entitlement in foreign company's Production Stream				
- in kind				
- in cash				
2b) Payments to host state-owned company				
Royalties				
- in kind				
- in cash				
Profit tax				
Other tax (excluding employee income tax, Social Protection Fund tax, withholding tax)				
Dividends				
Signing bonuses and other bonuses	*			
License fees, entry fees and other considerations for licenses				
Other payments, including:				
a) transportation tariff (SOCAR)	1.214			
b) associated gas ² (SOCAR)				2,191,730,873.711

Company authorized officer

Form completing date 21/06/07

¹ For a reporting line only one of value columns shall be filled (either USD or AZM)

² BP as the operator of AIOC, reports within BP's template, the total gross number for associated gas delivered to SOCAR in 2006.

* In 2006 BP Exploration Caspian Sea Ltd. and Amoco Caspian Sea Petroleum Ltd. made a combined bonus payment of \$25,602,525 million, being their share of the 3rd and final bonus installment payable to SOCAR under the ACG PSA. The payment was made to the account of Devon Energy Caspian Corporation, being the account nominated by SOCAR pursuant to Article 29.2 of the PSA.

BP Azərbaycan MSŞT-nin 2003-2006-cı illər üzrə hesabat məlumatları

	2003 1 Yanvar - 31 Dekabr			2004 1 Yanvar - 31 Dekabr			2005 1 Yanvar - 31 Dekabr			2006 1 Yanvar - 31 Dekabr		
	Dəyər	Həcm		Dəyər	Həcm		Dəyər	Həcm		Dəyər	Həcm	
	milyon ABŞ dolları	Neft milyon barel neft ekvivalenti	Qaz (təbii, səmt) nm3	milyon ABŞ dolları	Neft milyon barel neft ekvivalenti	Qaz (təbii, səmt) nm3	milyon ABŞ dolları	Neft milyon barel neft ekvivalenti	Qaz (təbii, səmt) nm3	milyon ABŞ dolları	Neft milyon barel neft ekvivalenti	Qaz (təbii, səmt) nm3
1. Xarici şirkətin fəaliyyət göstərdiyi ölkə hökumətinə ödənişləri/ayırmaları 1a) Xarici şirkətin hasilatında hökumətə düşən pay - natura ilə (ARDNF) - nağd pulla					2,29			4,89			6,498	
Mənfəətdən vergi										472,032		
Digər ödənişlər, o cümlədən: a) Nəqliyyat tarifi (ARDNF) b) Akrhesabı ödəmələr (ARDNF)	3,80 0,45			3,95 0,45			4,45 0,45			4,212		
2. Xarici şirkətin fəaliyyət göstərdiyi ölkənin dövlət şirkətinə ödənişləri/ayırmaları 2a) Xarici şirkətin hasilatında yerli dövlət şirkətinə düşən pay - natura ilə - nağd pulla		2,26										
Digər ödəmələr, o cümlədən: a) nəqliyyat tarifi (ARDNŞ) b) səmt qazı ^a (ARDNŞ)	0,05			0,07		948 576 000	0,81		1 778 570 000	1,214		2 191 730 873,711

^a BP ABƏŞ-in əməliyyatçısı kimi ARDNŞ-ə çatdırılan səmt qazının ümumi miqdarı barədə BP-nin hesabat forması daxilində hesabat verir

Müstəqil şirkətin əminlik barədə təminat bəyanatı

BP Azərbaycan 2006-cı il üçün Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat ("Hesabat") bu biznes bölümü daxilində məlumatların toplanması və təqdim edilməsinə görə məsuliyyət daşıyan BP Azərbaycan rəhbərliyi tərəfindən hazırlanmışdır. Bizim məsuliyyətimiz, aşağıda göstəriləyi kimi, BP rəhbərliyinin təlimatlarına uyğun olaraq Hesabatda verilmiş məlumat, fakt və işıqlandırılmış məsələlərin əhatə dairəsi barədə məhdud əminlik öhdəliyini yerinə yetirməkdən ibarətdir.

Bu işlərin yerinə yetirilməsində biz yalnız BP p.l.c.-nin rəhbərliyi qarşısında onlarla razılaşdırılmış səlahiyyətlər çərçivəsində cavabdehik. Buna görə də, hər hansı digər bir məqsədə görə və ya hər hansı digər şəxs və ya təşkilat qarşısında heç bir məsuliyyət daşımır və ya öz üzərimizə öhdəlik götürmürük. Hər hansı üçüncü tərəfin Hesabatı nə dərəcədə etibar etməsinin məsuliyyəti tamamilə onun öz üzərinə düşür.

Gəldiyimiz nəticələr gördüyümüz hansı işlərə əsaslanır?

Əminlik üzrə götdürdüyümüz öhdəlik Beynəlxalq Mühəsiblər Federasiyasının Beynəlxalq Standartlarına (İSAE3000) uyğun olaraq planlaşdırılmış və həyata keçirilmişdir.^a İşimizin əhatə dairəsi bu Hesabatda verilmiş məlumatlar, faktlar və məsələlərin nə dərəcədə əhatə olunması barədə qərar vermək üçün məhdud əminlik öhdəliyini yerinə yetirməkdən ibarətdir. Hesabat aşağıdakı meyarlara görə qiymətləndirilmişdir:

- Hesabatın 2006-cı ildə media nümayəndələri tərəfindən BP-nin Azərbaycandakı fəaliyyətləri ilə əlaqədar qaldırdığı davamlı inkişafa dair əsas məsələlər, BP Azərbaycanın mühüm davamlı inkişaf problemləri ilə bağlı özünün keçirdiyi yoxlama və seçilmiş daxili sənədləri əhatə edib-etməməsi.
- Hesabatda verilmiş davamlı inkişaf haqqında məlumatların BP-nin müvafiq rəhbərləri tərəfindən verilən izah və dəlillərə uyğun gəlib-gəlməməsi.
- Hesabatda verilmiş davamlı inkişaf haqqında məlumatların müvafiq strateji

icra bölümü səviyyəsində qeydə alınmış məlumatlara uyğun gəlib-gəlməməsi.

Nəticələr aşağıdakı işlər əsasında çıxarılmışdır:

1. Hesabatda verilmiş bəyanatların həcmnin, müvafiqliyinin və dəqiqliyinin yoxlanılması üçün 2006-cı ildə BP-nin Azərbaycanda davamlı inkişaf məsələləri ilə bağlı apardığı işlərlə əlaqədar şirkətdənkənar media hesabatlarının və daxili sənədlərin bir kompleksini diqqətlə nəzərdən keçirmişik.
2. Hesabatda əksini tapmalı əsas məsələlərin müəyyənəşdirilməsi üçün BP Azərbaycanın nəzərdə tutduğu prosesin Hesabat hazırlanan zaman tətbiq olunub-olmadığını yoxlamış.
3. Hesabatda davamlı inkişaf üzrə verilmiş icra göstəriciləri və bəyanatlar haqqında məlumat və ya izahatları diqqətlə nəzərdən keçirmişik. Davamlı inkişaf üzrə Hesabatda əksini tapmış göstəriciləri dəstəkləyən sənədləri yoxlayarkən ölkə və ya sahə səviyyəsində məlumatların toplanması, müqayisə edilməsi və onların necə əldə edilməsi proseslərini yoxlamamış.

Əminlik səviyyəsi

Dəlil toplama prosedurlarımız məhdud əminlik səviyyəsi əldə etmək və nəticələri əsaslandırmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. Həyata keçirilmiş dəlil toplama prosedurlarının səviyyəsi məqbul əminlik öhdəliyinin yerinə yetirilməsinə (məsələn, maliyyə auditi) verilən tələblərlə müqayisədə aşağıdır və buna görə də, nisbətən aşağı səviyyəli əminlik təmin edilmişdir.

Gəldiyimiz nəticələr

Hesabatla bağlı apardığımız yoxlama əsasında və işimiz üçün müəyyən edilmiş səlahiyyətlər dairəsində aşağıdakı nəticələrə gəlmişik. Bu nəticələr yuxarıdakı "Gəldiyimiz nəticələr gördüyümüz hansı işlərə əsaslanır?" bölməsi ilə birlikdə oxunmalıdır.

1. Əsas məsələlər Hesabatda əhatə olunubmu?

Media məlumatlarının, seçilmiş daxili sənədlərin və BP Azərbaycanın əsas məsələlərin müəyyən edilməsi üçün istifadə etdiyi prosesin yoxlanılmasına əsaslanaraq bildiririk ki, davamlı inkişafa aid hər hansı vacib məsələnin Hesabatda daxil edilməməsi faktı bizə məlum deyildir.

2. Hesabatda BP Azərbaycanın davamlı inkişaf üzrə icra göstəriciləri və bəyanatları dəlil-sübut və ya izahatlarla təsdiqlənirmi?

Hesabatda BP Azərbaycan rəhbərliyi tərəfindən BP Azərbaycanın davamlı inkişaf üzrə həyata keçirdiyi fəaliyyətlərə bağlı təqdim edilmiş təsdiq və məlumatlarda hər hansı bir qeyri-düzgün bəyanatın olması bizə məlum deyildir.

Bizim müstəqilliyimiz

BP p.l.c.-nin auditor kimi "Ernst & Young"dan İngiltərə və Uelsdə diplomlu mühəsiblər institutunun (IUDMI) "Peşəkar Etika haqqında Təlimat"ında müəyyənəşdirilmiş müstəqillik tələblərinə riayət etmək tələb olunur. Ernst & Young IUDMI-nun tələbləri nəzərə alınan və müəyyən hallarda həmin tələblərdən daha ciddi olan müstəqil strategiyaları firma, tərəfdaşlar və peşəkar işçilərə tətbiq olunur. Bu strategiyalar sifarişçilərimizə münasibətdə müstəqilliyə xələl gətirən və ya gətirə biləcəyi ehtimal olunan hər hansı maliyyə maraqlarını qadağan edir. Hər il işçi və tərəfdaşlardan şirkətin siyasətlərinə riayət etdiklərini təsdiq etmək tələb olunur.

Biz hər il müstəqilliyimizə və obyektivliyimizə xələl gətirə biləcək hər hansı hadisənin, qadağan edilmiş xidmətlər də daxil olmaqla, baş verib-vermədiyini BP-yə bildiririk. 2006-cı ildə heç bir belə hadisə və ya xidmət olmamışdır.

ERNST & YOUNG

Ernst & Young LLP

London
İyul, 2007-ci il

^a Audit və ya tarixi maliyyə məlumatlarının yoxlamaları istisna olmaqla Beynəlxalq Mühəsiblər Federasiyasının Əminlik Öhdəlikləri üzrə yoxlamalarına dair beynəlxalq standart (İSAE3000)

Sözlük

ABTM	Azərbaycan Bank Təlim Mərkəzi	MSŞT	Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü
HƏM	Hərtərəfli əməkdaşlıq mühiti	İNL	İlkin Neft Layihəsi
AÇG	Azəri-Çıraq-Günəşli	İBKMI	İxrac boru kəmərlərinin mühafizəsi idarəsi
AGT	Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə	YLET	Yeni layihələr üçün ekoloji tələblər
ABƏŞ	Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti	ESTP	Ekoloji və Sosial Tədbirlər Planı
AMMA	Azərbaycan Mikromaliyyə Assosiasiyası	MTT	Mühəndis-texniki təcrübə
İİP	İllik işəgötürmə proqramı	MN və M	Maliyyə Nəzarəti və Mühəsibat
ƏTTA (ASA)	Əməyin Təhlükəsizliyinin Təkmilləşdirilmiş Auditi	YDŞ	Yeni Düşüncələr Şəbəkəsi
ABBMC	Azərbaycan-Böyük Britaniya Məzunlar Cəmiyyəti	ÜDM	Ümumi daxili məhsul
AZTTŞA	Azərbaycan Tədqiqat və Təhsil Şəbəkəsi Assosiasiyası	İXQ	İstixana qazları
BP Azərbaycan SİB	BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü	CİS	Coğrafi İnformasiya Sistemi
BTC	Bakı-Tbilisi-Ceyhan	ATƏ (GTZ)	Almaniya Texniki Əməkdaşlıq Təşkilatı
KSVP	Kompressor və Suvurma Platforması	TƏMÖHS	Tranzit əraziyə malik ölkə hökuməti ilə saziş
MA	Mərkəzi Azəri	YPOH (t)	Yüksək potensiallı hadisə (tezlik)
XİMŞ	Xəzərdə İşlənmələr üzrə Məsləhət Şurası	ƏE	Əmək ehtiyatları
XEM	Xəzər Enerji Mərkəzi	SƏTƏM	Sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühit
XEP	Xəzər Ekologiya Proqramı	SƏTTƏM	Sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, təhlükəsizlik və ətraf mühit
CİMA	İdarəçilik Uçotu üzrə Mühəsiblər İnstitutu	TTİOO	Təhlükəli tullantıların idarə olunması obyektı
İSP	İctimai Sermayə Proqramı	TTK	Təşkilatlararası Təhlükəsizlik Komitəsi
KVİİ	Kadrlar və İnkişaf İnstitutu	MVT	Məlumatların verilməsi texnologiyaları
TVTİ	Tədarük və Təchizat İnstitutu	KEMP	Kompleks Ekoloji Monitoring Proqramı
İƏMŞ	İctimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxs	BMK	Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası
XTTM	Xəzər Texniki Təlim mərkəzi	BEİİ	Beynəlxalq Ekologiya və İnkişaf İnstitutu
MTTS	Mərkəzi Tullantı Toplama Sahəsi	BİO	Bütövlüyün idarə olunması
Q və T	Qazma və Tamamlama	BTK	Beynəlxalq Tibb Korpusu
QNIİG (t)	Qəza nəticəsində itirilən iş günü (tezlik)	AEİ	Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu
QŞ	Qazma şlamları	AƏSA	Aralıq ərsinburaxma stansiyası Azərbaycan
RRT	Rəqəmli və rabitə texnologiyası	BXK (IRC)	Beynəlxalq Xilas Komitəsi
K və H	Kəşfiyyat və hasilat	ISO	Beynəlxalq Standartlar Təşkilatı
ŞA	Şərqi Azəri	KTT	Kompleks Təchizat və Ticarət
AYİB	Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı	DTD	Dolayı Termal Desorpsiya
BM	Biznes mərkəzi	MM	Müştərek müəssisə
BİTP	Biznesin inkişafı və təlim proqramı	MMC	Məhdud məsuliyyətli cəmiyyət
ƏMTQ	Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi	ETSN	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
ƏMSP	Ətraf mühitə sərmayə proqramı	AMMB	Azərbaycan Mikromaliyyə Bankı

MMQ	Mikromaliyyə qurumları
ƏQEE	Əsas qəzaların elan edilməsi
QHT	Qeyri-hökumət təşkilatı
YYİQ	Yeni yaranan icma qrupu
YYİQBT	YYİQ-nin bələdiyyə tərəfdaşı
MKİÇP	Milli kadrların irəli çəkilməsi proqramı
ŞİBK	Şimal İxrac Boru Kəməri
QSƏQM	Qeyri-su əsaslı qazma məhlulu
TBİ	Təşkilatçılıq bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi
ƏİO	Əməliyyatların idarə olunması
OPEK	Neft ixrac edən ölkələrin təşkilatı
ACİ/YF	Açıq Cəmiyyət İnstitutu/Yardım fondu
ƏRÖS	Əməkdaşların rəylərinin öyrənilməsi üçün sorğu
DMÖSƏ	Dövlət müəssisələrinin özəl sektorla əməkdaşlığı
NS	Nasos stansiyası
HPBS	Hasilatın pay bölgüsü sazişi
NSA	Nasos stansiyası Azərbaycan
TTİO	Tədarük və təchizat sisteminin idarə edilməsi
İB	İcra Bölümü
K və Q	Kollektor və quyular
RİT	Regional İnkişaf Təşəbbüsü
QOX(t)	Qeyd olunan xəsarət (tezlik)
KYİTP	Kənd yerlərində inkluziv təhsil proqramı
TMQ	Tədqiqat və Monitoring qrupu
BKD	Boru kəməri dəhlizi
SnƏQM	Sintetik əsaslı qazma məhlulu
CQBK	Cənubi Qafqaz Boru Kəməri
ŞD	Şahdəniz
ŞDA	Şahdəniz "Alfa" (platforması)
ŞDX	Şahdəniz kəşfiyyat quyusu
TMM	Təchizatçı Müəssisələri Maliyyələşdirmə Mexanizmi
UİQ	Ulduz icma qrupu
UİQBT	UİQ-nin bələdiyyə tərəfdaşı
KOM	Kiçik və orta müəssisələr
ARDNŞ	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti

ARDNF	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu
NMC	Neft Mühəndisləri Cəmiyyəti
ŞLT sahəsi	"Şelflayihətikinti" sahəsi
SİB	Strateji İcra Bölümü
DİHH	Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat
STGL	Səngəçal terminalının genişləndirilməsi layihəsi
TTTMP (STOP)	Təhlükəsizlik texnikası üzrə təlim və müşahidə proqramı
TPG 500	TPG-500 platforması
YNQÜS	Yol-nəqliyyat qəzalarının ümumi sayı
BMTİP	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı
QA	Qərbi Azəri
SƏQM	Su əsaslı qazma məhlulu
İQP	İşçi qüvvəsinin bacarıqları
QİBK	Qərb İxrac Boru Kəməri
Vahidlər	
\$	ABŞ dolları
AZN	Yeni Azərbaycan Manatı
Mlrd. kf	milyard kub fut
Mlrdkm/il	Milyard kub metr/il
bne/g	barel neft ekvivalenti/gün
b/g	Barel/gün
Kt	Kilo-ton
mb	Min barel
Mb/g	Min barel/gün
mbne	min barel neft ekvivalenti
mlnkf/g	Milyon kub fut/gün
Mskm	Milyon standart kub metr
Mt	milyon ton
tkf	Trilyon kub fut
t	Ton

Necə...

XEM-ə necə getmək olar?

Dəvət olunan və ya xahişlə müraciət edən qonaqlar səfər tarixi və vaxtını sifariş vermək üçün Mərkəzlə əlaqə saxlamalıdır. Xahiş edirik ki, Mərkəzə pulsuz səfər etmək üçün sizin xahişinizin nəzərə alınması məqsədilə 3 gün öncədən bildiriş təqdim edəsiniz.

Məktəblilərin səfərləri təşkil edilməli və onlar öz valideynləri və ya müəllimləri tərəfindən müşayiət olunmalıdırlar!

Telefon: 994 12 447 51 74 E-poçt: cec@bp.com

Ünvan: Qaradağ rayonu, AZ1082, BP şirkətinin istismar etdiyi Səngəçal terminalı, Salyan şosesi

Təhlükəsizlik məsələləri ilə bağlı məhdudiyyətlərlə əlaqədar olaraq səfərlər əvvəlcədən təşkil olunmalıdır.

İSP qrantları üçün ərizə ilə müraciət etmək olar?

İctimai Sermayə Proqramı və Ətraf Mühitə Sermayə Proqramı üzrə Qrantlar ilə bağlı suallar üçün aşağıdakı ünvanla əlaqə saxlamağınız xahiş olunur:

İzmir küçəsi 1033, Hyatt Tower, 2-ci mərtəbə

Bakı, AZ1065, Azərbaycan

Telefon: (994 12) 497 91 58

Faks: (994 12) 497 91 41

E-poçt: CNP@bp.com

Müqavilə əldə etmək olar?

BP şirkəti və onun tərəfdaşları ilə bağlı biznes imkanları haqqında öyrənmək üçün xahiş olunur ki, Biznes Mərkəzi ilə əlaqə saxlayasınız.

Biznes Mərkəzi

Mirzə Mansur küçəsi 99, (İçəri Şəhər)

AZ1004

Bakı, Azərbaycan

Telefon: (+994 12) 497 96 24

Faks: (+994 12) 497 96 54

E-poçt: office@ecbaku.com

www.ecbaku.com

İş üçün müraciət etmək olar?

- Müsahibədə iştirak üçün spontan ərizə
Siz öz tərcümeyi-halınızı və müşayiət məktubunuzu aşağıdakı e-poçt ünvanına göndərməklə gələcəkdə acılacaq işlərə sənəd verə bilərsiniz baku_jobs@bp.com
  - Ali məktəblərin yuxarı kurs tələbələri: KŞ
resurslaşdırma üzrə qrupu
  - İllik işəgötürmə proqramı:
  - noyabr ayında başlanır
  - yerli qəzetlərdə elan verilir
- Elanları və ərizə formasını bu saytdan da əldə etmək olar: www.ecbaku.com

"OpenTalk" (yalnız BP şirkətinin əməkdaşları üçün)

"OpenTalk" sutkada 24 saat fəaliyyət göstərən telefon nömrələri:

Azərbaycan +(994 12) 4979 888

Beynəlxalq xətt + (1 704) 540 2242

Fax: +(1 704) 556 0732

E-poçt: opentalk@myalertline.com

Məktub: OpenTalk, 13950 Ballantyne Corporate Place, PMB 3767 Charlotte, NC28277, USA

İntranet: <http://baku.bpweb.bp.com/dep/ethics/opentalk/compliance.asp>

"OpenTalk" haqqında əlavə suallar BP Azərbaycan

SİB-nin Təminat qrupuna ünvanlana bilər:

Cou Daus mailto: dowsj1@bp.com;

Zaur Əhmədov mailto: akhmzb@bp.com

Şikayətlər / narahatlıq doğuran məsələlər / məlumatların verilməsi üçün xahiş

Siz aşağıdakı şəxslər vasitəsilə öz şikayətlərinizi / sizi narahat edən məsələləri / məlumatlarla bağlı marağınızı bildirmək üçün bizimlə əlaqə saxlaya bilərsiniz:

Əlaqə saxlanılmalı İƏMŞ:

Qaradağ, Abşeron, Hacıqabul, Ağsu, Kürdəmir

Tel: 225 02 51, 205 02 45

Ucar, Ağdaş, Yevlax, Goranboy

Tel: 225 02 57, 225 02 54

Samux, Şəmkir, Tovuz, Ağstafa

Tel: 225 01 75, 225 02 60

Layihə İnformasiya mərkəzlərinin nömrələri:

Kürdəmir - (145) 6 64 08

Yevlax - (166) 6 58 84

Tovuz - (231) 5 50 99

<http://www.bp.com/caspian/contactus>

Qeyd və təkliflər

Qeyri-hökumət təşkilatlarının rəy və təkliflərinin xülasəsi:

- BP-nin illik gəlirini göstərmək və sonra Azərbaycan hökumətinin və BP-nin gəlirləri arasında müqayisə aparmaq;
- Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə ictimai sərmaye xərclərinin bölgüsünü göstərmək
- Gəlirin şəffaflığı ilə bağlı BP-nin məsuliyyət həddlərini aydın göstərmək;
- İşçilərin milliləşdirilməsi ilə bağlı BP Azərbaycan SİB-nin HPBS-ə necə riayət etdiyini göstərmək

Mətbuat mənsublarının rəy və təkliflərinin xülasəsi:

- Şirkətin təşkilati strukturunu göstərmək
- Müxtəlif ixtisasları göstərməklə hər bir ixtisas üzrə işçilərin sayı haqqında məlumat vermək
- Kadrların tərkibində hər hansı dəyişiklikləri göstərmək
- Mütəxəssislərin və inzibati işçilərin faizini açıqlamaq
- Qazma standartları və qaydalarını göstərmək
- Əməliyyat məsrəfləri və əsaslı

məsrəflər və digər maliyyə göstəriciləri haqqında məlumat vermək

Tələbələrin qeyd və təkliflərinin xülasəsi:

- Tələbələrin qeyd və təkliflərinin xülasəsi ilə bu hesabatın 8-ci səhifəsində tanış olmaq olar

Səhmdarların qeyd və təkliflərinə cavabımız

BP Azərbaycanın davamlı inkişaf haqqında illik hesabatı şəffaflıq səviyyəmizi artırmaqla, Azərbaycan cəmiyyəti ilə işlərimizi dərinləşdirməyə imkan yaradır. Buna görə də, səhmdarların bu hesabatlarla bağlı rəy və təklifləri çox faydalı olur və xoş məramla qarşılır.

Keçən il 2005-ci il hesabatı ilə əlaqədar tələbələrin, yerli QHT və kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrinin rəy və təkliflərini almaq üçün 3 görüş təşkil etdik. Sonra aldığımız bütün rəy və təklifləri nəzərdən keçirdik. Arzu olunan məlumatları bu hesabatda verməyə çalışmışıq.

Rəy və təkliflər əsasında 2006-cı il hesabatında aşağıdakı işləri davam etdirmişik:

- Azərbaycan hökumətinə vergi ödənişlərimiz haqqında ümumiləşdirilməmiş MSŞT hesabatlarının açıqlanması (səhifə 62-63)
- yerli xərclərimizin açıqlanması (səhifə 56-57)
- Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə üzrə sosial sərmayələr bölgümüzün açıqlanması (səhifə 50)
- əməliyyatlarımızın təhlükəsizliyi ilə

bağlı statistik göstəricilərin açıqlanması (səhifə 23-26, 61)

- gəlirlərin şəffaflığı üzrə təşəbbüslərimiz barədə hesabat verilməsi (54-55)

Qeyd və təkliflərə cavab olaraq Hesabatda aşağıdakıları əlavə etmişik:

- təşkilati struktur (səhifə 10)
- işgötmə haqqında daha çox məlumat (səhifə 39-46)
- işlə təminatmə göstəriciləri və işçi heyətinin milliləşdirilməsi haqqında daha çox məlumat (səhifə 39-46)
- həm əməkdaşlar, həm də qeyri-əməkdaşlar üçün təlim və təhsil təşəbbüsləri haqqında daha çox məlumat (səhifə 49-46, 58-59)
- əməliyyatlarımız və istismar etdiyimiz obyektlərin potensialı haqqında məlumat (səhifə 17-22)
- ətraf mühitin idarə olunması və ətraf mühitə sərmaye proqramları haqqında daha çox məlumat (səhifə 27-34, 52-53)
- Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz əməliyyatların BP qrupunun hasilat portfelinə necə uyğunlaşdırıldığı barədə məlumat (səhifə 19-18)
- işçi heyətin milliləşdirilməsi ilə bağlı HPBS-də nəzərdə tutulmuş plana necə riayət etməyimiz haqqında məlumat (səhifə 391)

Bundan sonra da öz şəffaflıq səviyyəmizi yüksəltməyə çalışacağıq. Bununla belə, bezi məlumatlar kommersiya və ya etik mülahizələrə görə açıqlanmaya da bilər.

Məsələn, ayrı-ayrı əməkdaşlara/podratçılara nə qədər əmək haqqı ödədiyimiz barədə məlumat verə bilmərik, çünki bu, məxfi və şəxsi məsələdir. "Bizim əməkdaş-

larımız" bölməsində vurğulandığı kimi, məmnunluqla bildirik ki, bütün əməkdaşlarımız üçün rəqabətə və xidmətə əsaslanan sığorta paketindən istifadə edirik.

BP-nin bu ölkədə qazandığı gəlirləri də açıqlamayacağıq, çünki bunlar bazar üçün həssas məlumatlardır. Buna baxmayaraq, BP qrupunun gəlir və xərcləri haqqında ümumi hesabatla BP-nin aşağıdakı sayta daxil edilmiş 2006-cı il üçün illik Hesabatında tanış olmaq olar:

<http://www.bp.com/annualreview2006>

Hesabatda BP gəlirlərinin şəffaflığı ilə əlaqədar məsuliyyətin konkret həddlərinə istinad olunmasa da, biz şirkətlərin hökumət və vətəndaş cəmiyyəti ilə işləyərək bu sahədə oynaya biləcəyi rolunu etiraf edirik. Cari hesabatda Azərbaycanda gəlirlərin şəffaflığı təşəbbüslərinə dəstək vermək istiqamətində bizim gördüyümüz işlər haqqında məlumatlar verilir.

2006-cı ildə biz biznes fəaliyyətinin "həddlərinin" araşdırılmasını və davamlı inkişafa kömək göstərilməsini davam etdirdik. Biz Azərbaycanda BP şirkətinin əməkdaşları üçün "həddlər"ə dair müvafiq seminarın keçirilməsinə kömək üçün Beynəlxalq Ətraf Mühit və İnkişaf İnstitutunu (BƏMİİ) dəvət etdik. İnanırıq ki, seminarla öyrənilənlər ölkənin davamlı inkişafına köməyimizin səmərəliliyini daha da artırıcaq.

Bu hesabatla bağlı əlavə rəy və təklifləri gözləyirik.

Aydın Haşimov,

İcra və İctimai Hesabatlar üzrə menecer

Əlavə məlumatlar

BP şirkətinin Xəzər/Qafqaz regionunda həyata keçirdiyi enerji layihələri haqqında daha çox məlumatlar internet şəbəkəsində mövcuddur. Əsas saytlar aşağıdakılardır:

www.bp.com/caspian

Bu sayt müxtəlif Xəzər enerji layihələri haqqında əsas məlumat mənbəyidir. Buraya layihənin təfərrüatları, yeni məsələlər, Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə həyata keçirilmiş ƏMSSTQ-lər və layihələri tənzimləyən hüquqi sənədlər (HPBS, TƏMÖHS və HAS daxil olmaqla) daxildir. Sayt çoxdillli bir saytdır və müntəzəm şəkildə təzələnir.

www.bp.com

Bu saytda BP qrupu, o cümlədən onun strategiya və dəyərlərinin təfərrüatları haqqında məlumatlar, Xəzər və Qafqaz regionunda işləri və əməliyyatları haqqında hesabatlar və qrupun Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatları öz əksini tapır.

www.caspsea.com

Bu sayt Xəzərdə İşlənmələr üzrə Məsləhət Şurasının saytıdır. Buraya şuranın hesabatlarının və BP şirkətinin cavablarının tam mətni, şura üzvlərinin tərcümeyi-hallarının təfəsilatları və XİMŞ-nin səlahiyyətlər dairəsi daxildir.

www.ecbaku.com

Bu saytda Bakı şəhərində yerləşən Azərbaycan Biznes Mərkəzi tərəfindən təmin olunan işlər və xidmətlər barəsində məlumatlar verilir.

www.globalreporting.org

Global Hesabatvermə Təşəbbüsünün (GRI) saytıdır və burada GRI və 2002-ci il üçün davamlı inkişaf haqqında hesabatla dair əsas prinsiplər haqqında məlumat verilir.

www.eitransparency.org

Bu sayt MSŞT katibliyinin saytıdır. Burada müfəssəl ölkə seksiyaları daxil olmaqla,

Mədən Sənayələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü haqqında məlumat verilir.

www.transparency.org

Bu sayt korporativ sosial məsuliyyət, MSŞT, korrupsiya, idarəçilik və şəffaflıqla bağlı məsələlər sahəsində ixtisaslaşan "Transparency International" qeyri-hökumət təşkilatının saytıdır.

www.iso.org

Bu saytda Beynəlxalq Standartlar Təşkilatının işi, o cümlədən ISO 14001 standartı, ekoloji idarəetmə standartı haqqında məlumatlar verilir.

Bizimlə əlaqə saxlayın

Aydın Haşimov,
İcra və İctimai Hesabatlar
üzrə menecer, və ya
Tamam Bayatlı,
Əlaqələr üzrə menecer.

BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü,
Villa Petrolea, Neftçilər prospekti 2 (Bayıl),
Bakı, Azərbaycan.

Qeyd və təkliflərinizi internet vasitəsilə
bu ünvanla göndərə bilərsiniz:
www.bp.com/caspian/sr

Öz qeyd və təkliflərinizi təqdim etmək və
ya suallar vermək üçün Əlaqələr və xarici
işlər şöbəsinə +994 12 497 9272 nömrəli
telefona zəng edin.

Kağız

Bu Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat
istehlakdan sonra 100%
rengsizləşdirilərək zavod şəraitində
istehsal olunmuş və XİŞ tərəfindən ISO
14001 sertifikatı verilmiş Revive Uncoted
markalı kağızda çap olunmuşdur.

Layihə və istehsal

Layihələndirib:
Ceyhun İmanov studiyası

Azərbaycanda çap edib:
S.M.G. Ltd

